

Utbildningsutskottets betänkande 2022/23:UbU7

Lärare och elever

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om lärare och elever med hänvisning till gällande bestämmelser, pågående arbete och aviserade och vidtagna åtgärder. Motionerna tar upp frågor om bl.a. läraryrket, fortbildning, rektorer, grundsärskolan och gymnasiesärskolan, elever med särskilda behov, elever med skolfrånvaro, undervisning för nyanlända samt elevers hälsa. I betänkandet finns 29 reservationer (S, SD, V, C, MP).

Behandlade förslag

80 yrkanden från allmänna motionstiden 2022/23.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning.....	9
Utskottets överväganden.....	10
Läraryrket	10
Utskottets ställningstagande.....	16
Skolans personal.....	18
Utskottets ställningstagande.....	22
Registerkontroll	23
Utskottets ställningstagande.....	26
Fortbildning m.m.....	26
Utskottets ställningstagande.....	34
Rektorer.....	35
Utskottets ställningstagande.....	38
Grundsärskolan och gymnasiesärskolan	38
Utskottets ställningstagande.....	41
Elever med särskilda behov.....	42
Utskottets ställningstagande.....	48
Elever med skolfrånvaro.....	49
Utskottets ställningstagande.....	52
Undervisning för nyanlända m.m.	53
Utskottets ställningstagande.....	55
Elevers hälsa m.m.....	56
Utskottets ställningstagande.....	60
Daglig fysisk aktivitet m.m.	62
Utskottets ställningstagande.....	65
Övriga frågor	66
Utskottets ställningstagande.....	72
Reservationer	73
1. Stärka läraryrket, punkt 1 (S)	73
2. Lärarnas administration, punkt 2 (C).....	73
3. Legitimation, punkt 3 (V).....	74
4. Möjlighet att undervisa på gymnasiet, punkt 4 (SD)	75
5. Yrkeskategorier i skolan, punkt 5 (S).....	76
6. Yrkeskategorier i skolan, punkt 5 (C).....	77
7. Språkkrav för pedagogisk skolpersonal, punkt 6 (SD)	77
8. Registerkontroll, punkt 7 (SD)	78
9. Registerkontroll, punkt 7 (C).....	79
10. Fortbildning m.m., punkt 8 (S).....	80
11. Fortbildning m.m., punkt 8 (SD)	80
12. Fortbildning m.m., punkt 8 (C).....	82
13. Rektorer, punkt 9 (SD)	83
14. Grundsärskolan och gymnasiesärskolan, punkt 10 (C).....	83
15. Elever med särskilda behov, punkt 11 (S)	84
16. Elever med särskilda behov, punkt 11 (V, C).....	85
17. Elever med skolfrånvaro, punkt 12 (S).....	86
18. Elever med skolfrånvaro, punkt 12 (C)	86
19. Undervisning för nyanlända m.m., punkt 13 (SD).....	87

20. Undervisning för nyanlända m.m., punkt 13 (V).....	88
21. Undervisning för nyanlända m.m., punkt 13 (C).....	89
22. Elevers hälsa m.m., punkt 14 (S).....	90
23. Elevers hälsa m.m., punkt 14 (C).....	91
24. Elevers hälsa m.m., punkt 14 (MP).....	93
25. Gratis mensskydd, punkt 15 (V, MP).....	94
26. Daglig fysisk aktivitet m.m., punkt 16 (SD).....	94
27. Daglig fysisk aktivitet m.m., punkt 16 (C).....	95
28. Enhetlig klädsel i skolan, punkt 17 (SD).....	96
29. Skolmåltider, punkt 18 (SD).....	97
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	99
Motioner från allmänna motionstiden 2022/23.....	99

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Läraryrket

1. Stärka läraryrket

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:1255 av Camilla Hansén och Amanda Lind (båda MP) yrkande 2 och

2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 13 och 19.

Reservation 1 (S)

2. Lärarnas administration

Riksdagen avslår motion

2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 27.

Reservation 2 (C)

3. Legitimation

Riksdagen avslår motion

2022/23:610 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14.

Reservation 3 (V)

4. Möjlighet att undervisa på gymnasiet

Riksdagen avslår motion

2022/23:1025 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 8.

Reservation 4 (SD)

Skolans personal

5. Yrkeskategorier i skolan

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 51,

2022/23:2061 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 53 och

2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 15 och 16.

Reservation 5 (S)

Reservation 6 (C)

6. Språkkrav för pedagogisk skolpersonal

Riksdagen avslår motion

2022/23:911 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 8.

Reservation 7 (SD)

*Registerkontroll***7. Registerkontroll**

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 17 och 18,

2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 9,

2022/23:911 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 3 och

2022/23:1023 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 15 och 16.

Reservation 8 (SD)

Reservation 9 (C)

*Fortbildning m.m.***8. Fortbildning m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 8 och 15,

2022/23:924 av Linda Lindberg m.fl. (SD) yrkande 15,

2022/23:959 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 3,

2022/23:1406 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 9,

2022/23:1467 av Annika Hirvonen och Camilla Hansén (båda MP),

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 7,

2022/23:1839 av Maria Stockhaus och Adam Reuterskiöld (båda M),

2022/23:2014 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 2,

2022/23:2044 av Daniel Vencu Velasquez Castro m.fl. (S) yrkande 3

och

2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 37.

Reservation 10 (S)

Reservation 11 (SD)

Reservation 12 (C)

*Rektorer***9. Rektorer**

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:561 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2022/23:1025 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2.

Reservation 13 (SD)

*Grundsärskolan och gymnasiesärskolan***10. Grundsärskolan och gymnasiesärskolan**

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:237 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) och

2022/23:882 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 8.

Reservation 14 (C)

*Elever med särskilda behov***11. Elever med särskilda behov**

Riksdagen avslår motionerna
 2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 47,
 2022/23:1736 av Christian Carlsson (KD) yrkande 6 och
 2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 30.

Reservation 15 (S)
Reservation 16 (V, C)

*Elever med skolfrånvaro***12. Elever med skolfrånvaro**

Riksdagen avslår motionerna
 2022/23:814 av Ida Karkiainen m.fl. (S),
 2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 11,
 2022/23:1601 av Christian Carlsson (KD) yrkande 1,
 2022/23:1673 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 8 och
 2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 31.

Reservation 17 (S)
Reservation 18 (C)

*Undervisning för nyanlända m.m.***13. Undervisning för nyanlända m.m.**

Riksdagen avslår motionerna
 2022/23:610 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 16,
 2022/23:1024 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 13 och
 2022/23:1880 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkandena 14–16.

Reservation 19 (SD)
Reservation 20 (V)
Reservation 21 (C)

*Elevers hälsa m.m.***14. Elevers hälsa m.m.**

Riksdagen avslår motionerna
 2022/23:238 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
 2022/23:263 av Mattias Vepsä (S),
 2022/23:381 av Anna Wallentheim (S) yrkande 4,
 2022/23:533 av Saila Quicklund (M),
 2022/23:856 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkandena 1–4,
 2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 43–46,
 2022/23:894 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 41,
 2022/23:1499 av Lili André och Cecilia Engström (båda KD) yrkande
 2,
 2022/23:1735 av Gudrun Brunegård (KD) yrkande 1,

2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 33 och
2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 38.

Reservation 22 (S)
Reservation 23 (C)
Reservation 24 (MP)

15. Gratis mensskydd

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:2100 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 2 och
2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 68.

Reservation 25 (V, MP)

Daglig fysisk aktivitet m.m.

16. Daglig fysisk aktivitet m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:532 av Saila Quicklund (M),
2022/23:856 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 6,
2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 7,
2022/23:978 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD) yrkandena 4 och 5,
2022/23:1024 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 14 och
2022/23:2096 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 2 och 5.

Reservation 26 (SD)
Reservation 27 (C)

Övriga frågor

17. Enhetlig klädsel i skolan

Riksdagen avslår motion

2022/23:1024 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 16.

Reservation 28 (SD)

18. Skolmåltider

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:241 av Angelica Lundberg (SD),
2022/23:492 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda
SD) yrkandena 1 och 2,
2022/23:1023 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 7 och
2022/23:1024 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 15.

Reservation 29 (SD)

19. Särskilt begåvade elever

Riksdagen avslår motion

2022/23:2008 av Johanna Rantsi (M).

Stockholm den 18 april 2023

På utbildningsutskottets vägnar

Fredrik Malm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Malm (L), Åsa Westlund (S), Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Noria Manouchi (M), Mats Wiking (S), Jörgen Grubb (SD), Aylin Fazelian (S), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Daniel Riazat (V), Mathias Bengtsson (KD), Niels Paarup-Petersen (C), Anders Alftberg (SD), Camilla Hansén (MP), Rose-Marie Carlsson (S) och Joanna Lewerentz (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utbildningsutskottet 80 motionsyrkanden om lärare och elever från allmänna motionstiden 2022/23. En förteckning över de behandlade förslagen finns i bilagan. Motionsyrkandena tar upp frågor bl.a. om läraryrket, fortbildning, rektorer, elever med särskilda behov, elever med skolfrånvaro, undervisning för nyanlända och elevers hälsa.

Bakgrund

Skolväsendet omfattar enligt skollagen (2010:800) skolformerna förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, som inkluderar utbildning i svenska för invandrare (sfi), och särskild utbildning för vuxna. I skolväsendet ingår också fritidshem. Utbildning inom skolväsendet anordnas av det allmänna eller av enskilda när det gäller förskolan, förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och fritidshemmet. Regelverket är så långt det är möjligt gemensamt för alla skolformer och skolhuvudmän. I det här betänkandet behandlar utskottet främst frågor om lärare och elever i skolväsendet.

Under våren 2023 behandlar utskottet även motionsyrkanden om frågor inom skolväsendet i två andra betänkanden: 2022/23:UbU5 Övergripande skolfrågor och 2022/23:UbU6 Grundläggande frågor om utbildning.

Den 2 juli 2023 byter grundsärskolan namn till anpassad grundskola och gymnasiesärskolan byter namn till anpassad gymnasieskola (prop. 2021/22:162, bet. 2021/22:UbU27, rskr. 2021/22:429). I detta betänkande används genomgående de namn på skolformerna som gäller fram till dess att de nya träder i kraft – grundsärskola och gymnasiesärskola.

Utskottets överväganden

Läraryrket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att stärka läraryrket, lärarnas administration, lärarlegitimation och möjlighet att undervisa på gymnasiet.

Jämför reservation 1 (S), 2 (C), 3 (V) och 4 (SD).

Motionerna

Stärka läraryrket

I kommittémotion 2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 13 anförs att insatserna för att motverka lärarbristen måste fortsätta. För att öka kvaliteten i undervisningen behövs fler utbildade och skickliga lärare, enligt motionärerna. I yrkande 19 understryks behovet av att göra mer för att skolor med allra de tuffaste förutsättningarna ska få fler lärare och mindre klasser. Resurser behöver enligt motionärerna tillföras för att bl.a. höja kunskapsresultaten genom att t.ex. anställa dubbelt så många lärare i kärnämnen.

Enligt motion 2022/23:1255 Camilla Hansén och Amanda Lind (båda MP) yrkande 2 är det nödvändigt att utreda hur man säkrar förtroendet för lärares profession. Motionärerna betonar den pedagogiska friheten för en utbildad och legitimerad lärare att aktivt och skapande kunna utöva sin profession i klassrummet på ett sådant sätt att eleverna får den bästa möjliga undervisningen, och det garanteras inte med en legitimation enligt motionärerna.

Lärarnas administration

I kommittémotion 2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 27 anför motionärerna att det är angeläget att tillsätta en utredning som granskar hur mycket av lärarnas tid som går åt till annat än elevernas undervisningstid, för att hitta konstruktiva lösningar för att minska onödig administration för lärarna.

Legitimation

I partimotion 2022/23:610 Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14 anför motionärerna att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att undantagen som gäller för vissa privata skolverksamheter i fråga om kravet på lärarlegitimation tas bort.

Möjlighet att undervisa på gymnasiet

I kommittémotion 2022/23:1025 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 8 anförs att många universitet och högskolor har ämnesskickliga och erfarna lärare som skulle bli en tillgång på gymnasiet, där det råder brist på lärare i matematik, teknik och naturvetenskapliga ämnen. Regeringen bör därför verka för att universitets- och högskolelärare ska ha möjlighet att undervisa på gymnasiet.

Gällande rätt

Lärolegitimation m.m.

Legitimationssystemet för lärare och förskollärare regleras dels i skollagen, dels genom kompletterande bestämmelser i förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (behörighetsförordningen) och dels i föreskrifter från Skolverket. Enligt huvudregeln i 2 kap. 13 § skollagen får endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning bedriva undervisning i skolväsendet. Vidare får i huvudsak endast legitimerade lärare eller förskollärare anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning (2 kap. 20 §). Det är endast lärare eller förskollärare som har en behörighetsgivande examen enligt behörighetsförordningen som efter ansökan kan beviljas legitimation av Skolverket (2 kap. 16 § skollagen). Det ska anges på legitimationen vilken behörighet läraren eller förskolläraren har att bedriva undervisning i skolväsendet, dvs. vilken eller vilka skolformer eller fritidshem, årskurser eller motsvarande, ämnen eller ämnesområden som behörigheten avser (2 kap. 16 § fjärde stycket skollagen och 4 kap. 4 § behörighetsförordningen). Det är alltså inte legitimationen i sig utan behörigheten som styr var i skolväsendet läraren eller förskolläraren får undervisa. I skollagen finns även vissa undantag från kraven på legitimation och behörighet för att få bedriva undervisning i skolväsendet (2 kap. 17 § skollagen). Enligt en lagändring fr.o.m. den 1 juli 2021 är det möjligt att göra undantag från kraven på legitimation och behörighet för lärare som bedriver viss undervisning inom riksrekryterande utbildning på nationella program i gymnasieskolan (prop. 2020/21:152, bet. 2020/21:UbU19, rskr. 2020/21:309). Lärare som inte uppfyller kraven i 2 kap. 13 § skollagen får trots det bedriva

1. annan undervisning på ett visst främmande språk än språkundervisning om de har a) en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen-, och b) kompetens att undervisa på det främmande språket
2. undervisning i fristående skolor och fristående fritidshem med viss särskild pedagogisk inriktning
3. viss undervisning inom riksrekryterande utbildning på nationella program i gymnasieskolan.

Förskollärare som inte uppfyller kraven i 13 § får trots det bedriva undervisning i fristående förskolor med viss särskild pedagogisk inriktning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela vissa föreskrifter om regleringen enligt 2 kap. 17 § tredje stycket. Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som uppfyller kraven enligt 2 kap. 13 § eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får en annan lärare eller förskollärare bedriva undervisningen. En sådan lärare eller förskollärare ska vara lämplig att bedriva undervisningen och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande. En sådan person får undervisa under högst ett år i sänder. Detta gäller dock inte om undervisningen avser modersmål, ett yrkesämne i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på gymnasial nivå eller avser individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning (2 kap. 18 §).

Till lektor får en legitimerad lärare utses som har avlagt en examen på forskarnivå (licentiat- eller doktorsexamen) och under minst fyra års tjänstgöring som lärare i skolväsendet har visat pedagogisk skicklighet. Lärare som har undervisat på universitet eller högskola behöver inte uppfylla sistnämnda krav, se 6 § förordningen (2019:1288) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare. Statsbidraget ger skolhuvudmän möjlighet att utse särskilt yrkesskickliga lärare till förstelärare och lektorer som får en löneökning med 5 000 respektive 10 000 kronor i månaden. Statsbidraget utökades under 2020 med en ny satsning där även en socioekonomiskt viktad del ingår och som riktas till skolor med särskilt svåra förutsättningar. På dessa skolor kan förstelärare och lektorer fr.o.m. hösten 2020 få en löneökning med 10 000 respektive 15 000 kronor (se särskilt förordningens 9–11 §§), se vidare nedan.

Bakgrund och pågående arbete

Läraryrket är stort och läraryrkenas attraktivitet behöver stärkas

Av proposition 2022/23:54 Nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare framgår bl.a. följande (s. 12). Skolverkets läraryrkesprognos 2021 visar på en läraryrkesbrist på 12 000 lärare till 2035. Det är en minskning från den läraryrkesprognos som Skolverket presenterade 2019 och som angav en prognostiserad brist på 45 000 lärare till 2033. Av budgetpropositionen för 2023 framgår att Skolverkets statistik visar att antalet anställda i svensk skola har ökat de senaste åren. Totalt sett har personalen i de olika skolformerna ökat med närmare 38 000 heltidstjänster sedan läsåret 2014/15. Men den prognostiserade bristen är ändå stor trots ett ökat antal platser på lärarutbildningarna och att fler lärare examinerats de senaste åren. Huvudorsaken är att antalet barn och elever ökar i högre takt än antalet lärare. Det är därför enligt regeringen viktigt att förskolläraryrket och läraryrket är attraktiva så att fler väljer dessa yrken. Enligt TALIS 2018 upplever lärare

också att yrkets status i samhället är låg. Endast ca 10–12 procent av lärarna i grundskolan, och något fler i gymnasieskolan, anser att läraryrket har hög status i samhället. Som jämförelse är andelen i Norge 35 procent och i Finland 58 procent.

Att lärare upplever att yrkena har låg status i samhället verkar dock inte påverka deras nöjdhet med sitt yrkesval. Svenska lärare verkar, i likhet med rektorer, i hög grad trivas med sitt yrke. I TALIS 2018 anger ca 85 procent av lärarna att de på det stora hela är nöjda med sitt arbete och runt 80 procent av lärarna anger att fördelarna med att vara lärare tydligen uppväger nackdelarna. Mellan 90–95 procent av lärarna anger att de är nöjda med sina insatser på den skolenhet de arbetade när undersökningen genomfördes. Det finns alltså en diskrepans mellan lärares upplevelse av yrkets status i samhället och lärares nöjdhet med yrket.

Karriärstegsreformen

Den 1 juli 2013 infördes ett s.k. målsättningsstadgande i skollagen som innebär att skolhuvudmän ska sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare (prop. 2012/13:136, bet. 2012/13:UbU15, rskr. 2012/13:266). Vidare infördes möjligheten för huvudmän att söka statsbidrag för karriärstegen förstelärare och lektor. Syftet med att införa karriärstegsreformen var att möjliggöra för skickliga lärare att göra karriär utan att behöva lämna undervisningen och därigenom bidra till yrkets attraktivitet, förbättrad undervisning och förbättrade studieresultat. År 2014 infördes ett extra statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för fler lärare i förskoleklasser och grundskolor i utanförskapsområden så att dubbelt så många förstelärare kan anställas i dessa områden (förordningen [2014:145] om extra statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare i förskoleklasser och grundskolor i utanförskapsområden). Vidare beslutade regeringen 2016 om extra statsbidrag för att inrätta karriärsteg för skolhuvudmän som gör insatser inom ramen för Samverkan för bästa skola och för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända. Den 1 juli 2020 ersattes statsbidragen för karriärsteg för lärare, lärare i utanförskapsområden och för skolledare och extra karriärtjänster av ett samlat statsbidrag för karriärsteg för lärare. Satsningen ska stärka kompetensförsörjningen inom skolan genom att öka läraryrkets attraktivitet genom bättre villkor samt utvecklings- och karriärmöjligheter. Statsbidraget ska gå till löner för karriärtjänsterna förstelärare och lektorer. Det nya statsbidraget förändrar inte kraven för vilka som kan utses till förstelärare och lektorer (Utbildningsdepartementet, Samlat statsbidrag för karriärsteg för lärare fr.o.m. hösten 2020, pressmeddelande den 29 december 2019).

Skolverket fick i regleringsbrevet för 2021 i uppdrag att utvärdera det samlade statsbidraget till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare. Skolverket ska särskilt följa upp hur den socioekonomiskt viktade delen av bidraget har nyttjats och bedöma om den bidragit till att öka jämlikheten och

kunskapsresultaten. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Utbildningsdepartementet) senast den 31 december 2023.

Statskontoret har haft i uppdrag att följa upp och analysera hur reformen har implementerats och hur den fungerar (U2014/4127/S). Statskontorets huvudslutsats är att genomförandet av reformen endast till viss del skapat förutsättningar för att nå målet om ett mer attraktivt läraryrke (Statskontorets uppföljning av karriärstegsreformen, delrapport 1 [2015:12], delrapport 2 [2016:1] och delrapport 3 [2017:1]). Statskontorets uppföljningar visar vidare att karriärstegsreformen är spridd till många huvudmän och skolenheter, men att reformen inte helt har funnit sin form och inte är förankrad i lärarkåren. Det är bl.a. tydligt att det saknas en gemensam bild av vad som ska krävas för att kunna utses till förstelärare eller lektor. Det är också oklart vad en lärare ska utveckla eller hur en lärare ska göra för att kvalificera sig till ett karriärsteg. Till viss del är det tydligare när det gäller lektorer, eftersom ett bärande krav för det karriärsteget är en examen på forskarnivå. Statskontorets uppföljning visar att lärarna är skeptiska till reformen delvis på grund av brister i genomförandet när det gäller såväl tillsättningen av karriärtjänster som hur tjänsterna ska användas i verksamheten. Många lärare känner inte till vad som krävs för att få en karriärtjänst och saknar förtroende för rekryteringsprocessen. Reformen fungerar bäst där rekryteringsprocesserna är transparenta och där det finns konkreta uppdrag kopplade till karriärtjänsten som upplevs väsentliga av kollegorna. Otydlighet och bristande insyn skapar en grogrund för misstro och missnöje (Statskontorets delrapport 1) som i sin tur riskerar att skapa splittring mellan karriärtjänstlärare och övriga lärare (Statskontorets delrapport 3). För att karriärstegsreformen ska nå önskad effekt är det alltså viktigt med tydliga villkor för vem som kan utses till förstelärare eller lektor som bygger på en gemensam bild av vägen för att kvalificera sig till detta (prop. 2022/23:54 s. 13–14).

Nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare

Regeringen har överlämnat proposition 2022/23:54 Nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare till riksdagen. Propositionen innehåller förslag till ändringar i skollagen som innebär att det införs ett nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare inom skolväsendet. Syftet är att utveckla undervisningens kvalitet, stärka professionerna, öka yrkenas attraktionskraft och därigenom öka likvärdigheten i utbildningen för eleverna. Det föreslås att det nationella professionsprogrammet ska bestå av dels en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare, dels ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och legitimerade förskollärare. Det nationella meriteringssystemet ska innehålla meriteringsnivåer. En av dessa nivåer ska förutsätta en examen på forskarnivå. Den nationella strukturen för kompetensutveckling ska innehålla dels kompetensutvecklingsinsatser som

kan ligga till grund för meriteringsnivåer, dels andra kompetensutvecklingsinsatser för lärare och förskollärare och dels kompetensutvecklingsinsatser för rektorer. Huvudmannens befintliga skyldighet enligt skollagen att se till att personalen ges möjligheter till kompetensutveckling ska till viss del preciseras. Skolverket ska efter ansökan besluta att en legitimerad lärare eller legitimerad förskollärare har uppnått en viss meriteringsnivå om läraren eller förskolläraren uppfyller villkoren för nivån. Ett beslut om meriteringsnivå ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Om en lärare eller förskollärare får sin legitimation återkallad ska ett beslut om att han eller hon har uppnått en meriteringsnivå upphöra att gälla när beslutet om återkallelse av legitimationen har fått laga kraft. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

Riksdagen planerar att behandla propositionen under våren 2023.

Utveckling av den kompletterande pedagogiska utbildningen

För att göra det lättare att ställa om till läraryrket finns en försöksverksamhet med ny kortare kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) som leder till en grundlärar- eller ämneslärarexamen (U2021/05029). Utbildningen riktar sig till de som har en akademisk examen som är relevant för något eller några av de ämnen som den blivande läraren ska undervisa i. Tio lärosäten har fått i uppdrag att anordna den nya kortare KPU:n. Försöksverksamheten startade 2022 och ska pågå t.o.m. den 31 januari 2028 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16 s. 38). Utbildningen ska anordnas i enlighet med bestämmelserna i den förordning (2021:1336) som reglerar försöksverksamheten med kompletterande pedagogisk utbildning som leder till grundlärar- eller ämneslärarexamen.

Linköpings universitet ska samordna försöksverksamheten och ansvara för att ta fram en delredovisning av försöksverksamheten med förslag på eventuella justeringar av densamma. Delredovisningen ska ha inkommit till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 november 2024. Linköpings universitet ska också lämna med en slutredovisning av lärosätenas samlade erfarenheter av försöksverksamheten senast den 1 november 2027. I samordningsuppdraget ingår även att löpande informera Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) om verksamheten och viktigare erfarenheter av densamma.

I budgetpropositionen för 2023 framför regeringen följande (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16 s. 129). Lärarnas kompetens är avgörande för undervisningens kvalitet. Det behöver bli enklare för akademiker att ställa om till läraryrket, bl.a. genom effektivare utbildningsvägar. Därför har det inletts en försöksverksamhet med en ny kortare kompletterande pedagogisk utbildning (KPU). För att verksamheten med en ny kortare KPU ska bidra till fler lärare och för att studenter med goda förkunskaper ska söka sig till utbildningen satsar regeringen särskilt för att samordna utveckling, genomförande och uppföljning av utbildningen under kommande år.

Mindre administration

Hösten 2017 beslutade riksdagen att resultaten från de nationella proven ska ha en särskild betydelse i betygsättningen och att uppsatser och andra uppgifter som prövar skriftlig framställning bör få genomföras på dator. Ett av syftena med förändringarna var att minska den tid som lärare lägger på administration (prop. 2017/18:14, bet. 2017/18:UbU5, rskr. 2017/18:44).

Fler lärare med forskarutbildning

Av budgetpropositionen för 2023 framgår bl.a. att följande satsning är pågående (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16 s. 38) och regeringen hänvisar till budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 16) för ytterligare information):

- Fler lärare med forskarutbildning. Satsningen på kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) för forskarutbildade fortgår. Cirka 70 studenter per år kan antas till utbildningen.

Av budgetpropositionen för 2022 framgår följande (prop. 2021/22:1 utg.omr. 16 s. 52–53). Den särskilda satsningen på KPU för personer med en examen på forskarnivå har haft ett högt söktryck och lockat fler forskarutbildade att bli lärare i t.ex. matematik, naturvetenskap och teknik. För att ytterligare öka antalet lärare med en examen på forskarnivå i skolan föreslog regeringen i budgetpropositionen för 2021 att satsningen skulle förlängas och anslaget ökades med 7 miljoner kronor 2021 och med 23 miljoner kronor åren 2022–2026. Det innebär att ca 70 studenter per år kan antas till utbildningen. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (prop. 2020/21:1 utg.omr. 16, bet. 2020/21:UbU1, rskr. 2020/21:141).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att ett antal yrkanden berör behovet av att stärka läraryrket och göra det mer attraktivt samt minskad administration för lärare m.m. Utskottet vill framhålla att en skolmiljö som präglas av ordning och arbetsro för både lärare och elever är en av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och nå utbildningens mål. Utskottet anser därför att lärare och förskollärare behöver en god arbetsmiljö, rätt förutsättningar för undervisning och goda förutsättningar för att utvecklas i sin profession.

Läraryrket är fortsatt stort. Utskottet anser att en av de viktigaste framtidsfrågorna är att få fler kunniga och kompetenta lärare och ser därför positivt på att regeringen prioriterar arbetet för att stärka läraryrket och dess attraktivitet. Utskottet uppmärksammar ett urval av insatser och pågående arbeten som syftar till att förbättra skolans arbetsmiljö, minska lärares administrativa arbete och göra läraryrket mer attraktivt. Utskottet vill särskilt hänvisa till proposition 2022/23:54 Nationellt professionsprogram för

rektorer, lärare och förskollärare som regeringen överlämnat till riksdagen. Propositionen innehåller förslag till ändringar i skollagen som innebär att det införs ett nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare inom skolväsendet. Syftet är att utveckla undervisningens kvalitet, stärka professionerna, öka yrkenas attraktionskraft och därigenom öka likvärdigheten i utbildningen för eleverna. Det föreslås att det nationella professionsprogrammet ska bestå av dels en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare, dels ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och legitimerade förskollärare. Riksdagen planerar att behandla propositionen under våren 2023.

Utskottet vill också hänvisa till karriärstegsreformen som innebär att skolhuvudmän ska sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare (prop. 2012/13:136, bet. 2012/13:UbU15, rskr. 2012/13:266). Huvudmännen har möjlighet att söka statsbidrag för karriärstegen förstelärare och lektor. Syftet med att införa karriärstegsreformen var att möjliggöra för skickliga lärare att göra karriär utan att behöva lämna undervisningen och därigenom bidra till yrkets attraktivitet, förbättrad undervisning och förbättrade studieresultat. År 2014 infördes ett extra statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för fler lärare i förskoleklasser och grundskolor i utanförskapsområden så att dubbelt så många förstelärare kan anställas i dessa områden (förordningen [2014:145] om extra statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare i förskoleklasser och grundskolor i utanförskapsområden).

Vidare behöver det bli enklare för akademiker att ställa om till läraryrket, bl.a. genom effektivare utbildningsvägar. Därför har det inletts en försöksverksamhet med en ny kortare kompletterande pedagogisk utbildning (KPU). För att verksamheten med en ny kortare KPU ska bidra till fler lärare och för att studenter med goda förkunskaper ska söka sig till utbildningen satsar regeringen särskilt för att samordna utveckling, genomförande och uppföljning av utbildningen under kommande år. Utskottet ser positivt på detta.

När det gäller frågan om att minska lärares administrativa börda instämmer utskottet i att den är viktig. Utskottet vill i sammanhanget nämna arbetet med att digitalisera de nationella proven. Ett av syftena med förändringarna var att minska den tid som lärare lägger på administration. Vidare hänvisar utskottet till det riktade statsbidrag för anställning av lärarassistenter som infördes 2019. Syftet med statsbidraget är att utöka antalet lärarassistenter vid skolenheterna så att lärarna kan ägna sig åt undervisning och uppgifter som hör till undervisningen.

Vad gäller yrkandet om ändringar i legitimationssystemet anser utskottet att utformningen av legitimationssystemet är av stor betydelse. Utskottet avser att följa utvecklingen.

När det gäller yrkandet om att regeringen bör verka för att universitets- och högskolelärare ska ha möjlighet att undervisa på gymnasiet vill utskottet hänvisa till att regeringen i budgetpropositionen för 2023 tar upp frågan om

fler lärare med forskarutbildning. Satsningen på kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) för forskarutbildade fortgår. Cirka 70 studenter per år kan antas till utbildningen (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16 s. 38).

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2022/23:610 (V) yrkande 14, 2022/23:884 (C) yrkande 27, 2022/23:1025 (SD) yrkande 8, 2022/23:1255 (MP) yrkande 2 och 2022/23:2128 (S) yrkandena 13 och 19.

Skolans personal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om yrkeskategorier i skolan och språkrav för pedagogisk skolpersonal.

Jämför reservation 5 (S), 6 (C) och 7 (SD).

Motionerna

Yrkeskategorier i skolan

I kommittémotion 2022/23:2061 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 53 anförs att bästa vaccinet mot kriminalitet är att fler barn klarar skolan. Motionärerna anser bl.a. att de skolor som har det tuffast bör få bättre förutsättningar att anställa socionomer som sköter kontakt med vårdnadshavare, skola och socialtjänst.

Enligt kommittémotion 2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 15 bör fler yrkeskategorier anställas i skolan såsom lärarassistenter, klassmentorer, kuratorer och socialpedagoger. I yrkande 16 vill motionärerna införa ett system med läraraspiranter för att underlätta för obehöriga lärare som redan arbetar i skolan att utbilda sig till behörighet och arbeta parallellt.

I kommittémotion 2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 51 anför motionärerna att modellen med undervisande assistenter bör utvecklas och spridas till fler kommuner. Modellen innebär att obehöriga lärare undervisar elever och får stöd och hjälp av en handledande behörig lärare. Målet är att den obehöriga läraren på sikt ska bli behörig och legitimerad. För att stödja bl.a. obehöriga lärare som undervisar bör expertis ta fram förslag på arbetsmaterial som kan användas i undervisningssituationer.

Språkrav för pedagogisk skolpersonal

Enligt kommittémotion 2022/23:911 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 8 bör det skapas en nationell språkravsmodell i svenska och införas certifiering för pedagogisk skolpersonal. Det är enligt motionärerna av största vikt att de vuxna som eleverna möter i skolan inte bara förstår språket, utan även kan tala god svenska och förmedla det svenska språket.

Yrkeskategorier i skolan

Bakgrund och pågående arbete

Statistik om annan pedagogisk personal

I Statistiska centralbyråns lärarregister finns sedan 2013 uppgifter om annan pedagogisk personal. I lärarregistret definieras annan pedagogisk personal som personal som har pedagogiska arbetsuppgifter men som inte bedriver egen undervisning, såsom lärarassistenter och studiehandledare på modersmål. Både i grundskolan och gymnasieskolan har antalet annan pedagogisk personal mer än tredubblats sedan 2013. Läsåret 2021/22 ökade antalet annan pedagogisk personal i grundskolan med drygt 600 heltidstjänster eller 3,4 procent. Samtidigt ökade antalet elever i grundskolan med 0,8 procent. I gymnasieskolan var antalet annan pedagogisk personal 2021/22 detsamma som föregående läsår.

I grundskolan har ökningen inneburit att den totala personaltätheten har ökat, dvs. om både lärare och annan pedagogisk personal räknas med. År 2013 gick det 11,2 elever per pedagogisk personal i grundskolan medan antalet 2021 uppgick till 10,1. Samtidigt har lärartätheten under den här perioden varit relativt oförändrad. Den här utvecklingen tyder på att huvudmännen delvis har hanterat lärarbristen i grundskolan genom att anställa annan personal som kan avlasta lärarna.

Statistiken över annan pedagogisk personal kan sedan 2017/18 delas in i lärarassistenter, studiehandledare på modersmål och övriga. Det är lärarassistenter som har blivit fler de senaste åren. I både grundskolan och gymnasieskolan har antalet lärarassistenter mer än fördubblats sedan 2017/18. Samtidigt har antalet studiehandledare på modersmål minskat i takt med ett minskat antal nyanlända (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16 s. 30).

Statsbidrag för anställning av lärarassistenter

Förordningen (2019:551) om statsbidrag för anställning av lärarassistenter trädde i kraft den 1 augusti 2019. Syftet med statsbidraget är att utöka antalet lärarassistenter vid skolenheterna. Med lärarassistenter avses personal som avlastar lärarna så att lärarna kan ägna sig åt undervisning och uppgifter som hör till undervisningen. Statsbidrag lämnas till en huvudman för kostnader för att utöka antalet lärarassistenter hos huvudmannen och för att behålla det utökade antalet lärarassistenter. Huvudmannen ska själv finansiera minst lika stor del av kostnaderna för de lärarassistenter som bidrag ges för. Statsbidrag får lämnas för ett kalenderår i taget (bidragsår). Inför varje bidragsår ska Skolverket besluta om en bidragsram för huvudmännen och betala ut statsbidraget efter rekvisition från huvudmännen. Kommunala och fristående huvudmän för förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola kan söka statsbidraget. Skolverket ska följa upp hur statsbidraget har använts.

Skolverket

Skolverket har haft i uppdrag att ta fram stödmaterial för hur lärarassistenter, socionomer och andra yrkesgrupper ska kunna avlasta lärare (regleringsbrev den 5 juni 2019, U2019/02106/GV). Uppdraget redovisades till regeringen den 24 februari 2020. Inom ramen för uppdraget har Skolverket bl.a. utrett vilka arbetsuppgifter som enligt skolförfattningarna kan utföras av andra än lärare. Här har Skolverket identifierat följande sex områden:

- trygghet och studiero
- praktiskt arbete i anslutning till undervisning
- hantering av förbrukningsmaterial och läromedel
- it-relaterade frågor
- mentorskap
- extra anpassningar och särskilt stöd.

Som en del av uppdraget har Skolverket även tagit fram ett webbstöd riktat till huvudmän och rektorer för arbetet med att inventera lärares avlastningsbehov. Webbstödet består av två delar, ett analysverktyg avsett för arbetet inför en inventering och ett vägledningsmaterial för själva inventeringsarbetet. I webbstödet ingår även ett juridiskt stödmaterial och fördjupningsmaterial. Vidare har Skolverket tagit fram sex lärande exempel från huvudmän och skolenheter som med hjälp av lärarassistenter, socionomer eller andra yrkesgrupper har avlastat lärare från deras arbetsuppgifter så att de kan fokusera mer på undervisningen.

Språkr krav för pedagogisk skolpersonal

Bakgrund och pågående arbete

Svenska språket i skolan

I Sverige är svenska huvudspråk enligt språklagen (2009:600). Som huvudspråk är svenskan samhällets gemensamma språk, vilket alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till och som ska kunna användas inom alla samhällsområden (4 och 5 §§). Det allmänna har ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas. Var och en som är bosatt i Sverige ska enligt språklagen ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska. I lagen finns också bestämmelser om de nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråket.

Av 14 § språklagen framgår att den som har ett annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål.

Skolans personal

Enligt skollagens bestämmelser får endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning bedriva undervisningen (2 kap. 13 §). I bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) anges de kunskaper och förståelser som en student ska visa för att få en lärarexamen, bl.a. fördjupad kunskap om barns kommunikation och språkutveckling. Av

skollagen framgår även att det i undervisningen i fritidshemmet och förskolan, utöver lärare eller förskollärare som avses i 2 kap. 13 §, får finnas annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att elevernas eller barnens utveckling och lärande främjas (2 kap. 14 §). Enligt 2 kap. 34 § skollagen ska huvudmannen se till att personalen ges möjligheter till kompetensutveckling.

I Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2016:12) om erkännande av yrkeskvalifikationer och villkor för behörighet och legitimation för lärare och förskollärare med utländsk utbildning anges vilka språkkunskaper i svenska som krävs för den som har en utländsk förskolläraryxamen och vill ha en svensk lärarlegitimation. Av 4 kap. Kunskaper i svenska språket (1 §) framgår att de kunskaper i svenska som behövs för sökande med erkända yrkeskvalifikationer eller lärar- eller förskolläraryt utbildning från tredje land för att bli behörig legitimerad lärare eller förskollärare kan ha förvärvats genom att sökanden

1. har gått igenom en av universitet eller högskola i Sverige anordnad undervisning i svenska för utomnordiska studenter med godkänt resultat
2. visar godkänt resultat på särskilt test i svenska för universitets- och högskolestudier (TISUS) eller på prov i svenska som avslutar den undervisning som avses i punkt 1
3. har gått igenom en prövning med godkänt resultat i någon av kurserna Svenska 3 eller Svenska som andraspråk 3 enligt förordningen (SKOLFS 2010:261) om ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnena
4. har gått igenom en prövning med godkänt resultat i någon av kurserna Svenska B i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2000:2) om kursplaner och betygskriterier för kurser i ämnet svenska i gymnasieskolan och inom gymnasial vuxenutbildning eller Svenska som andraspråk B i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2000:3) om kursplaner och betygskriterier för kurser i ämnet svenska som andraspråk i gymnasieskolan och inom gymnasial vuxenutbildning eller
5. visar motsvarande kunskaper på annat sätt.

En sökande som före den 1 juli 2013 har gått igenom en prövning med godkänt resultat i någon av kurserna svenska 2 eller svenska som andraspråk 2 enligt förordningen om ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnena ska anses uppfylla kravet i första stycket 3.

Kompetenssatsningar i fråga om barns språkutveckling

Skolverket har ansvar för nationellt prioriterade fortbildnings-, kompetensutvecklings- och stödinsatser inom ramen för nationella skolutvecklingsprogram och riktade utvecklingsinsatser inom prioriterade områden (förordningen [2015:1047] med instruktion för Statens skolverk). Skolverket har tagit fram ett nationellt skolutvecklingsprogram med syfte att stärka lärares kunskaper och kompetens när det gäller undervisning av nyanlända och flerspråkiga barn och deras möjlighet att kommunicera såväl på sitt modersmål som på svenska. Skolverket har sedan 2013 i uppdrag att

ansvara för genomförandet av fortbildning för lärare i språk-, läs- och skrivdidaktik där fokus ska vara på det kollegiala lärandet, det s.k. Läslyftet (U2013/07215). Genom ett tilläggsuppdrag i december 2016 utvidgades målgruppen till att även omfatta bl.a. förskollärare (U2016/05733). Statsbidrag kan sökas för att frigöra tid så att lärare kan handleda grupper av kollegor i Läslyftet (förordningen [2015:42] om statsbidrag för handledare i språk-, läs- och skrivutveckling). Av Skolverkets regleringsbrev för 2023 (U2022/03031, U2022/03625, U2022/03626 m.fl.) framgår följande. Skolverket ska genomföra insatser för att stärka barns och elevers språk-, läs- och skrivutveckling och främja kvaliteten i undervisningen inom området. Insatserna ska särskilt riktas mot förskolan, förskoleklassen och lågstadiet samt till förskolor och skolor i områden med socioekonomiska utmaningar. Inom ramen för uppdraget ska Skolverket genomföra fortbildning för förskollärare, lärare och skolbibliotekarier (jfr U2013/07215 och U2016/05733). Uppdraget ska redovisas årligen, senast den 20 december, till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Språkträning för anställda inom välfärden

Av Skolverkets regleringsbrev för 2023 (U2022/03031 U2022/03625 U2022/03626 m.fl.) framgår följande. Skolverket ska under 2022–2024 tillhandahålla insatser som syftar till att förbättra kunskapen i det svenska språket bland anställda inom välfärden. Insatserna ska bidra till att förbättra kommunikationen och kvaliteten inom välfärden. De ska vara inriktade mot att möta såväl arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov som behoven hos de brukare, patienter, barn, elever och andra individer som verksamheterna är till för när det gäller kommunikationen på de aktuella arbetsplatserna. Skolverket ska prioritera insatser som kan sättas in snabbt och ska sträva efter att sprida insatserna över hela landet. Skolverket ska löpande hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) informerat om arbetet. Uppdraget ska delredovisas senast den 27 mars 2024 och slutredovisas senast den 16 oktober 2024 till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). I redovisningen ska det ingå en uppföljning av satsningen, bl.a. i fråga om hur många arbetsplatser och individer som har deltagit och hur målet, att förbättra kunskapen i det svenska språket bland anställda inom välfärden, har uppnåtts.

Utskottets ställningstagande

När det gäller yrkanden om fler yrkeskategorier i skolan m.m. vill utskottet påminna om att det 2019 infördes ett riktat statsbidrag för anställning av lärarassistenter. Syftet är att avlasta lärare från arbetsuppgifter som kan utföras av andra personalkategorier eftersom Skolverkets prognoser visat att ett stort antal lärare kommer att saknas framöver. I både grundskolan och gymnasieskolan har antalet lärarassistenter mer än fördubblats sedan 2017/18. I februari 2020 redovisade Skolverket ett stödmaterial för hur lärarassistenter, socionomer och andra yrkesgrupper ska kunna avlasta lärare. Skolverket har bl.a. identifierat vilka arbetsuppgifter som kan utföras av andra än lärare,

utarbetat ett webbstöd för inventering av lärares avlastningsbehov och tagit fram lärande exempel om hur olika yrkesgrupper har avlastat lärare så att lärarna kan fokusera mer på undervisningsprocessen.

Vidare vill utskottet hänvisa till att regeringen nyligen har beslutat om en ny statsbidragsförordning. Bidrag enligt förordningen ska gå till personalkostnader för satsningar på bl.a. speciallärare. Den nya statsbidragsförordningen omfattar även det befintliga statsbidraget för personalförstärkning inom elevhälsan som avser skolläkare, skolsköterska, psykolog och kuratorer (se nedan i avsnitten Elever med särskilda behov och Elevers hälsa m.m.). Förordningen träder i kraft och ska börja tillämpas den 12 april 2023.

När det gäller frågan om språkrav för pedagogisk skolpersonal vill utskottet hänvisa till gällande bestämmelser enligt ovan och till pågående satsningar. Bland annat ska Skolverket under 2022–2024 tillhandahålla insatser som syftar till att förbättra kunskapen i det svenska språket bland anställda inom välfärden. Insatserna ska bidra till att förbättra kommunikationen och kvaliteten inom välfärden. De ska vara inriktade mot att möta såväl arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov som behoven hos bl.a. barn och elever. Skolverket ska prioritera insatser som kan sättas in snabbt och sträva efter att sprida insatserna över hela landet. Utskottet ser därmed ingen anledning att föreslå ändringar i de kunskapskrav i svenska som föreskrivits av Skolverket och som återges ovan.

Därmed ser utskottet inga skäl för riksdagen att vidta åtgärder med anledning av motionerna 2022/23:884 (C) yrkande 51, 2022/23:911 (SD) yrkande 8, 2022/23:2061 (S) yrkande 53 och 2022/23:2128 (S) yrkandena 15 och 16. Motionerna avstyrks.

Registerkontroll

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om registerkontroll.
Jämför reservation 8 (SD) och 9 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:911 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 3 vill motionärerna att krav på inlämnat registerutdrag återinförs och att skollagens bestämmelser om registerkontroll utvidgas till att även omfatta chaufförer som anlitas vid skolskjuts. Motionärerna anser även att ett nytt registerutdrag bör lämnas in varje år. Regeringen bör i sitt arbete överväga att införa skärpt hantering av registerutdrag. Motsvarande förslag framförs i kommittémotion 2022/23:1023 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 15 och 16.

I kommittémotion 2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 17 begärs en översyn av lagstiftningen om registerkontroll av skolpersonal för att

skärpa lagen och utöka yrkesgrupperna som omfattas av obligatorisk registerkontroll. Motionärerna anser att ett registerutdrag bör begäras in på regelbunden basis av personal i förskola och skola, enligt yrkande 18, och att det även i övrigt finns anledning att se över lagstiftningen om registerkontroll. Motsvarande förslag framförs i kommittémotion 2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 9.

Gällande rätt

Skollagens bestämmelser om registerkontroll

Reglerna om registerkontroll i skollagen ändrades den 1 juli 2021 genom att ett utdrag ur belastningsregistret ska visas upp i stället för att lämnas, t.ex. vid anställning (prop. 2020/21:152, bet. 2020/21:UbU19, rskr. 2020/21:309). Enligt 2 kap. 31 § första stycket skollagen ska den som erbjuds en anställning inom förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. visa upp ett utdrag ur det register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister för den som erbjuder anställningen. Utdraget ska vara högst ett år gammalt. Den som inte har visat upp ett sådant registerutdrag får inte anställas.

I den nämnda propositionen (prop. 2020/21:152 s. 38 f.) angav regeringen att när bestämmelserna om obligatorisk registerkontroll till skydd för barn och elever inom skolväsendet infördes ansågs skyldigheten att lämna ett registerutdrag motiverad av behovet av att i efterhand kunna kontrollera att handläggningen varit korrekt och att utdragets innehåll inte varit förvanskat (prop. 1999/2000:123 s. 19 f.). Frågan om ett registerutdrag ska lämnas in eller endast visas upp diskuterades utförligt i förarbetena till lagen (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn, som är en lag med ett mycket vidare tillämpningsområde än skollagen i fråga om registerkontroll. Regeringen ansåg att det finns ett fortsatt behov av en sådan obligatorisk registerkontroll till skydd för barn och elever inom skolväsendet som föreskrivs men att hanteringen bör ta större hänsyn till personlig integritet. Enligt regeringens uppfattning fanns det skäl att välja motsvarande reglering som i lagen om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn för den registerkontroll som ska göras enligt skollagen. Bedömningen att spridningen av uppgifter ur belastningsregistret bör begränsas i så stor utsträckning som möjligt är enligt regeringen väl motiverad även inom skolväsendet. Regeringen bedömde att dokumentationen av att registerkontroll utförts kommer att vara ett tillräckligt underlag för att vid tillsyn kunna granska att kontrollen utförts. Genom lagändringen den 1 juli 2021 ska alltså registerkontroll enligt skollagen vara obligatorisk även inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan (för dessa skolformer gällde tidigare lagen om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn, se prop. 2020/21:152 s. 42 f. och bet. 2020/21:UbU19 s. 9 f.).

Av 2 kap. 31 § andra stycket skollagen framgår att registerutdrag ska visas upp även av den som

1. erbjuds eller tilldelas arbete inom sådan verksamhet som avses i första stycket under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande inom verksamheten, om det sker genom uppdrag, anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten eller anställning inom annan kommunal verksamhet
2. under utbildning till en lärar- eller förskolläraexamen enligt högskolelagen (1992:1434) eller yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning tilldelas plats för verksamhetsförlagd del av utbildningen inom sådan verksamhet som avses i första stycket eller
3. genom deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program tilldelas plats för arbetspraktik eller annan programinsats inom sådan verksamhet som avses i första stycket (2020/21:UbU19 s. 9 f.).

Registerutdraget ska i de fall som avses i andra stycket visas upp för den inom verksamheten som beslutar om att anlita eller ta emot någon på ett sådant sätt som avses där. Den som inte har visat upp ett sådant registerutdrag får inte anlitas eller tas emot i verksamheten. En kontroll av ett registerutdrag ska dokumenteras genom en anteckning om att utdraget har visats upp. Anteckningen ska göras av den inom verksamheten som beslutar om att anställa, anlita eller ta emot någon. Någon annan dokumentation om kontrollen får inte göras (2 kap. 32 § skollagen).

Av proposition 2020/21:152 framgår följande om skolskjutspersonal (s. 40). Regeringen ansåg inte att det finns skäl att låta även skolskjutspersonal omfattas av skollagens bestämmelser om registerkontroll. Den som anlitas för en sådan tjänst är enligt lagen om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn redan i dag skyldig att visa upp ett registerutdrag om arbetsgivaren begär det. Detta får anses tillräckligt.

Lagen om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn

Enligt 1 § lagen (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn ska den som erbjuds en anställning i staten, en kommun, en region, ett företag eller en organisation, om arbetet innebär direkt och regelbunden kontakt med barn, på begäran av den som erbjuder anställningen visa upp ett utdrag ur det register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Ett utdrag ur belastningsregistret ska på begäran även visas upp av den som erbjuds eller tilldelas uppgifter som innebär direkt och regelbunden kontakt med barn inom sådan verksamhet som avses i 1 § om det sker genom

1. uppdrag
2. anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten eller
3. praktiktjänstgöring.

Registerutdraget ska i fall som avses visas upp för den inom verksamheten som beslutar om att anlita eller ta emot någon på ett sådant sätt som avses där (3 §). Sådana registerutdrag som avses i lagen får inte vara äldre än ett år (4 §). En kontroll av ett registerutdrag får inte dokumenteras på något annat sätt än genom en anteckning om att utdraget har visats upp (5 §).

Utskottets ställningstagande

Alla barn och elever ska erbjudas en så säker och trygg skolmiljö som möjligt. Lagstiftning om registerkontroll för att skydda barn och elever mot övergrepp är därför enligt utskottet mycket viktig. Den 1 juli 2021 trädde ändringar i regleringen av registerkontroll i skollagen i kraft som bl.a. innebär att ett registerutdrag ska visas upp i stället för att lämnas. Bestämmelserna och en del av de överväganden som gjordes i samband med lagändringarna redogörs för ovan.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2022/23:864 (C) yrkandena 17 och 18, 2022/23:884 (C) yrkande 9, 2022/23:911 (SD) yrkande 3 och 2022/23:1023 (SD) yrkandena 15 och 16.

Fortbildning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om fortbildning m.m.
Jämför reservation 10 (S), 11 (SD) och 12 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 37 anför motionärerna att anställda som behöver kompetensutveckling i svenska språket inom förskolan ska få det och att språkkrav för pedagogisk personal i förskolan bör införas. Vidare anser motionärerna att anställda i förskolan som saknar utbildning om barn eller tillräckliga språkkunskaper ska kunna läsa en barnskötarutbildning eller sfi på arbetstid.

Motion 2022/23:2014 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 2 behandlar behovet av återkommande utbildningar riktade mot alla som jobbar med barn samt en särskild satsning på lärare för att ge kunskap om FN:s barnkonvention och metoder att jobba med för att säkerställa barns rätt till inflytande.

Enligt motion 2022/23:2044 av Daniel Vencu Velasquez Castro m.fl. (S) yrkande 3 bör det ses över på vilka sätt kunskapshöjande insatser om vuxnas våld mot barn kan möjliggöras på skolor.

Enligt kommittémotion 2022/23:924 av Linda Lindberg m.fl. (SD) yrkande 15 behövs stärkt kompetens om utsatta barns behov hos all personal som

arbetar med barn. All personal inom bl.a. förskola och skola behöver enligt motionärerna ha kompetens som möjliggör att de uppmärksammar barn och signaler hos barn som far illa på olika sätt.

Enligt kommittémotion 2022/23:959 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 3 bör regeringen beakta behovet av kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. Det behövs enligt motionärerna ett intensifierat arbete inom förskola, skola och fritidsverksamhet med fokus på att upptäcka, ifrågasätta och förändra de värderingar och normsystem som utgör grunden för hederskulturen.

Motion 2022/23:1406 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 9 tar upp behovet av ett tekniklyft i skolan. Enligt motionärerna behövs satsningar i skolan på ämnen såsom matematik och naturorienterande ämnen (NO) för att höja kvaliteten i skolan.

Enligt motion 2022/23:1839 av Maria Stockhaus och Adam Reuterskiöld (båda M) bör regeringen överväga att se över hur man kan möjliggöra att alla förskollärare och lärare innehar grundläggande kompetens om adhd, dyslexi och andra neuropsykiatriska tillstånd.

Enligt partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 7 bör sex- och relationsundervisningen kontinuerligt stärkas och utbildningsinsatser inom sex, relationer och hedersvåld genomföras för befintlig skolpersonal. Bland annat genom att ge all skolpersonal kompetens i att lyfta och diskutera frågor relaterade till normer och värderingar. Motsvarande förslag framförs i kommittémotion 2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 8.

Enligt kommittémotion 2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 15 bör möjligheterna till kompetensutveckling för pedagoger i förskolan, karriärtjänster och fler utbildningsplatser öka, och det bör bli enklare för barnskötare att vidareutbilda sig till förskollärare.

Enligt motion 2022/23:1467 av Annika Hirvonen och Camilla Hansén (båda MP) bör regeringen säkerställa att alla yrkesverksamma lärare som undervisar i sexualitet och samtycke också får de kunskaper som de behöver för att alla elever ska få de kunskaper de behöver. Fortbildningen kan enligt motionärerna göras t.ex. inom ramen för det kommande professionsprogrammet för lärare.

Gällande rätt

Enligt en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2021 förtydligades att den skyldighet som huvudmän inom skolväsendet har att se till att personal ges möjlighet till kompetensutveckling gäller all den verksamhet som huvudmannen är ansvarig för, se 2 kap. 34 § skollagen (prop. 2020/21:152, bet. 2020/21:UbU19, rskr. 2020/21:309). Huvudmannen ska vidare se till att all personal i den verksamhet som huvudmannen enligt skollagen har ansvar för har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

Enligt förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk ska myndigheten svara för nationellt prioriterade kompetensutvecklings-,

fortbildnings- och stödinsatser inom ramen för nationella skolutvecklingsprogram, sammanställa och sprida kunskap om resultat av forskning och svara för riktade utvecklingsinsatser inom prioriterade områden (7 §). Med stöd av förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor får lärosätena på uppdrag av myndigheter anordna uppdragsutbildning för andra än anställda hos uppdragsgivaren (3 §). Exempel på sådan utbildning är den utbildning som lärosätena anordnar på uppdrag av Skolverket, t.ex. fortbildning av lärare och förskollärare.

Bakgrund och pågående arbete

Ett professionsprogram för förskollärare, lärare och rektorer

Som redogjorts för ovan har regeringen nyligen överlämnat proposition 2022/23:54 Nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare till riksdagen. Propositionen innehåller förslag till ändringar i skollagen som innebär att det införs ett nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare inom skolväsendet. Syftet är att utveckla undervisningens kvalitet, stärka professionerna, öka yrkenas attraktionskraft och därigenom öka likvärdigheten i utbildningen för eleverna. Det föreslås att det nationella professionsprogrammet ska bestå av dels en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare, dels ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och legitimerade förskollärare. Det nationella meriteringssystemet ska innehålla meriteringsnivåer. En av dessa nivåer ska förutsätta en examen på forskarnivå. Den nationella strukturen för kompetensutveckling ska innehålla dels kompetensutvecklingsinsatser som kan ligga till grund för meriteringsnivåer, dels andra kompetensutvecklingsinsatser för lärare och förskollärare samt kompetensutvecklingsinsatser för rektorer. Huvudmannens befintliga skyldighet enligt skollagen att se till att personalen ges möjligheter till kompetensutveckling ska till viss del preciseras. Skolverket ska efter ansökan besluta att en legitimerad lärare eller legitimerad förskollärare har uppnått en viss meriteringsnivå om läraren eller förskolläraren uppfyller villkoren för nivån. Ett beslut om meriteringsnivå ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Om en lärare eller förskollärare får sin legitimation återkallad ska ett beslut om att han eller hon har uppnått en meriteringsnivå upphöra att gälla när beslutet om återkallelse av legitimationen har fått laga kraft. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

Riksdagen behandlar propositionen under våren 2023.

Rådet för professioner i skolväsendet

Regeringen har, genom en ändring i förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk, beslutat att inrätta rådet för professioner i skolväsendet med företrädare för förskollärare, lärare, rektorer, huvudmän, universitet och högskolor samt företrädare för myndigheten (se 32 a och 32 b §§). Ändringen trädde i kraft den 1 oktober 2022. Regeringen bedömer att rådet kommer att

kunna vara ett sådant forum för nära samverkan som är en förutsättning för att relevanta kompetensutvecklingsinsatser av hög vetenskaplig kvalitet kan tas fram och ha ett sådant format som gör dem möjliga att nyttja för förskollärare, lärare och rektorer utifrån deras respektive förutsättningar. I samband med ändringen i Skolverkets instruktion gav regeringen även Skolverket i uppdrag att, med stöd av rådet, ta fram innehållet i en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare för att stegvis och med god framförhållning bygga upp en struktur som kan vara en del av ett nationellt professionsprogram för dessa yrkeskategorier (U2022:02319). Universitet och högskolor har en viktig roll i utvecklingen av en nationell struktur för kompetensutveckling och även i övrigt när det gäller det nationella professionsprogrammet, och fyra representanter för lärosäten ingår därför i Rådet för professioner i skolväsendet.

Regeringen gav vidare Skolverket i uppdrag att ta fram en struktur för ett samarbete mellan myndigheten, universitet och högskolor samt yrkeshögskolan som syftar till att utveckla insatser inom den nationella strukturen för kompetensutveckling. Av uppdraget framgår att det i arbetet med att ta fram sådana insatser också ska tas hänsyn till arbetet i befintliga strukturer som t.ex. de s.k. övningsskolorna och övningsförskolorna för en verksamhetsförlagd utbildning av hög kvalitet för lärar- och förskollärarstudenter. Hänsyn ska även tas till regeringens satsning på Utveckling, lärande, forskning - praktiktäna forskning i samverkan mellan skola och högskola, s.k. ULF-avtal. I och med riksdagens beslut om proposition Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60) kom försöksverksamheten med praktiktäna forskning, de s.k. ULF-avtalen, att permanentas och utökas. På så vis kan sådana befintliga strukturer och den nationella strukturen för kompetensutveckling förstärka varandra på ett ändamålsenligt sätt. Sammantaget visar uppdraget på den centrala roll universitet och högskolor har i detta arbete (prop. 2022/23:54 s. 33).

Enligt ett pressmeddelande från regeringen (den 9 februari 2023) har regeringen utsett 19 ledamöter som ska ingå i rådet. Bland ledamöterna finns 10 förskollärare, lärare och rektorer, 3 företrädare för huvudmän inom skolväsendet, 4 företrädare för universitet och högskolor samt 2 företrädare för Skolverket. Ledamöterna har utsetts i samråd med Sveriges Lärare, Sveriges Skolledare, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Friskolornas riksförbund och Idéburna skolors riksförbund, Sveriges universitets- och högskoleförbund samt Skolverket. Ledamöterna har förordnats fr.o.m. den 15 februari 2023 och förordnandena gäller huvudsakligen i tre år.

Det nya fortbildningsbidraget

Av ett pressmeddelande från regeringen (den 24 mars 2023) framgår att regeringen beslutat om ett nytt fortbildningsbidrag. Regeringen framför att bristen på förskollärare och lärare i svensk förskola och skola är ett stort

problem och fortbildning är en av flera viktiga åtgärder för att komma till rätta med den. Regeringen tar nu ett helhetsgrepp om fortbildningen för förskollärare och lärare och introducerar det nya fortbildningsbidraget som enligt regeringen ska ge fler chansen till en bredare och djupare lärarkompetens.

För 2023 finns 673 miljoner kronor avsatta för de olika fortbildningsinsatserna. Regeringen satsar särskilt på att fler lärare ska utbilda sig till speciallärare och avsatte därför i budgetpropositionen för 2023 ytterligare 200 miljoner kronor årligen t.o.m. 2025 för fortbildning till speciallärare (se nedan i avsnittet Elever med särskilda behov).

Det nya fortbildningsbidraget ersätter de fem olika statsbidrag som finns i dag för fortbildning. Fortbildningsbidraget har en höjd bidragsnivå för de flesta kurserna och innebär en möjlighet för huvudmannen att, i samråd med läraren eller förskolläraren, välja vilket av två format som passar bäst utifrån de lokala behoven:

- Ett lönebaserat bidrag som förutsätter att läraren eller förskolläraren får gå ned i tjänst medan de studerar.
- Ett studiebaserat bidrag som utgår från det antal högskolepoäng som läraren eller förskolläraren ska läsa. Ersättningen ligger på 1 500 kronor per högskolepoäng för fortbildning i ämnet svenska som andraspråk och 1 000 kronor per högskolepoäng för övriga studier. För det här bidraget är det inte obligatoriskt att läraren eller förskolläraren har gått ned i arbetstid.

En annan nyhet är möjligheten för huvudmän att använda en viss del av det studiebaserade bidraget som lönetillägg, ett s.k. studiestipendium, för den som går en fortbildning. Det regleras också att lärare och förskollärare i skolor med särskilt svåra förutsättningar ska ha företräde till det nya fortbildningsbidraget.

Det nya fortbildningsbidraget kommer kunna sökas för första gången för studier som påbörjas under hösten 2023.

För 2023 finns 873 miljoner kronor avsatta för fortbildning med möjlighet att söka statsbidrag för deltagande och 451 miljoner kronor för annan fortbildning och kompetensutveckling.

De nationella skolutvecklingsprogrammen

Skolverket ska bidra till att förbättra huvudmännens förutsättningar att arbeta med utveckling av verksamheten för ökad måluppfyllelse genom att t.ex. svara för nationellt prioriterade fortbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser inom ramen för nationella skolutvecklingsprogram (7 § 1 förordningen med instruktion för Statens skolverk). Skolverket tillhandahåller ett brett utbud av kurser för undervisande personal t.ex. när det gäller nyanlända elever, digitala verktyg inom undervisningen, arbetsplatsförlagd utbildning, kurser som riktar sig till personal inom förskola och fritidshem och kurser för studie- och yrkesvägledare. Skolverket har vidare i uppdrag att anordna utbildning inom det s.k. Lärarlyftet för att fler lärare ska bli behöriga att undervisa i fler skolformer, ämnen, årskurser och i särskilt stöd. Skolverket ger universitet och

högskolor i uppdrag att erbjuda kurser som kan ingå i Läraryftet. Utöver dessa satsningar som är riktade till enskilda lärare och förskollärare genomförs flera helt eller delvis webbaserade satsningar med inriktning på kollegialt lärande. Exempel på dessa satsningar är Läslyftet och Matematiklyftet. Dessa utbildningar innehåller olika moduler och syftar t.ex. till att lärare eller förskollärare ska fördjupa sina kunskaper, få tillfälle till samtal om relevant forskning med kollegorna och pröva nya arbetssätt. År 2012 inleddes kompetensutvecklingsinsatsen Matematiklyftet och hösten 2015 startade Läslyftet som en åtgärd för att motverka sjunkande kunskapsresultat. I och med uppdraget till Skolverket om nationella skolutvecklingsprogram (U2015/03844/S) har myndigheten haft möjlighet att på ett mer strukturerat sätt utveckla utbudet av kompetensutveckling (prop. 2022/23:54 s. 12 och 22).

Lärarytelse

Regeringen tillsatte i oktober 2019 en utredning (U2019/03432/UH) med uppdrag att ta fram förslag på åtgärder dels för ökad kvalitet i lärarytelsen, dels för att underlätta för fler att bli lärare. Uppdraget redovisades till regeringen (Utbildningsdepartementet) den 31 mars 2020.

I Utbildningsdepartementets promemoria Ökad kvalitet i lärarytelsen och fler lärare i skolan (U2021/0030) vidareutvecklades utredningens förslag. Åtgärder har vidtagits, bl.a. har kraven på lärarytelsen skärpts och fokus förtydligats i en ny förordning, förordningen (2021:1335) om utbildning till lärare och förskollärare.

I september 2020 infördes vissa ändringar i förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och pedagogisk personal inom förskolan som leder till lärar- eller förskollärarytelsen. Ändringarna innebär att fler som arbetar som lärare eller förskollärare utan att ha en examen kan bli behöriga till den särskilda vidareutbildningen av lärare och förskollärare som saknar lärar- eller förskollärarytelsen (den s.k. VAL-satsningen). Numera kan de som inom ramen för en anställning medverkat i undervisningen i förskolan eller förskoleklassen studera upp till 120 högskolepoäng för att nå en förskollärarytelsen. Dessutom har bestämmelserna om en kortare utbildning för de som har minst åtta års yrkeserfarenhet som lärare eller förskollärare utökats till att även omfatta de som medverkat i undervisningen i förskolan eller förskoleklassen. Bestämmelserna har också gjorts mer flexibla så att fler kan bedömas aktuella för studier inom VAL. Enligt förslag i budgetpropositionen för 2021 gjordes en ytterligare förstärkning av VAL 2021–2024 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 16 s. 150 och prop. 2021/22:1 utg.omr. 16 s. 53).

Ändringar i läroplanerna när det gäller sexualitet, samtycke, relationer och hedersrelaterat våld

För att förbättra kvaliteten och stärka likvärdigheten i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer beslutade regeringen i februari 2021 om förstärkta skrivningar inom det kunskapsområde som i dag kallas sex och samlevnad i läroplanerna för grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen. Bland annat har skrivningarna förtydligats om att undervisningen inom detta kunskapsområde ska bedrivas återkommande och bidra till att främja elevernas hälsa och välbefinnande samt stärka deras förmåga att göra medvetna och självständiga val. Skolan har en viktig roll i att bidra till att skapa en samtyckeskultur, där sex bygger på ömsesidig frivillighet och sexuella trakasserier inte normaliseras. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bl.a. i pornografi. Ändringarna innehåller även nya skrivningar om hedersrelaterat våld och förtryck. Med dessa läroplansförändringar och uppdraget till Skolverket om att stärka det systematiska arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck (U2020/06608 [delvis]) stärks enligt regeringen skolans arbete med att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Ändringarna i läroplanerna började tillämpas från höstterminen 2022 då även de reviderade kursplanerna för grundskolan började gälla. Skolverket fick i regleringsbrevet för 2022 i uppdrag att, mot bakgrund av de reviderade läroplanerna och det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer, erbjuda skolpersonal kompetensinsatser som utifrån skolans förebyggande roll bidrar till att motverka mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Insatserna ska vidare främja jämställdhet och motverka diskriminering, rasism, intolerans och hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 31 mars 2023.

I budgetpropositionen för 2020 angav regeringen att sex- och samlevnadsundervisning ska vara en obligatorisk del av lärarutbildningen liksom kunskaper om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. För att säkerställa att nyutexaminerade lärare har kompetens att undervisa om identitet, sexualitet och relationer infördes den 1 januari 2021 nya examensmål i lärarutbildningarna. De nya examensmålen började tillämpas i lärarutbildningar som startade höstterminen 2021 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 16 s. 170).

Förskollärare och barnskötare m.m.

Samverkan för bästa skola

Regeringen har angett att staten har ett viktigt ansvar för att skolan är likvärdig i hela landet, och sedan 2015 har Skolverket haft i uppdrag att stödja skolor med tuffa förutsättningar inom satsningen Samverkan för bästa skola. År 2017

inkluderades även förskolor och förskoleklasser (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16, bet. 2016/17:UbU1, rskr. 2016/17:105). I februari 2018 inkluderades huvudmännens insatser för nyanlända barn (U2018/00404/S) och i november 2019 inkluderades även fritidshem (U2019/038786/S). Utredningen Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67) informerar om att Skolverket under tre år erbjuder förskolan, skolan eller huvudmannen stöd i arbetet med skolutveckling. Skolverket gör urvalet av förskolor och skolor (med offentlig respektive enskild huvudman) utifrån underlag från Skolinspektionen och statistik över personalens utbildningsnivå och barnens familjebakgrund. Skolverket bedömer att insatserna har haft positiva effekter och kan skapa incitament för förskollärare och barnskötare att söka sig till, eller stanna kvar längre, på förskolor med svåra förutsättningar. Samverkan för bästa skola har bl.a. medfört att det systematiska kvalitetsarbetet och det pedagogiska ledarskapet har stärkts hos huvudmännen och att det kollegiala lärandet för att utveckla undervisningens kvalitet har stärkts (SOU 2020:67 s. 216).

Uppdrag om fortbildningsinsatser för förskollärare m.m.

Skolverket fick 2013 i uppdrag att ansvara för genomförandet av fortbildning för lärare i språk-, läs- och skrivdidaktik där fokus ska vara på det kollegiala lärandet, det s.k. Läslyftet (U2013/07215/S). Genom ett tilläggsuppdrag i december 2016 utvidgades målgruppen till att även omfatta bl.a. förskollärare (U2016/05733/S). Statsbidrag kan sökas för att frigöra tid så att förskollärare kan handleda grupper av kollegor i Läslyftet (förordningen [2015:42] om statsbidrag för handledare i språk-, läs- och skrivutveckling). Enligt regleringsbrevet för 2021 fick Skolverket i uppdrag att fortsätta genomföra fortbildning för förskollärare, lärare och skolbibliotekarier. Skolverket redovisade den 1 december 2021 rapporten Läslyftet i förskolan 2017–2021. Skolverket ger även stöd till förskolorna i deras arbete med att möta nyanlända och flerspråkiga barn. Arbetet bedrivs inom ramen för regeringsuppdraget att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända barn och elever, och vid behov barn och elever med annat modersmål än svenska (U2019/03787/S). Skolverket fick i regleringsbrevet för 2022 i uppdrag att erbjuda fortbildningsinsatser för förskollärare och annan pedagogisk personal i förskolan för att dessa ska stärka sin kompetens inom förskoleområdet. Fortbildningen får genomföras som uppdragsutbildning och ska kopplas till de lokala behoven hos de deltagande huvudmännen. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 29 december 2023.

Av Skolverkets regleringsbrev för 2023 (U2022/03031, U2022/03625, U2022/03626 m.fl.) framgår följande. Skolverket ska genomföra insatser för att stärka barns och elevers språk-, läs- och skrivutveckling och främja kvaliteten i undervisningen inom området. Insatserna ska särskilt riktas mot förskola, förskoleklass och lågstadiet samt till förskolor och skolor i områden med socioekonomiska utmaningar. Inom ramen för uppdraget ska Skolverket genomföra Läslyftet, dvs. fortbildning för förskollärare, lärare och

skolbibliotekarier (jfr U2013/07215 och U2016/05733). Uppdraget ska redovisas årligen, senast den 20 december, till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Utskottets ställningstagande

När det gäller yrkanden med förslag om förutsättningarna för och innehållet i fortbildning för lärare vill utskottet anföra följande. Som redogjorts för ovan har regeringen nyligen överlämnat proposition 2022/23:54 Nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare till riksdagen. Propositionen innehåller förslag till ändringar i skollagen som innebär att det införs ett nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare inom skolväsendet. Syftet är att utveckla undervisningens kvalitet, stärka professionerna, öka yrkenas attraktionskraft och därigenom öka likvärdigheten i utbildningen för eleverna. Det föreslås att det nationella professionsprogrammet ska bestå av dels en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare, dels ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och legitimerade förskollärare. Det nationella meriteringssystemet ska innehålla meriteringsnivåer. En av dessa nivåer ska förutsätta en examen på forskarnivå. Den nationella strukturen för kompetensutveckling ska innehålla dels kompetensutvecklingsinsatser som kan ligga till grund för meriteringsnivåer, dels andra kompetensutvecklingsinsatser för lärare och förskollärare och dels kompetensutvecklingsinsatser för rektorer.

Huvudmannens befintliga skyldighet enligt skollagen att se till att personalen ges möjligheter till kompetensutveckling ska till viss del preciseras. Skolverket ska efter ansökan besluta att en legitimerad lärare eller legitimerad förskollärare har uppnått en viss meriteringsnivå om läraren eller förskolläraren uppfyller villkoren för nivån. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025. Riksdagen behandlar propositionen under våren 2023.

Regeringen har beslutat att inrätta rådet för professioner i skolväsendet. Regeringen bedömer att rådet kommer att kunna vara ett sådant forum för nära samverkan som är en förutsättning för att relevanta kompetensutvecklingsinsatser av hög vetenskaplig kvalitet kan tas fram och ha ett sådant format som gör dem möjliga att nyttja för förskollärare, lärare och rektorer utifrån deras respektive förutsättningar. I samband med ändringen i Skolverkets instruktion gav regeringen även Skolverket i uppdrag att, med stöd av rådet, ta fram innehållet i en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare för att stegvis och med god framförhållning bygga upp en struktur som kan vara en del av ett nationellt professionsprogram för dessa yrkeskategorier.

Utskottet vill också hänvisa till det nya fortbildningsbidrag som regeringen beslutat om. För 2023 finns 873 miljoner kronor avsatta för fortbildning med

möjlighet att söka statsbidrag för deltagande och 451 miljoner kronor för annan fortbildning och kompetensutveckling, som beskrivs ovan.

Med hänvisning till det omfattande reformarbete som föreslås och pågår ser utskottet ingen anledning att vidta åtgärder med anledning av yrkanden med olika förslag om fortbildning.

När det gäller yrkanden om ett kompetenslyft för förskolepersonal med fokus på språkutveckling och barnskötarutbildning m.m. vill utskottet särskilt uppmärksamma att Skolverket enligt regleringsbrev för 2021, 2022 och 2023 har fått i uppdrag att erbjuda fortbildningsinsatser för förskollärare och annan pedagogisk personal i förskolan för att dessa ska stärka sin kompetens. Utskottet vill också hänvisa till det uppdrag Skolverket har att under 2022–2024 tillhandahålla insatser som syftar till att förbättra kunskapen i det svenska språket bland anställda inom välfärden. Insatserna ska bidra till att förbättra kommunikationen och kvaliteten inom välfärden. De ska vara inriktade mot att möta såväl arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov som behoven hos bl.a. barn när det gäller kommunikationen på de aktuella arbetsplatserna. Regeringen har vidare beslutat om tydligare och utökade krav på den pedagogiska omsorgen. Huvudmannen för den pedagogiska omsorgen ska vara skyldig att se till att ett barn som har behov av det ges särskilt stöd i sin utveckling och personalen ska ges möjlighet till kompetensutveckling. (prop. 2021/22:78, bet. 2021/22:UbU21, rskr. 2021/22:203).

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2022/23:884 (C) yrkandena 8 och 15, 2022/23:924 (SD) yrkande 15, 2022/23:959 (SD) yrkande 3, 2022/23:1406 (M) yrkande 9, 2022/23:1467 (MP), 2022/23:1673 (C) yrkande 7, 2022/23:1839 (M), 2022/23:2014 (S) yrkande 2, 2022/23:2044 (S) yrkande 3 och 2022/23:2128 (S) yrkande 37.

Rektorer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om stärkt ledarskap för rektorer m.m.

Jämför reservation 13 (SD).

Motionerna

Enligt kommittémotion 2022/23:1025 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2 bör regeringen beakta att gymnasieskolan behöver stärkt ledarskap. Det är viktigt att rektorer har såväl ledarskapskompetens som pedagogisk kompetens. Motionärerna betonar att rektorer liksom lärare kontinuerligt ska fortbilda sig.

I motion 2022/23:561 Markus Wiechel (SD) yrkande 1 begärs en översyn av möjligheten att rekrytera rektorer till statliga, regionala eller kommunala skolor internt inom respektive skola. Enligt yrkande 2 bör möjligheten att öka andelen rektorer med lärarbakgrund ses över.

Gällande rätt

I 2 kap. 9–12 §§ skollagen regleras ledningen av utbildningen inom skolväsendet. Enligt 2 kap. 9 § ska det pedagogiska arbetet vid en förskole- eller skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Av 2 kap. 10 § framgår att rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i skollagen eller andra författningar (2 kap. 10 § första stycket). Rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i 10 § första stycket, om inte annat anges (2 kap. 10 § andra stycket).

Enligt 2 kap. 8 a § skollagen ska huvudmannen vidare utse en eller flera skolchefer som ska biträda huvudmannen med att se till att de föreskrifter som gäller för utbildningen följs i huvudmannens verksamhet inom skolväsendet.

Det är bara den som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt som får anställas som rektor (2 kap. 11 § skollagen). Varje huvudman ska se till att rektorerna går en särskild befattningsutbildning eller en utbildning som kan jämföras med denna. Utbildningen ska påbörjas snarast möjligt efter det att rektorn har tillträtt sin anställning och den ska vara genomförd inom fyra år efter tillträddandet. När det gäller rektorer för förskoleenheter ska utbildningen vara genomförd inom fem år från tillträddandet (2 kap. 12 § första stycket skollagen). Det finns undantag från huvudmannens skyldighet att se till att rektorer genomgår befattningsutbildning eller motsvarande. Detta gäller bl.a. när den rektor som anställs redan har gått befattningsutbildningen eller en äldre statlig rektorsutbildning. Vidare görs undantag för rektorer som genom annan utbildning eller yrkeserfarenhet har förvärvat kunskaper som har jämförats med befattningsutbildning av en högskola som anordnar sådan utbildning. Slutligen görs undantag för de rektorer som den 15 mars 2010 var verksamma som rektorer eller, när det gäller rektorer för förskoleenheter, de som den 1 juli 2019 var verksamma som sådana rektorer (2 kap. 12 § andra stycket skollagen).

Skolverket har ansvar för befattningsutbildningen och viss fortbildning

Befattningsutbildningen regleras i förordningen (2011:183) om befattningsutbildning och fortbildning för rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion i skola, förskola och fritidshem, här benämnd befattningsutbildningsförordningen. Syftet med utbildningen är att ge deltagarna kunskaper om de krav som anges i föreskrifter inom skolan, förskolan och fritidshemmet samt att utveckla deltagarnas roll som ledare så att verksamhetens kvalitet kan säkerställas. Målet är att deltagarna ska få

sådana kunskaper att de kan ansvara för att elever och barn får en likvärdig och rättssäker utbildning, skapa förutsättningar för måloppfyllelse på såväl individ- som verksamhetsnivå och ansvara för att verksamheten som helhet utvecklas (2 kap. 2 § befattningsutbildningsförordningen). På uppdrag av Skolverket genomförs utbildningen för närvarande av sju universitet och högskolor (prop. 2022/23:54 s. 19).

Befattningsutbildningen omfattar 30 högskolepoäng och bedrivs på avancerad nivå (1 kap. 1 § och 2 kap. 3 § befattningsutbildningsförordningen). Utöver att Skolverket ansvarar för befattningsutbildningen ansvarar myndigheten enligt samma förordning även för fortbildning som inriktar sig på det pedagogiska ledarskapet för rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion som har gått befattningsutbildningen. Fortbildningen ska motsvara 7,5 högskolepoäng (1 kap. 1 § samt 3 kap. 2 och 3 §§ befattningsutbildningsförordningen).

Bakgrund och pågående arbete

Nationellt professionsprogram för bl.a. rektorer

Regeringen har överlämnat proposition 2022/23:54 Nationellt professionsprogram för bl.a. rektorer till riksdagen. Propositionen innehåller förslag till ändringar i skollagen som bl.a. innebär att det införs ett nationellt professionsprogram för bl.a. rektorer inom skolväsendet. Syftet är att utveckla undervisningens kvalitet, stärka professionerna, öka yrkenas attraktionskraft och därigenom öka likvärdigheten i utbildningen för eleverna. Det föreslås att det nationella professionsprogrammet bl.a. ska bestå av en nationell struktur för kompetensutveckling för bl.a. rektorer. Huvudmannens befintliga skyldighet enligt skollagen att se till att personalen ges möjligheter till kompetensutveckling ska till viss del preciseras. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025. Riksdagen planerar behandla propositionen under våren 2023.

I regleringsbrevet för Skolverket budgetåret 2021 (U2020/06613) fick myndigheten i uppdrag att genomföra insatser för fortsatta förberedelser av det framtida professionsprogrammet. Insatserna skulle bl.a. innefatta en mentorsutbildning för en kvalitativ introduktionsperiod och en rekryteringsutbildning för blivande rektorer. Uppdraget redovisades den 11 mars 2022. Rekryteringsutbildningen för blivande rektorer omfattar 7,5 högskolepoäng och ges vid de lärosäten som också genomför det s.k. Rektorsprogrammet. Höstterminen 2021 inkom 817 ansökningar, varav 350 erbjöds plats på kursen. Andelen kvinnor på kursen var 82 procent. Mentorsutbildning för en kvalitativ introduktionsperiod omfattar 7,5 högskolepoäng och genomförs under två terminer. Höstterminen 2021 inkom 320 ansökningar varav 304 erbjöds plats på kursen. Andelen kvinnor på kursen var 90 procent (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16 s. 38).

Av Skolverkets regleringsbrev för 2023 (U2022/03031, U2022/03625, U2022/03626 m.fl.) framgår följande om insatser för att förbereda

professionsprogrammet. Skolverket ska genomföra insatser för fortsatta förberedelser av professionsprogrammet. Insatserna ska bl.a. innefatta en mentorsutbildning för en kvalitativ introduktionsperiod, en rekryteringsutbildning för blivande rektorer och kompetensutveckling för rektorer i praktisk organisation och arbetsmiljö. Insatserna ska vara i linje med förslagen i betänkandet Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17). Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 28 juni 2024.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet understryka rektorns centrala och viktiga roll. Rektorers yrkeskunnande har stor betydelse för elevernas resultat och måluppfyllelse. Enligt skollagen får bara den som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt anställas som rektor. Rektorer behöver enligt utskottet systematik i sin professionsutveckling för att kunna möta de utmaningar som yrket innebär. Utskottet vill hänvisa till proposition 2022/23:54 Nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare som regeringen överlämnat till riksdagen. Riksdagen planerar att behandla propositionen under våren 2023. Propositionen innehåller förslag till ändringar i skollagen som bl.a. innebär att det införs ett nationellt professionsprogram för rektorer m.fl. inom skolväsendet. Syftet är att utveckla undervisningens kvalitet, stärka professionerna, öka yrkenas attraktionskraft och därigenom öka likvärdigheten i utbildningen för eleverna. Det föreslås bl.a. att det nationella professionsprogrammet ska bestå av en nationell struktur för kompetensutveckling för bl.a. rektorer. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2022/23:561 (SD) yrkandena 1 och 2 och 2022/23:1025 (SD) yrkande 2.

Grundsärskolan och gymnasiesärskolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om grundskolan och gymnasiesärskolan.

Jämför reservation 14 (C).

Motionerna

I motion 2022/23:237 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) föreslås att möjligheterna till särskild prövning av rätten till inskrivning i särskola ses över.

I kommittémotion 2022/23:882 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 8 vill motionärerna se över hur en läsa-skriva-räkna-garanti kan införas även för elever i grundsärskolan (anpassad grundskola).

Gällande rätt och pågående arbete

Grundsärskolan och gymnasiesärskolan

Av 1 kap. 1 § skollagen framgår att skolväsendet bl.a. omfattar skolformerna grundsärskolan och gymnasiesärskolan. Ytterligare bestämmelser finns bl.a. i skollagens 11 kap. om grundsärskolan, 18 kap. med allmänna bestämmelser om gymnasiesärskolan och 19 kap. om utbildning på program i gymnasiesärskolan. Grundsärskolan riktar sig till elever som inte bedöms kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav på grund av att de har en utvecklingsstörning. Utbildningen i grundsärskolan ska enligt 11 kap. 2 § skollagen syfta till att ge elever med utvecklingsstörning en utbildning som är anpassad för dem, som ger kunskaper och värden och som utvecklar elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling, förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning. Utbildningen ska även främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet. Av 7 kap. 5 § skollagen framgår att ett beslut om att en elev ska tas emot i grundsärskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska hållas när utredningen genomförs. För grundsärskolan gäller läroplanen för grundsärskolan 2011 (Lsär 11, reviderad 2018). Utbildningen i gymnasiesärskolan ska enligt 18 kap. 2 § skollagen ge elever med utvecklingsstörning en utbildning som är anpassad för dem, som ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Gymnasiesärskolan ska påbörjas av ungdomar efter avslutad utbildning i grundsärskolan eller motsvarande, fram t.o.m. det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år (18 kap. 4 §). Gymnasiesärskolan är vidare en frivillig skolform som består av nationella och individuella program (18 kap. 8 §). Elever som går något av de nio nationella programmen kan välja mellan skolförlagd utbildning eller lärlingsutbildning (18 kap. 11 §). Utöver de nationella och individuella programmen finns bl.a. särskilda varianter av de nationella programmen. Utbildningen i gymnasiesärskolan är avsedd att genomgå under fyra läsår men får fördelas på längre tid.

Stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning

Riksdagen har beslutat om stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning i enlighet med förslagen i proposition 2021/22:162 Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (bet. 2021/22:UbU27, rskr. 2021/22:429). I

propositionen lämnade regeringen förslag till ändringar i skollagen som syftar till att stärka elevhälsan och utbildningen för elever med intellektuell funktionsnedsättning. Det föreslogs bl.a. att det införs en garanti för tidiga stödinsatser i svenska, svenska som andraspråk och matematik för elever som läser enligt grundsärskolans kursplaner. Grundsärskolan, gymnasiesärskolan och kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på grundläggande nivå respektive gymnasial nivå föreslogs byta namn till anpassad grundskola, anpassad gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning på grundläggande nivå respektive gymnasial nivå. Vidare föreslogs att elevens val i grundsärskolan och benämningen träningsskola tas bort. Uttrycket utvecklingsstörning ersätts av intellektuell funktionsnedsättning. Det föreslogs också att en rektor ska få besluta att en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan ska gå om en årskurs och att det beslutet ska kunna överklagas. Lagändringarna om att en rektor ska få besluta att en elev ska gå om en årskurs trädde i kraft den 1 januari 2023. Lagändringar om en garanti för tidiga stödinsatser träder i kraft den 1 juli 2024. Övriga lagändringar träder i kraft den 2 juli 2023.

Särskilt om mottagande i grundsärskolan och gymnasiesärskolan

I Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2018:251) om mottagande i grundskola och gymnasieskola samt urval till gymnasiesärskolans nationella program finns råd och kommentarer om bl.a. utredningar inför beslut om mottagande. Av råden framgår att det är elevens hemkommun som ansvarar för att en utredning genomförs som kan ligga till grund för en samlad bedömning av om eleven kan tas emot i grundskolan eller gymnasiesärskolan. I utredningen ska det alltid ingå en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning för att ge en så allsidig bild som möjligt av eleven. Skolverkets allmänna råd innehåller detaljerad information om utredningen och vad de fyra bedömningarna ska innehålla. Av råden framgår även att beslut om mottagande är myndighetsutövning mot enskild och ett särskilt ingripande beslut för den det berör. Det är därför viktigt att ärenden om mottagande blir ordentligt utredda, att beslut fattas på välgrundade underlag och att vårdnadshavarna har insyn i processen. Det är också viktigt att kommunen har rutiner för hur arbetet ska gå till. Vårdnadshavarnas medgivande är som huvudregel en förutsättning för mottagande i grundskolan. Endast i undantagsfall kan en elev bli mottagen utan vårdnadshavares medgivande.

Pågående utredning – Mer kunskap om barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet

En särskild utredare ska analysera och föreslå hur kunskapen om barn och elever med funktionsnedsättning kan öka i skolväsendet, samtidigt som skyddet för den personliga integriteten säkerställs (dir. 2022:73). Syftet är att

bättre kunna följa upp situationen i skolväsendet för barn och elever med funktionsnedsättning. Utredaren ska bl.a.

- analysera och föreslå vilka typer av uppgifter som bör samlas in för uppföljning av barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet och hur insamlandet av sådana uppgifter ska organiseras och genomföras
- analysera och föreslå hur uppgifter om exkluderade elever kan särredovisas i Pisaundersökningen
- göra en integritetsanalys
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2023 (dir. 2023:38).

Utskottets ställningstagande

Riksdagen beslutade våren 2022 om stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning i enlighet med förslagen i proposition 2021/22:162 Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (bet. 2021/22:UbU27, rskr. 2021/22:429). I propositionen lämnade regeringen förslag till ändringar i skollagen som syftar till att stärka utbildningen för elever med intellektuell funktionsnedsättning. Det föreslogs bl.a. att det införs en garanti för tidiga stödinsatser i svenska, svenska som andraspråk och matematik för elever som läser enligt grundsärskolans kursplaner. Grundsärskolan, gymnasiesärskolan och kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på grundläggande nivå respektive gymnasial nivå föreslogs byta namn till anpassad grundskola, anpassad gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning på grundläggande nivå respektive gymnasial nivå. Vidare föreslogs att elevens val i grundsärskolan och benämningen träningskola tas bort. Uttrycket utvecklingsstörning ersätts av intellektuell funktionsnedsättning. Det föreslogs också att en rektor ska få besluta att en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialsolan eller sameskolan ska gå om en årskurs och att det beslutet ska kunna överklagas. Lagändringarna om att en rektor ska få besluta att en elev ska gå om en årskurs trädde i kraft den 1 januari 2023. Lagändringar om en garanti för tidiga stödinsatser träder i kraft den 1 juli 2024. Övriga lagändringar träder i kraft den 2 juli 2023.

Utskottet hänvisar till gällande bestämmelser och pågående reformarbete och avstyrker därmed motionerna 2022/23:237 (M) och 2022/23:882 (C) yrkande 8.

Elever med särskilda behov

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om elever med särskilda behov.
Jämför reservation 15 (S) och 16 (V, C).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 30 anförs att fler speciallärare och specialpedagoger behöver utbildas och anställas. Alla skolor ska enligt motionärerna kunna erbjuda det stöd som behövs, exempelvis i mindre undervisningsgrupper.

I kommittémotion 2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 47 begärs att det nationella stödet till skolor för barn med särskilda behov ska stärkas. Men förutsättningarna för dessa skolor att långsiktigt bedriva en verksamhet med god kvalitet är enligt motionärerna svåra.

Enligt motion 2022/23:1736 Christian Carlsson (KD) yrkande 6 bör rektorer ges större flexibilitet och förutsättningar att utforma särskilda undervisningsgrupper.

Gällande rätt och pågående arbete

Av 1 kap. 4 § andra stycket skollagen framkommer att skolan i utbildningen ska ta hänsyn till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. I skollagen finns även bestämmelser som uttrycker skolans kompensatoriska uppdrag. I 2 kap. 8 b § tydliggörs att kommunerna ska fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Vidare framgår det att rektorn inom varje skolenhet ansvarar för att fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 10 §). Av 3 kap. 2 § skollagen framgår att alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Av 3 kap. 5 § framgår att om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås och inte annat följer av den utredning som ska göras enligt 3 kap. 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Av 3 kap. 8 § framgår att särskilt stöd får ges i stället för den undervisning som

eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska i första hand ges inom den elevgrupp som eleven tillhör. Enligt 3 kap. 9 § ska ett åtgärdsprogram utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas.

Som framgår ovan är utgångspunkten att det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp eleven tillhör (3 kap. 8 § skollagen). Om det finns särskilda skäl får dock ett beslut om särskilt stöd för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan innebära att det särskilda stödet ska ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den som eleven normalt hör till (3 kap. 11 § skollagen). Av förarbetena till skollagen framgår att de särskilda skäl som kan åberopas för ett beslut om placering i särskild undervisningsgrupp är kopplade till möjligheten att skapa bättre förutsättningar att pedagogiskt hantera elevens stödbehov. Förutom inlärningsproblematik kan det handla om olika funktionsnedsättningar, språkproblem, beteendestörningar m.m. som kan ligga till grund för bedömningen att elevens behov kan tillgodoses bättre i en annan undervisningsgrupp än i den ordinarie (prop. 2009/10:165 s. 292). Det kan nämnas att det i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får inrättas specialklasser för elever som på grund av hörsel- eller synskada, rörelsehinder eller andra uttalade studiesvårigheter inte kan följa den vanliga undervisningen (9 kap. 8 § gymnasieförordningen). En rektors beslut om att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en särskild undervisningsgrupp får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd (28 kap. 16 § skollagen).

Resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd

Riksdagen har beslutat om ändringar i skollagen som syftar till att utveckla och tydliggöra förutsättningarna för s.k. resursskolor, dvs. skolor som begränsar sitt mottagande till elever som är i behov av särskilt stöd (prop. 2021/22:156, bet. 2021/22:UbU31, rskr. 2021/22:340). Ändringarna innebär att kommunala resursskolor inom grundskolan och grundsärskolan regleras i skollagen. Det ska anges där att en kommun vid vissa skolenheter får begränsa utbildningen till elever som är i behov av särskilt stöd. Kommunen ska besluta om placering efter ansökan av elevens vårdnadshavare eller, under vissa förutsättningar, av elevens rektor. Vid behov av urval ska de elever som har störst behov prioriteras. Placeringen ska regelbundet utvärderas och en elev ska ha rätt att gå kvar så länge stödbehovet kvarstår. En kommuns beslut om att avsluta placeringen ska få överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Benämningen resursskola införs i skollagen för de ovannämnda skolorna och för skolor med enskild huvudman som begränsar sin utbildning till elever som är i behov av särskilt stöd inom förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan och gymnasieskolan. Det tydliggörs också i skollagen att såväl kommunala som fristående resursskolors verksamhet är en form av särskilt stöd och att huvudmannen ska ansvara för att bedöma om en elev är i behov

av sådant särskilt stöd som resursskolan erbjuder. Därutöver förses bemyndigandet i skollagen för regeringen att meddela ytterligare föreskrifter om det tilläggsbelopp som kommunerna ska lämna till enskild verksamhet för barn och elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd med en möjlighet för regeringen att delegera denna uppgift till den myndighet som regeringen bestämmer. Lagändringarna trädde i kraft den 2 juli 2022. De nya bestämmelserna om resursskolor tillämpas för utbildning som bedrivs efter den 1 juli 2023.

Utskottet föreslog även ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden om att regeringen ska återkomma med förslag på en förutsägbar och långsiktig finansiering av skolgång för resursskolans målgrupp och att det därför snarast bör tillsättas en utredning med detta uppdrag.

Av regeringens skrivelse 2022/23:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 framgår följande (s. 336). I regeringens skrivelse Riksrevisionens rapport om Skolpengen – effektivitet och konsekvenser (skr. 2022/23:44) aviseras att en utredning ska tillsättas för att se över bl.a. de frågor om skolpengen som Riksrevisionen har lyft. Det framgår av skrivelsen att den utredningen även bör se över finansieringen av resursskolorna. Skrivelsen lämnades till riksdagen den 28 december 2022. Regeringen avser att tillsätta nämnda utredning under 2023. Tillkännagivandet är enligt regeringen inte slutbehandlat.

Garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet

Sedan den 1 juli 2019 gäller en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Syftet med garantin är att en elev som är i behov av stöd tidigt ska få stöd utformat utifrån sitt behov. Sammanfattningsvis innebär garantin att om det utifrån ett nationellt kartläggningsmaterial, ett nationellt bedömningsstöd eller ett nationellt prov finns en indikation på att en elev i förskoleklassen eller i lågstadiet inte kommer att nå kunskapskraven i svenska, svenska som andraspråk eller matematik, ska ansvarig lärare avgöra om eleven är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Om det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som ska uppnås ska åtgärder sättas in skyndsamt. De extra anpassningar som vidtas ska följas upp både i slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet, och resultatet av uppföljningen ska överföras till ansvarig lärare i nästa årskurs. Garantin ska anses vara uppfylld när de åtgärder som garantin omfattar har vidtagits. I detta ingår att de extra anpassningar som har planerats också har genomförts och följts upp för att säkerställa att de gett resultat. I samband med riksdagens behandling av regeringens förslag om en garanti för tidiga stödinsatser (prop. 2017/18:195, bet. 2017/18:UbU10, rskr. 2017/18:333) ställde sig riksdagen också bakom två tillkännagivanden till regeringen:

- Regeringen bör göra en översyn och analys av den lagstiftning som gäller rätten till särskilt stöd och av skolornas praktiska tillämpning av

lagstiftningen, samt ge Skolinspektionen i uppdrag att under två år särskilt granska skolornas arbete med stöd till elever som inte når kunskapsmålen (se nedan).

- Regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att göra en utvärdering av effekterna av att införa den föreslagna lagstiftningen om en garanti för tidiga stödinsatser.

I september 2018 gav regeringen Skolinspektionen i uppdrag att, inom ramen för sitt kvalitetsgranskningssuppdrag, följa upp och utvärdera garantin för tidiga stödinsatser (U2018/03700/S [delvis] och U2018/03704/S). Uppdraget slutredovisades till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) den 16 december 2022.

I regeringens skrivelse 2018/19:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 bedömde regeringen att punkten därmed var slutbehandlad (s. 183).

Tillkännagivande om brister i tillämpningen av skollagens bestämmelser om de stödinsatser som behövs för att elever ska nå kunskapskraven

I budgetpropositionen för 2023 bedömde regeringen att tillkännagivandet (bet. 2017/18:UbU10 punkt 2, rskr. 2017/18:333) om brister i tillämpningen av skollagens bestämmelser om de stödinsatser som behövs för att elever ska nå kunskapskraven är tillgodosett och slutbehandlat (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16). Regeringen anförde följande. Den 20 juli 2017 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. kartlägga och analysera brister i skolornas stöd och elevhälsoarbete samt föreslå hur arbetet kan förbättras (U2017:07, dir. 2017:88). Utredningen lämnade den 25 juni 2020 delbetänkandet En annan möjlighet till särskilt stöd – Reglering av kommunala resursskolor (SOU 2020:42) och den 26 februari 2021 slutbetänkandet Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (SOU 2021:11). Den 17 mars 2022 beslutade regeringen om propositionen Resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd (prop. 2021/22:156). I propositionen lämnades förslag med syfte att utveckla och tydliggöra förutsättningarna för s.k. resursskolor. I propositionen föreslogs bl.a. att bemyndigandet i skollagen för regeringen att meddela ytterligare föreskrifter om det tilläggsbelopp som kommunerna ska lämna till enskild verksamhet för barn och elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd ska förse med en möjlighet för regeringen att delegera denna uppgift till den myndighet som regeringen bestämmer. Syftet är att systemet med tilläggsbelopp för barn och elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd ska bli mer likvärdigt och rättvist. Den 17 mars 2022 beslutade regeringen om propositionen Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (prop. 2021/22:162). I propositionen föreslogs bl.a. att elevhälsans uppdrag ska förtydligas och att det ska finnas tillgång till specialpedagog eller speciallärare för elevhälsans specialpedagogiska insatser. Riksdagen beslutade i enlighet med förslagen i propositionerna. Den 12 maj 2022 fick Skolverket, genom en

ändring i myndighetens regleringsbrev, i uppdrag att med utgångspunkt i propositionen Resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd – och med förbehåll för riksdagens beslut – lämna förslag till dels revidering av föreskrifter på förordningsnivå om bestämmandet av tilläggsbelopp för barn och elever med ett omfattande behov av särskilt stöd, dels myndighetsföreskrifter om tilläggsbelopp. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 15 augusti 2023. Den 22 juni 2022 fick Skolinspektionen, genom en ändring i myndighetens regleringsbrev, i uppdrag att genomföra en granskning av skolornas arbete med extra anpassningar och särskilt stöd till elever i de obligatoriska skolformerna och i fritidshemmet (U2022/02495). Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 12 juni 2024.

Utskottet ställde sig bakom regeringens bedömning (bet. 2022/23:UbU1, rskr. 2022/23:108).

Ökad tillgång till speciallärare, specialpedagogiska insatser och särskilda undervisningsgrupper

I budgetpropositionen för 2023 framförde regeringen följande (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16 s. 65). Alla elever som har behov av stöd ska ges det. Det är vanligt att elever i behov av stöd i undervisningen får det stöd de behöver för sent i sin tid i grundskolan. Om fler elever ska kunna nå målen för utbildningen behöver elever få bättre möjlighet till stöd i undervisningen. Tillgången till speciallärare behöver öka för att bl.a. tillgodose tillgången till särskilda undervisningsgrupper liksom specialpedagogiska insatser. Det behövs därför fler speciallärare och bättre möjligheter för elever att få stöd i undervisningen. Regeringen föreslog därför att medel avsätts för detta.

För ökad tillgång till speciallärare, specialpedagogiska insatser och särskilda undervisningsgrupper föreslog regeringen att anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* skulle ökas med 400 000 000 kronor 2023. För 2024 beräknas anslaget öka med 700 000 000 kronor och för 2025 med 800 000 000 kronor. Vidare föreslog regeringen att anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* skulle ökas med 200 000 000 kronor för 2023 för ökad tillgång till speciallärare, specialpedagogiska insatser och särskilda undervisningsgrupper. För 2024 och 2025 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp. Riksdagen beslutade i enlighet med detta (bet. 2022/23:UbU1, rskr. 2022/23:108).

Regeringen har beslutat om en ny statsbidragsförordning (regeringens pressmeddelande den 14 mars 2023). Bidrag enligt förordningen ska gå till personalkostnader för akutskolor, speciallärare och elevhälsan. Syftet är bl.a. att öka tryggheten och studieron i skolan och stärka arbetet med stöd och anpassningar så att fler elever når utbildningens mål. Totalt omfattar satsningarna 535,5 miljoner kronor för 2023.

För att stärka skolans arbete med stöd och anpassningar så att fler elever ska få tillgång till effektiva stödinsatser i rätt tid genomförs satsningar på att

öka tillgången till speciallärare i skolan och stärka möjligheten för rektorer att inrätta särskilda undervisningsgrupper. Satsningen på fler speciallärare för särskilda undervisningsgrupper omfattar 100 miljoner kronor och satsningen på fler speciallärare 235,5 miljoner kronor 2023. För att öka antalet speciallärare i skolväsendet har dessutom 200 miljoner kronor avsatts årligen t.o.m. 2025 för att fler ska kunna utbilda sig till speciallärare.

Förordningen träder i kraft och ska börja tillämpas den 12 april 2023.

Vidare har regeringen har beslutat att förlänga fortbildningsinsatsen Specialpedagogik för lärande t.o.m. våren 2025 (regeringens pressmeddelande den 15 mars 2023). Samtidigt utvidgas satsningen till att även omfatta lärare i grundsärskolan, gymnasiesärskolan och kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på grundläggande och gymnasial nivå. Syftet är att stärka den specialpedagogiska kompetensen generellt även i dessa skolformer. Precis som tidigare ska huvudmän kunna ansöka om statsbidrag för personal som handleder deltagande förskollärare, lärare och annan personal som medverkar i undervisningen.

Ökat stöd till barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar

Av ett pressmeddelande från regeringen (den 4 april 2023) framgår att regeringen i vårändringsbudgeten för 2023 avser föreslå en satsning på stöd och kompetensutveckling för specialpedagogiska insatser. Syftet är att förbättra utbildningen för barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF).

Regeringens förslag innebär att totalt 27,5 miljoner kronor ska avsättas för ökat stöd till barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och bestå av tre delar:

- Statsbidraget till särskilda insatser på skolområdet förstärks med 20 miljoner kronor. Förstärkningen gäller den del som går till kostnader för att inrätta eller utveckla anpassade lärmiljöer med få elever och hög personaltäthet i grundskolan eller gymnasieskolan. Denna del av statsbidraget omfattar i dag 40 miljoner kronor.
- 2,5 miljoner kronor går till Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) för att myndigheten ska nå ut bredare med deras stödinsatser och material inom NPF-området. Syftet är att huvudmännen ska få större kunskap om det stöd SPSM kan erbjuda.
- 5 miljoner kronor går till kompetensutveckling inom specialpedagogik. Skolverket och SPSM ska bl.a. ta fram kompetensutvecklingsinsatser om hur utbildningen kan anpassas för barn och elever med NPF.

Specialpedagogiska skolmyndighetens uppdrag m.m.

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) ska enligt förordningen (2011:130) med instruktion för Specialpedagogiska skolmyndigheten verka

för att alla barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning får tillgång till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö. Myndigheten ska bidra till goda förutsättningar för barnens utveckling och lärande samt förbättrade kunskapsresultat för elever och för vuxenstuderande. Myndigheten erbjuder bl.a. kompetensutveckling till personal i skolor och förskolor. När det särskilt gäller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) har SPSM bl.a. tagit fram stödmaterial och studiepaket som består av bl.a. filmer, föreläsningar och texter som vänder sig till pedagogisk personal som arbetar med barn och elever med NPF, såsom autismspektrumtillstånd och adhd. Myndigheten har även stödmaterial för pedagogisk utredning av läs- och skrivsvårigheter (dyslexi). På sin webbplats har SPSM även samlat kunskapsmaterial om betydelsefulla faktorer för likvärdig utbildning för elever med synnedsättning, exempelvis tillgänglig lärmiljö, anpassade läromedel och it i lärandet. Enligt regleringsbrevet för 2022 har SPSM fått i uppdrag att tillsammans med Skolverket ta fram stödmaterial för utredning av en elevs behov av särskilt stöd. Uppdraget redovisades gemensamt till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) den 1 februari 2023. Vidare har Skolverket fått i uppdrag att tillsammans med SPSM och Skolforskningsinstitutet ta fram kunskapssammanställningar inom områdena elevhälsa och stöd som kan bidra till att förbättra huvudmäns, rektorers och lärares möjligheter att välja effektiva insatser för att elever ska nå utbildningens mål. Skolverket har det övergripande ansvaret och är sammankallande för uppdraget. Uppdraget ska redovisas gemensamt till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 februari 2024.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att alla elever som har behov av stöd ska ges det. Om fler elever ska kunna nå målen för utbildningen behöver elever få bättre möjlighet till stöd i undervisningen. Tillgången till speciallärare behöver öka för att bl.a. tillgodose tillgången till särskilda undervisningsgrupper liksom specialpedagogiska insatser. Det behövs därför fler speciallärare och bättre möjligheter för elever att få stöd i undervisningen.

Riksdagen har beslutat om medel för ökad tillgång till speciallärare, specialpedagogiska insatser och särskilda undervisningsgrupper 2023 (bet. 2022/23:UbU1, rskr. 2022/23:108). Regeringen har även beslutat om en ny statsbidragsförordning. Bidrag enligt förordningen ska gå till personalkostnader för bl.a. speciallärare. För att stärka skolans arbete med stöd och anpassningar så att fler elever ska få tillgång till effektiva stödinsatser i rätt tid genomförs satsningar på att öka tillgången till speciallärare i skolan och stärka möjligheten för rektorer att inrätta särskilda undervisningsgrupper. Satsningen på fler speciallärare för särskilda undervisningsgrupper omfattar 100 miljoner kronor och satsningen på fler speciallärare 235,5 miljoner kronor 2023. För att öka antalet speciallärare i skolväsendet har dessutom 200 miljoner kronor avsatts årligen t.o.m. 2025 för att fler ska kunna utbilda sig till speciallärare.

Vidare har regeringen beslutat att förlänga fortbildningsinsatsen Specialpedagogik för lärande t.o.m. våren 2025. Samtidigt utvidgas insatsen till att även omfatta lärare i bl.a. grundsärskolan och gymnasiesärskolan.

Utskottet vill också hänvisa till att riksdagen har beslutat om ändringar i skollagen som syftar till att utveckla och tydliggöra förutsättningarna för s.k. resursskolor, dvs. skolor som begränsar sitt mottagande till elever som är i behov av särskilt stöd. Lagändringarna trädde i kraft den 2 juli 2022. De nya bestämmelserna om resursskolor tillämpas för utbildning som bedrivs efter den 1 juli 2023 (prop. 2021/22:156, bet. 2021/22:UbU31, rskr. 2021/22:340). Riksdagen har även riktat ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen ska återkomma med förslag på en förutsägbar och långsiktig finansiering av skolgång för resursskolans målgrupp och att det därför snarast bör tillsättas en utredning med detta uppdrag. I regeringens skrivelse Riksrevisionens rapport om Skolpengen – effektivitet och konsekvenser (skr. 2022/23:44) aviseras att en utredning ska tillsättas för att se över bl.a. de frågor om skolpengen som Riksrevisionen har lyft upp. Det framgår av skrivelsen att den utredningen även bör se över finansieringen av resursskolorna. Regeringen avser att tillsätta nämnda utredning under 2023.

Utskottet ser positivt på de satsningar som görs och med hänvisning till ovanstående avstyrker utskottet motionerna 2022/23:884 (C) yrkande 47, 2022/23:1736 (KD) yrkande 6 och 2022/23:2128 (S) yrkande 30.

Elever med skolfrånvaro

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om elever med skolfrånvaro.
Jämför reservation 17 (S) och 18 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 31 anför motionärerna att det förebyggande arbetet för att motverka att elever får lång och problematisk frånvaro ska utvecklas, liksom kommunernas och regionernas stöd till både skolor och föräldrar för att elever ska komma tillbaka till skolan.

I motion 2022/23:814 av Ida Karkiainen m.fl. (S) betonas vikten av förebyggande åtgärder för att minimera risken för hemmasittande elever och för att motverka elevers psykiska ohälsa.

Enligt partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 8 bör möjligheten till nationell frånvarostatistik ses över. Ett införande av nationell frånvarostatistik för skolan ökar enligt motionärerna möjligheterna att upptäcka hedersförtryck och säkerställer alla elevers rätt till skolgång. Motsvarande anförs i kommittémotion 2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 11.

I motion 2022/23:1601 av Christian Carlsson (KD) yrkande 1 anförts att Skolinspektionen bör göra en kartläggning av problematiken med hemmasittare och att det skulle behövas en nationell databas för frånvaroregister.

Gällande rätt

I 7 kap. skollagen finns det bestämmelser om skolplikt och rätt till utbildning. En elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli (7 kap. 17 § första stycket). Om en elev utan giltigt skäl uteblir från den obligatoriska verksamheten ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag (7 kap. 17 § fjärde stycket).

Om en elev har upprepad eller längre frånvaro från den verksamhet som avses i 7 kap. 17 § ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltigt eller ogiltigt frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövt. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen (7 kap. 19 a §). Enligt 7 kap. 20–22 §§ skollagen är det den som har vårdnaden om ett skolpliktigt barn som ska se till att barnet fullgör sin skolplikt. Hemkommunen ska se till att skolpliktiga barn som inte går i dess förskoleklass, grundskola eller grundsärskola på något annat sätt får föreskriven utbildning. Kommunen, huvudmannen för specialskolan och huvudmannen för sameskolan har även ansvar för att se till att eleverna i deras grundskola och grundsärskola fullgör sin skolgång. När en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en skolenhet med en annan huvudman än hemkommunen eller när det hos en sådan huvudman har inletts en utredning om elevens frånvaro ska huvudmannen snarast informera hemkommunen om detta.

Enligt 7 kap. 23 § skollagen får hemkommunen förelägga en elevs vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter om en skolpliktig elev inte fullgör sin skolgång och detta beror på att elevens vårdnadshavare inte har gjort vad han eller hon är skyldig att göra för att så ska ske. För en elev i specialskolan eller sameskolan eller förskoleklassen vid en skolenhet med specialskola eller sameskola är det i stället huvudmannen för respektive skolform som får förelägga elevens vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter. Ett föreläggande får förenas med vite.

Även för elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan finns bestämmelser om krav på att delta i utbildningen om det inte finns giltigt skäl att utebli. Om en elev i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag

informerar om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag. Vid upprepad eller längre frånvaro ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas (15 kap. 16 § och 18 kap. 16 § skollagen).

Bakgrund och pågående arbete

Skolverkets nationella kartläggning av elevfrånvaro mm.

Skolverket redovisade i juni 2021 i rapporten Nationell kartläggning av elevfrånvaro (2021:10) en nationell bild av omfattningen av elevfrånvaron i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. I rapporten ges även exempel på hur skolor och huvudmän arbetar för att främja närvaro och förebygga frånvaro. Exempelen syftar till att ge en bild av hur det arbetet kan se ut på skolor med olika förutsättningar. Skolverket har på sin webbplats sammanställt information om vad som gäller om frånvaro i skolan. Informationen omfattar bl.a. regelverket om skolplikt och om skolans och hemkommunens ansvar för att utreda elevers frånvaro i olika skolformer, men även om elevens eget och vårdnadshavarens ansvar för att se till att barnet fullgör sin skolplikt och deltar i utbildningen. Inom ramen för Skolverkets arbete med skolutveckling har myndigheten på webbplatsen även publicerat stödmaterial för skolornas arbete med att främja närvaro och förebygga frånvaro. God lärmiljö, tidiga insatser, samarbete och individanpassning är några delar i det arbetet. Materialet omfattar bl.a. även stöd för hur skolan kan skapa en god lärmiljö och organisation för att främja närvaro och åtgärder för att förebygga, utreda och åtgärda frånvaro (skolverket.se).

Tillkännagivande om att införa ett nationellt frånvaroregister

Frågan om elevers frånvaro behandlades hösten 2020 i utbildningsutskottets betänkande 2020/21:UbU3 Riksrevisionens rapport om undantag från skolplikten – regler, tillämpning och tillsyn. I betänkandet föreslog utskottet bl.a. ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden om att regeringen ska se över möjligheten att införa ett nationellt frånvaroregister för att garantera alla elevers rätt till skolgång och för att förbättra kunskapen om frånvarons omfattning. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (skr. 2019/20:162, bet. 2020/21:UbU3, rskr. 2020/21:14).

Skolverket redovisade den 16 december 2021 regeringsuppdraget att utreda möjligheten att införa ett nationellt frånvaroregister (U2020/06613). Skolverket visar att det är möjligt att införa ett nationellt frånvaroregister med uppgifter om giltig och ogiltig frånvaro. Skolverket föreslår att uppgifterna

samlas in från skolorna varje termin och att insamlingen ska utföras på ett sätt som harmonierar med myndighetens övriga statistikinsamlingar. Men först krävs ändring i författningar för att Skolverket ska kunna hämta in uppgifter om elevernas frånvaro. Utredningen visar däremot att det inte är möjligt att kartlägga orsaker till frånvaro av såväl juridiska som metodologiska skäl.

I skrivelse 2022/23:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 uppger regeringen att tillkännagivandet inte är slutbehandlat. Regeringen hänvisar till Skolverkets redovisning om att utreda möjligheten att införa ett nationellt frånvaroregister som för närvarande bereds inom Regeringskansliet och anför att regeringskansliets analys visar att frågan kräver ändringar i skollagen.

Uppdrag om samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten

I mars 2017 gav regeringen Skolverket och Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans genomföra ett treårigt utvecklingsarbete som ska syfta till att förbättra samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten så att barn och unga får tidiga och samordnade insatser (U2017/01236/GV, U2020/00363/S). Uppdraget har utökats till att även rikta särskilda insatser mot dels riskgrupper bland barn och unga i socialt utsatta områden, dels barn och unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdraget har förlängts och ska redovisas till Regeringskansliet senast den 16 juni 2023.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar uppfattningarna i yrkandena att frågan om elever med hög skolfrånvaro är angelägen. Utskottet vill hänvisa till det arbete som pågår i fråga om att se över möjligheten att införa ett nationellt frånvaroregister för att garantera alla elevers rätt till skolgång och för att förbättra kunskapen om frånvarons omfattning. Utskottet avser att fortsätta följa frågan.

Utskottet vill också hänvisa till pågående arbete som rör elevhälsan, bl.a. uppdraget som redogörs för ovan om att Skolverket och Socialstyrelsen genomför ett treårigt utvecklingsarbete som ska syfta till att förbättra samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten så att barn och unga får tidiga och samordnade insatser.

Utskottet ser inte skäl att föregripa det arbete som pågår och avstyrker därför motionerna 2022/23:814 (S), 2022/23:884 (C) yrkande 11, 2022/23:1601 (KD) yrkande 1, 2022/23:1673 (C) yrkande 8 och 2022/23:2128 (S) yrkande 31.

Undervisning för nyanlända m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om undervisning för nyanlända m.m.

Jämför reservation 19 (SD), 20 (V) och 21 (C).

Motionerna

Enligt kommittémotion 2022/23:1024 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 13 bör regeringen överväga att införa obligatorisk förberedelseskola för nyanlända elever. Denna form av förberedelseskola gynnar enligt motionärerna både elever i den ordinarie skolan och nyinvandrade elever eftersom de nyanlända rustas för ordinarie undervisning innan de blir en del av den.

I partimotion 2022/23:610 Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 16 anförs att det bör tillsättas en utredning om svenska som andraspråk (SVA) för att öka likvärdigheten och jämlikheten i bedömningen av vilka som ska omfattas av ämnet. Både Skolinspektionen och Skolverket har enligt motionärerna lyft fram att det finns brister när det gäller praxis kring bedömning om en elev ska läsa svenska som andraspråk.

Enligt kommittémotion 2022/23:1880 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 14 bör möjligheterna att stärka nyanlända barns utbildning genom en intensivare och mer systematiskt utarbetad språkutbildning ses över. Enligt yrkande 15 bör det utredas hur ämnet svenska för dem som inte har det som modersmål bättre kan anpassas för den språkligt heterogena elevgrupp som finns i svensk skola.

Vidare bör, enligt yrkande 16, s.k. tvåspråkiga klasser där nyanlända bereds möjlighet att läsa in kärnämnen på sitt modersmål utredas, för att säkerställa att de inte hamnar efter kunskapsmässigt. Även nationella prov på andra språk bör utredas.

Gällande rätt

Skolgång för nyanlända elever

Med nyanländ avses den som har varit bosatt utomlands och som nu är bosatt i landet och som har påbörjat sin utbildning här efter höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år. Enligt 3 kap. 12 a § skollagen ska en elev inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet. Enligt 3 kap. 12 f § får rektor besluta att en nyanländ elev som saknar tillräckliga kunskaper i det svenska språket för att kunna följa och tillgodogöra sig den ordinarie undervisningen delvis får undervisas i förberedelseklass. Undervisningen i förberedelseklass ska avbrytas så snart eleven bedöms ha

tillräckliga kunskaper för att kunna delta i den ordinarie undervisningen i ämnet och ska inte pågå längre än två år.

Vidare framgår det av 3 kap. 12 i § att en nyanländ elev som har tagits emot inom skolväsendet i högstadiet i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan och vars kunskaper har bedömts ska få studiehandledning på modersmålet om det inte är uppenbart obehövligt. Studiehandledningen ska syfta till att ge eleven förutsättningar att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås och får ges på elevens starkaste skolspråk, om det är ett annat än modersmålet.

Av 14 § språklagen (2009:600) framgår att den som har ett annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål. I 10 kap. 7 § skollagen föreskrivs att en elev i grundskolan som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet och eleven har grundläggande kunskaper i språket. En elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk.

Bakgrund och pågående arbete

Utredningen om modersmål och studiehandledning på modersmål

I maj 2018 tillsatte regeringen en särskild utredare för att dels kartlägga tillgången till, organisationen av samt deltagandet i modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål i grundskolan och motsvarande skolformer och analysera vilka faktorer som eventuellt påverkar detta, dels analysera och bedöma om och hur studier i ämnet modersmål respektive studiehandledning på modersmål förbättrar elevernas studieresultat, bl.a. elevernas behörighet till gymnasieskolans nationella program. Utredaren skulle även vid behov lämna förslag på åtgärder och författningsförslag (U2018:04, dir. 2018:38 och 2018:103). Utredaren överlämnade i april 2019 betänkandet För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18) till regeringen. I betänkandet föreslogs bl.a. en förstärkt rätt till studiehandledning på modersmålet för nyanlända elever som tas emot i grundskolan samt att Skolverket ska få i uppdrag att samordna och driva utvecklingen av studiehandledning på modersmålet. Utredningen har remitterats (U2019/01794/S) och bereds inom Regeringskansliet.

Insatser för nyanlända och flerspråkiga barns och elevers utbildning m.m.

Skolverket fick i november 2019 i uppdrag att genomföra systematiska insatser för att stärka huvudmännens förmåga att erbjuda barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska en utbildning av hög och likvärdig kvalitet (U2019/01553/S [delvis] och U2019/03787/S). Målet är att

förbättra förutsättningarna för högre måluppfyllelse i förskolan, förskoleklassen och fritidshemmet och för goda kunskapsresultat för elever i grund- och gymnasieskolan samt inom kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna. Under tre år, totalt sex terminer, samarbetar Skolverket med huvudmän (kommuner) för att stärka utbildningens kvalitet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska. Tillsammans analyserar de behov och kommer överens om insatser. De arbetar utifrån huvudmannens verksamhet och dess förutsättningar samt behov. I samarbetet med huvudmannen använder de olika metoder och verktyg som vilar på vetenskaplig grund och bygger på beprövad erfarenhet.

Uppdrag om en bred översyn av svenskämnena

I november 2020 fick Skolverket i uppdrag att göra en bred översyn av ämnena svenska och svenska som andraspråk i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och komvux (U2020/05524). Syftet är att alla elever ska få bättre förutsättningar att utveckla sina kunskaper i och om svenska språket samt få bättre förutsättningar att nå utbildningens mål. Myndigheten skulle analysera skärningen mellan svenskämnena och målgrupperna för utbildningen samt hur elevers övergångar mellan ämnen och skolformer ska gå till. Skolverket skulle i sin översyn säkerställa att utbildningen i svenska språket också riktar sig till de elever som är nybörjare i svenska inom respektive skolform. Skolverket skulle föreslå de förändringar som behövs och bedöma hur elevernas måluppfyllelse, huvudmannens organisatoriska förutsättningar, lärarför-sörjningen och lärarnas kompetenskrav påverkas av förslagen. Översynen skulle bl.a. också omfatta en analys av om, och i så fall hur, innehållet i lärarutbildningarna och bestämmelserna om behörighet till utbildningarna behöver förändras. Skolverket skulle även föreslå de genomförande- och fortbildningsinsatser som bedöms vara motiverade samt en plan för införande. Uppdraget redovisades till regeringen (Utbildningsdepartementet) den 31 maj 2022. Ärendet bereds inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

När det gäller yrkanden om att i olika avseenden se över eller låta utreda undervisning för nyanlända, svenska som andraspråk m.m. och införande av en obligatorisk förberedelsekola vill utskottet hänvisa till det arbete som pågår. Skolverket har haft i uppdrag att göra en bred översyn av ämnena svenska och svenska som andraspråk i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och komvux (U2020/05524). Syftet är att alla elever ska få bättre förutsättningar att utveckla sina kunskaper i och om svenska språket samt få bättre förutsättningar att nå utbildningens mål. Myndigheten skulle bl.a. analysera skärningen mellan svenskämnena och målgrupperna för utbildningen samt hur elevers övergångar mellan ämnen och skolformer ska gå till. Skolverket skulle

i sin översyn säkerställa att utbildningen i svenska språket också riktar sig till de elever som är nybörjare i svenska inom respektive skolform. Skolverket skulle föreslå de förändringar som behövs och bedöma hur elevernas måluppfyllelse, huvudmännens organisatoriska förutsättningar, lärarför-sörjningen och lärarnas kompetenskrav påverkas av förslagen. Översynen skulle bl.a. också omfatta en analys av om, och i så fall hur, innehållet i lärarutbildningarna och bestämmelserna om behörighet till utbildningarna behöver förändras. Skolverket skulle även föreslå de genomförande- och fortbildningsinsatser som bedöms vara motiverade. Uppdraget redovisades till regeringen (Utbildningsdepartementet) den 31 maj 2022. Ärendet bereds inom Regeringskansliet.

Vidare har betänkandet För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18) överlämnats till regeringen. I betänkandet föreslås bl.a. en förstärkt rätt till studiehandledning på modersmålet för nyanlända elever som tas emot i grundskolan samt att Skolverket ska få i uppdrag att samordna och driva utvecklingen av studiehandledning på modersmålet. Ärendet bereds inom Regeringskansliet.

Utskottet vill också hänvisa till att Skolverket i november 2019 fick i uppdrag att genomföra systematiska insatser för att stärka huvudmännens förmåga att erbjuda barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska en utbildning av hög och likvärdig kvalitet. Under tre år, totalt sex terminer, samarbetar Skolverket med huvudmän (kommuner) för att stärka utbildningens kvalitet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2022/23:610 (V) yrkande 16, 2022/23:1024 (SD) yrkande 13 och 2022/23:1880 (C) yrkandena 14–16.

Elevers hälsa m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om elevers hälsa m.m.

Jämför reservation 22 (S), 23 (C), 24 (MP) och 25 (V, MP).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 33 vill motionärerna låta utreda varför barn och unga allt oftare drabbas av psykisk ohälsa. Inom ramen för en sådan utredning behöver många olika tänkbara orsakssamband analyseras, enligt motionärerna. Exempelvis behöver det analyseras huruvida utvecklingen i Sverige skiljer sig från den i andra länder, och huruvida det i så fall finns samband mellan ökad psykisk ohälsa bland barn och unga i Sverige och förändringar i det svenska skolsystemet.

Enligt motion 2022/23:263 av Mattias Vepsä (S) bör regeringen överväga att genomföra ett nationellt lyft för en organiserad rastverksamhet.

Enligt motion 2022/23:381 av Anna Wallentheim (S) yrkande 4 behövs fler kuratorer i skolan.

Enligt motion 2022/23:238 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) bör regeringen se över möjligheten att föra över skolhälsovården till ett regionalt ansvar för att skapa en sammanhållen vård.

Enligt motion 2022/23:533 av Saila Quicklund (M) bör fysioterapeuter få en roll inom elevhälsan.

I kommittémotion 2022/23:856 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 1 anförs att elevhälsan bör värderas upp och byggas ut med mer personal och fler kompetenser. För att förbättra elevhälsan behöver bl.a. kuratorer få en större möjlighet att arbeta förebyggande. Enligt yrkande 2 bör regeringen se över hur elevhälsan kan byggas ut digitalt som ett komplement till den fysiska elevhälsan. Enligt yrkande 3 bör regeringen ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram förslag på hur elevhälsa kan ingå som ämne i rektorsprogrammet. Vidare bör, enligt yrkande 4, regeringen se över hur rektorernas ansvar och uppdrag när det gäller elevhälsa och fysisk aktivitet i skolan kan förtydligas.

I kommittémotion 2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 43 tar motionärerna upp att digitala verktyg ska kunna användas, som komplement till de fysiska, för att nå ut till elever inom ramen för elevhälsan. Yrkande 44 handlar om att säkerställa styrning och ledning av elevhälsans medicinska insatser och att det bör beröras inom rektorsprogrammet och i skolchefsutbildningen. Enligt motionärerna bör det i skollagen framgå klart och tydligt att rektorer ansvarar för och samordnar elevhälsan, ett ansvar som inte ska gå att delegera bort. Enligt yrkande 45 måste elevhälsan värderas upp och byggas ut med fler skolsköterskor, kuratorer och psykologer. För att förbättra elevhälsan behöver enligt motionärerna kuratorer få en större roll att arbeta förebyggande. Enligt yrkande 46 finns det behov av att utreda hur elevhälsans samverkan med sjukvården och socialtjänsten kan förbättras för ett tydligare elevperspektiv.

Enligt kommittémotion 2022/23:894 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 41 bör regeringen se över hur elevhälsan kan erbjuda stödsamtal till barn som genom t.ex. separation eller tvångsvård förlorar kontakt med en vuxen som barnet har haft en nära relation till.

I motion 2022/23:1499 av Lili André och Cecilia Engström (båda KD) yrkande 2 lämnas förslag om en förstärkt elevhälsa och elevhälsogaranti.

Enligt motion 2022/23:1735 Gudrun Brunegård (KD) yrkande 1 bör det fastställas miniminivåer för elevhälsans olika kompetenser i varje skola.

I partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 38 vill motionärerna satsa på skolhälsovården och lärarna. I skolan har skolhälsovården och lärarna en möjlighet att fånga upp elever som mår dåligt och arbeta aktivt för att bryta traditionella könsnormer och mobbning.

Enligt yrkande 68 bör olika alternativ på kostnadsfria mensskydd erbjudas via t.ex. ungdomshälsan och skolan. Motsvarande förslag framförs i motion 2022/23:2100 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 2.

Elevhälsan m.m.

Gällande rätt

I 2 kap. 25–28 §§ skollagen finns bestämmelser om elevhälsa för elever i samtliga skolformer. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande, och elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Det ska finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator samt personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. Varje elev i grundskolan, grundsärskolan och specialsolan ska erbjudas minst tre hälsobesök som omfattar allmänna hälsokontroller, och varje elev i sameskolan – som består av sex årskurser – ska erbjudas minst två hälsobesök. Hälsobesöken ska vara jämnt fördelade under skoltiden. Mellan hälsobesöken ska eleven erbjudas undersökning av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller. Vidare ska alla elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan erbjudas minst ett hälsobesök som innefattar en allmän hälsokontroll. Elever får dessutom vid behov anlita elevhälsan för enklare sjukvårdsinsatser.

I 29 kap. 13 § skollagen anges att skolhuvudmännen och de som är anställda där på socialnämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa ska samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 276) anges att arbete med elevhälsa förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper. Det är också angeläget att elevhälsan samverkar med övrig hälso- och sjukvård och med socialtjänsten. I det individuellt inriktade arbetet har elevhälsan ett särskilt ansvar för att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling. I förarbetena anges också att elevhälsan har ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor.

Ändringar i skollagen för att stärka elevhälsan m.m.

Riksdagen har beslutat om ändringar i skollagen för att stärka elevhälsan och utbildningen för elever med intellektuell funktionsnedsättning, i enlighet med förslagen i proposition 2021/22:162 Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (bet. 2021/22:UbU27, rskr. 2021/22:429). I propositionen lämnade regeringen förslag till ändringar i skollagen som syftar till att stärka elevhälsan och utbildningen för elever med intellektuell funktionsnedsättning. Det föreslogs bl.a. att elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och i samverkan med

lärare och övrig personal. Det anges att elevhälsan ska vara en del av skolans systematiska kvalitetsarbete och att den ska samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten när behov finns. Som krav ställs att det ska finnas tillgång till specialpedagog eller speciallärare för elevhälsans specialpedagogiska insatser. Det föreslogs också att en rektor ska få besluta att en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan ska gå om en årskurs och att det beslutet ska kunna överklagas. Lagändringarna om att en rektor ska få besluta att en elev ska gå om en årskurs trädde i kraft den 1 januari 2023. Övriga lagändringar träder i kraft den 2 juli 2023.

Bakgrund och pågående arbete

Ny statsbidragsförordning

Regeringen har beslutat om en ny statsbidragsförordning (regeringens pressmeddelande den 14 mars 2023). Bidrag enligt förordningen ska gå till personalkostnader för bl.a. speciallärare och elevhälsan. Syftet är bl.a. att stärka arbetet med stöd och anpassningar så att fler elever når utbildningens mål. Den nya statsbidragsförordningen omfattar även det befintliga statsbidraget för personalförstärkning inom elevhälsan som avser skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Satsningen på elevhälsan omfattar 150 miljoner kronor 2023. Förordningen träder i kraft och ska börja tillämpas den 12 april 2023.

Urval av Skolverkets arbete

Skolverket fick 2016 i uppdrag av regeringen att fördela statsbidrag för personalförstärkningar inom elevhälsan och specialpedagogik (förordningen [2016:400] om statsbidrag för personalförstärkning inom elevhälsan och när det gäller specialpedagogiska insatser och för fortbildning när det gäller sådana insatser). Bidraget ska gå till att anställa eller ge uppdrag åt skolläkare, skolsköterskor, skolkuratorer, skolpsykologer, speciallärare och lärare med specialpedagogisk kompetens. Sedan 2017 kan bidraget även sökas för att behålla det utökade antal tjänster en huvudman tidigare fått bidrag för, förutsatt att den uppnådda ökade personaltätheten bibehålls. Vidare fick Skolverket 2016 i uppdrag att genomföra insatser för att förbättra det förebyggande och främjande arbetet inom elevhälsan för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål (U2016/02937/S och U2016/02926/BS [delvis]). Uppdraget slutredovisades i januari 2019 (dnr 2016:1616). Av slutredovisningen framgår bl.a. att lärandet i hälsofrämjande skolutveckling behöver utvecklas samt att elevhälsouppdraget behöver organiseras utifrån en skolgemensam kultur där betydelsen av ett hälsofrämjande arbete behöver genomsyra all verksamhet på skolan. Det hälsofrämjande arbetet behöver också bedrivas systematiskt och långsiktigt för att bli hållbart över tid.

I mars 2017 gav regeringen Skolverket och Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra ett treårigt utvecklingsarbete för att förbättra samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten så att barn och unga får tidiga och samordnade insatser (U2017/01236/GV och U2020/00363/S).

Uppdraget har utökats till att även rikta särskilda insatser mot dels riskgrupper bland barn och unga i socialt utsatta områden, dels barn och unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdraget har förlängts och ska redovisas till Regeringskansliet senast den 16 juni 2023.

Uppdrag om effektiva insatser och kartläggning av kuratorers utbildning
Skolverket fick i regleringsbrevet för 2022 i uppdrag att tillsammans med SPSM och Skolforskningsinstitutet ta fram kunskapssammanställningar inom områdena elevhälsa och stöd som kan bidra till att förbättra huvudmäns, rektorers och lärares möjligheter att välja effektiva insatser i syfte att elever ska nå utbildningens mål. Skolverket har det övergripande ansvaret och är sammankallande för uppdraget som ska redovisas gemensamt till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 februari 2024. Skolverket har i regleringsbrevet för 2022 även fått i uppdrag att kartlägga utbildningsbakgrunden bland personer som arbetar som kurator i skolväsendet. Uppdraget redovisades till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) den 30 december 2022.

Ansvar för barns och ungas hälso- och sjukvård

En särskild utredare fick i november 2019 i uppdrag att se över förutsättningarna för en mer sammanhållen god och nära vård för barn och unga. Utredningen lade fram sitt slutbetänkande Börja med barnen! (SOU 2021:78) i oktober 2021. Utredningen prövade lämpligheten och möjligheten med ett samlat regionalt huvudmannaskap för verksamheterna, inklusive elevhälsans medicinska insatser. Utredningen bedömde dock att elevhälsans medicinska insatser fortsatt ska vara skolhuvudmännens ansvar. I huvudbetänkandet föreslås i stället bl.a. att ett nationellt hälsovårdsprogram ska etableras som tar ett helhetsgrepp om barns och ungas hälsa, utveckling och välmående under hela uppväxttiden, oberoende av verksamhet eller boendeort, och detta genom att tydliggöra olika aktörers och professioners roller och ansvar. Utredningen föreslog även att en förstudie ska genomföras om hur arbetet med att ta fram programmet bäst kan utformas för att inkludera alla berörda parter. Utredningens förslag har varit ute på remiss.

Mot bakgrund av utredningens förslag har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en förstudie där utgångspunkten ska vara förslagen från utredningen. En delredovisning av uppdraget lämnades den 31 mars 2022 och en slutredovisning den 31 oktober 2022.

Ärendet är under beredning inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet understryka elevhälsans roll och betydelse för elevers välbefinnande och möjlighet att utvecklas mot utbildningens mål. Elevhälsan ska enligt skollagen vara förebyggande och hälsofrämjande och omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Vidare vill utskottet framföra att det i förarbetena till skollagen anges

att arbetet inom elevhälsan förutsätter samverkan med skolans övriga personalgrupper, med övrig hälso- och sjukvård och med socialtjänsten.

Riksdagen har beslutat om ändringar i skollagen för att stärka elevhälsan och utbildningen för elever med intellektuell funktionsnedsättning, i enlighet med förslagen i proposition 2021/22:162 Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (bet. 2021/22:UbU27, rskr. 2021/22:429). Ändringarna i skollagen syftar bl.a. till att stärka elevhälsan och innebär bl.a. att elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och i samverkan med lärare och övrig personal. Det anges att elevhälsan ska vara en del av skolans systematiska kvalitetsarbete och att den ska samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten när behov finns. Som krav ställs att det ska finnas tillgång till specialpedagog eller speciallärare för elevhälsans specialpedagogiska insatser. Lagändringarna träder i kraft den 2 juli 2023.

Vidare har regeringen beslutat om en ny statsbidragsförordning. Bidrag enligt förordningen ska gå till personalkostnader för bl.a. speciallärare och elevhälsan. Syftet är bl.a. att stärka arbetet med stöd och anpassningar så att fler elever når utbildningens mål. Den nya statsbidragsförordningen omfattar det befintliga statsbidraget för personalförstärkning inom elevhälsan som avser skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Satsningen på elevhälsan omfattar 150 miljoner kronor 2023.

Utskottet kan också i övrigt konstatera att flera insatser har gjorts och fortfarande pågår för att förstärka elevhälsan. Utskottet vill lyfta fram det uppdrag som Skolverket och Socialstyrelsen arbetar med fram till juni 2023 och som syftar till att förbättra samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten så att barn och unga får tidiga och samordnade insatser. Uppdraget omfattar även insatser för barn och unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare har Skolverket i regleringsbrevet för 2022 fått i uppdrag att tillsammans med SPSM och Skolforskningsinstitutet ta fram kunskapssammanställningar inom områdena elevhälsa och stöd som kan bidra till att förbättra huvudmäns, rektorers och lärares möjligheter att välja effektiva insatser i syfte att elever ska nå utbildningens mål. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 februari 2024. Skolverket har också haft i uppdrag att kartlägga utbildningsbakgrunden bland personer som arbetar som kurator i skolväsendet. Uppdraget redovisades till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) den 30 december 2022.

När det särskilt gäller yrkanden om ett samlat ansvar till regionerna för hela barn- och ungdomsvården konstaterar utskottet att en särskild utredare haft i uppdrag att se över förutsättningarna för en mer sammanhållen god och nära vård för barn och unga. Utredningen lade fram sitt slutbetänkande Börja med barnen! (SOU 2021:78) i oktober 2021. Utredningen prövade lämpligheten och möjligheten med ett samlat regionalt huvudmannaskap för verksamheterna, inklusive elevhälsans medicinska insatser. Utredningen bedömde dock att elevhälsans medicinska insatser fortsatt ska vara

skolhuvudmännens ansvar. I huvudbetänkandet föreslås i stället bl.a. att ett nationellt hälsovårdsprogram ska etableras som tar ett helhetsgrepp om barns och ungas hälsa, utveckling och välmående under hela uppväxttiden, oberoende av verksamhet eller boendeort, och detta genom att tydliggöra olika aktörers och professioners roller och ansvar.

Mot bakgrund av utredningens förslag har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en förstudie där utgångspunkten ska vara förslagen från utredningen. En delredovisning av uppdraget lämnades den 31 mars 2022 och en slutredovisning den 31 oktober 2022. Ärendet är under beredning inom Regeringskansliet. Det pågående arbetet bör avvaktas.

När det gäller yrkanden om gratis mensskydd i bl.a. skolor anser utskottet att detta vore lovvärt men ställer sig inte bakom ett sådant tillkännagivande.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2022/23:238 (M), 2022/23:263 (S), 2022/23:381 (S) yrkande 4, 2022/23:533 (M), 2022/23:856 (C) yrkande 1–4, 2022/23:884 (C) yrkande 43–46, 2022/23:894 (C) yrkande 41, 2022/23:1499 (KD) yrkande 2, 2022/23:1735 (KD) yrkande 1, 2022/23:2100 (MP) yrkande 2, 2022/23:2128 (S) yrkande 33 och 2022/23:2277 (MP) yrkandena 38 och 68.

Daglig fysisk aktivitet m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om daglig fysisk aktivitet m.m.
Jämför reservation 26 (SD) och 27 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:978 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD) yrkande 4 föreslås att regeringen tillsätter en utredning med målet att återinföra de reglerade friluftsdagarna. Motionärerna anser även att en rapport bör utarbetas med förslag på hur de reglerade friluftsdagarna ska genomföras, enligt yrkande 5.

I kommittémotion 2022/23:1024 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 14 anför motionärerna att regeringen bör överväga att möjliggöra daglig fysisk aktivitet för elever under eller i anslutning till skoldagen.

Enligt motion 2022/23:532 av Saila Quicklund (M) bör möjligheterna till mer fysisk aktivitet och idrott på fritidshem stärkas.

I kommittémotion 2022/23:856 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 6 anför motionärerna att det behövs mer fysisk aktivitet under skoldagen för att stärka elevernas hälsa. Motionärerna vill därför se mer pulshöjande aktivitet under skoldagen för att möjliggöra att fler barn når målet om minst en timmes fysisk aktivitet om dagen. Motsvarande förslag framförs i kommittémotion 2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 7.

I motion 2022/23:2096 Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 2 framförs förslag om daglig rörelse i skolan. I yrkande 5 bedömer motionärerna att det genom

den utvidgade undervisningstiden i ämnet idrott och hälsa finns förutsättningar för undervisning som lär alla barn att cykla inom ramen för dagens timplan.

Gällande rätt och pågående arbete

Av 10 kap. 4 § skollagen framgår vilka ämnen som ska finnas i grundskolan, däribland idrott och hälsa. För varje ämne ska det enligt 10 kap. 8 § finnas en kursplan. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner (10 kap. 8 §). Utöver undervisningen i de särskilda ämnena finns elevens val och skolans val (10 kap. 4 §). Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Skolans val får omfatta ett lokalt tillval om Skolverket har godkänt en plan för undervisningen. En del av eller hela utrymmet för skolans val (600 timmar) ska kunna användas till ett sådant lokalt tillval. Det kan handla om ett speciellt område som inte täcks av kursplanerna. Av 10 kap. 5 § skollagen framgår att den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan ska vara minst 6 890 timmar. Av timplanen för grundskolan framgår att undervisningstiden i idrott och hälsa totalt uppgår till 600 timmar (bil. 1 till skolförordningen [2011:185]). Av 9 kap. 4 § skolförordningen framgår att huvudmannen efter förslag från rektorn beslutar om fördelning mellan årskurserna av undervisningstiden i grundskolan.

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11, reviderad 2019) anges att skolan ska sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen. Vidare framgår det att hälso- och livsstilsfrågor ska uppmärksammas. Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla en allsidig rörelseförmåga genom att få delta i fysiska aktiviteter och genom att vistas i olika naturmiljöer. Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att uppleva rörelseglädje och att därigenom utveckla ett intresse för att vara fysiskt aktiva. Vidare ska undervisningen bidra till en förståelse för hur fysisk aktivitet och utevistelse kan påverka hälsa och välbefinnande.

I grundskolans kursplan för ämnet idrott och hälsa anges att eleverna genom undervisningen i ämnet sammanfattningsvis ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- röra sig allsidigt i olika fysiska sammanhang
- planera, praktiskt genomföra och värdera idrott och andra fysiska aktiviteter utifrån olika synsätt på hälsa, rörelse och livsstil
- genomföra och anpassa utevistelser och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer
- förebygga risker vid fysisk aktivitet samt hantera nödsituationer på land och i vatten.

I kursplanen anges därutöver ämnets centrala innehåll i olika årskurser samt kunskapskrav.

Reviderade kurs- och ämnesplaner i idrott och hälsa

I augusti 2020 beslutade regeringen om reviderade kursplaner för grundskolan med mer fokus på kunskap och bildning. När det gäller ämnet idrott och hälsa införs i beskrivningen av ämnets centrala innehåll för samtliga årskurser i grundskolan under rubriken Hälsa och levnadsvanor en skrivning om att undersöka möjligheter till daglig rörelse i närmiljön.

De reviderade kurs- och ämnesplanerna i grundskolan och motsvarande skolformer tillämpas från höstterminen 2022 (regeringens pressmeddelande den 4 februari 2021).

Kommittén för främjande av ökad fysisk aktivitet

En särskild utredare, som ska fungera som nationell samordnare, har fått i uppdrag i uppdrag att genom ett utåtriktat arbete dels öka den allmänna kunskapen om de positiva effekterna som fysisk aktivitet bidrar till för den enskilde individen, dels mobilisera och engagera relevanta aktörer i samhälle (S 2020:06, dir. 2020:40 och 2023:12). Samordnaren ska bl.a.

- knyta en eller flera referensgrupper till sig med representanter från regioner, kommuner, det civila samhället, idrottsrörelsen och friluftsförbund, näringslivet samt forskarsamhället
- sprida framgångsfaktorer och goda exempel på metoder som främjar fysisk aktivitet i befolkningen
- vara sammankallande för det rörelsenätverk som regeringen i maj 2017 inrättade inom ramen för rörelsesatsningen Samling för daglig rörelse
- lämna förslag på åtgärder som främjar fysisk aktivitet
- vid genomförandet av uppdraget särskilt beakta sårbara grupper som barn, ungdomar, äldre och personer med funktionsnedsättning.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 16 juni 2023.

Samling för daglig rörelse

I maj 2017 lanserade regeringen initiativet Samling för daglig rörelse – insats för att fler barn och unga ska röra på sig varje dag. Inom ramen för initiativet har bl.a. undervisningstiden i ämnet idrott och hälsa utökats med 100 timmar i grundskolan sedan 2019 (förordningen [2018:1512] om ändring i skolförordningen [2011:185]). Bland de övriga inslagen i initiativet kan bl.a. nämnas ett ”rörelsenätverk” som består av Riksidrottsförbundet, Gymnastik- och idrottshögskolan, Svenskt Friluftsliv samt Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund/Svenska Idrottslärares förening för att skapa en kontinuerlig dialog om bl.a. kompetensutveckling och fler behöriga lärare i idrott och hälsa. Vidare gör Riksidrottsförbundet inom ramen för rörelsesatsningen en kraftsamling för mer idrott, rörelse och utveckling av rörelseförståelse inom ramen för skoldagen. Satsningen görs i anslutning till skoldagen och leds på regional nivå av distriktsidrottsförbunden i samverkan med kommuner och andra huvudmän. Rörelsesatsning i skolan är ett regeringsuppdrag som syftar

till att förbättra folkhälsan, välbefinnandet och skolresultaten. Satsningen riktar sig till alla barn i årskurs F till 6, men framför allt de som är minst aktiva (Riksidrottsförbundets webbplats: <https://www.rf.se/rf-arbetar-med/aktuella-projekt/rorelsesatsning-i-skolan>).

Utskottets ställningstagande

När det gäller yrkanden som handlar om barns möjligheter till daglig fysisk aktivitet delar utskottet uppfattningen att dessa frågor är aktuella och viktiga såväl för elevernas hälsa och välmående som för deras kunskapsutveckling. Utskottet påminner om att det framgår av läroplanen för grundskolan att skolan ska sträva efter att erbjuda eleverna daglig fysisk aktivitet, att eleverna ska ges förutsättningar att utveckla en allsidig rörelseförmåga och delta i fysiska aktiviteter och vistelse i olika naturmiljöer. De reviderade kursplaner för grundskolan som trädde i kraft höstterminen 2022 innehåller också för ämnet idrott och hälsa förtydligade skrivningar om möjligheter till daglig rörelse i närmiljön.

När det gäller frågan om friluftsdagar instämmer utskottet i att det är viktigt att alla barn får utrymme för friluftsliv och utevistelse. Friluftslivet bidrar till såväl fysisk aktivitet som till upplevelser och återhämtning och har därför stor betydelse för barns hälsa och välbefinnande. Ett rikt friluftsliv i skolan är ett av tio mätbara mål som ställts upp för friluftslivspolitiken (skr. 2012/13:51, bet. 2012/13:KrU4, rskr. 2012/13:278). I grundskolans kursplan för ämnet idrott och hälsa är friluftsliv ett återkommande område. Till exempel utgör friluftsliv och utevistelse ett av tre kunskapsområden i det centrala innehållet i ämnet för samtliga skolformer på grundskolenivå och återfinns i alla tre stadier. Vidare finns det i läroplanen för fritidshemmet skrivningar om att elever ska ta del av ett aktivt friluftsliv.

Skolminister Lotta Edholm besvarade nyligen en skriftlig fråga om friluftsliv i skolan (fr. 2022/23:434) och hänvisade till att Skolinspektionen i en kvalitetsgranskning av Idrott och hälsa i årskurs 7–9 (2018) konstaterat att innehåll kopplat till kunskapsområdena livsstil och hälsa samt friluftsliv och utevistelse behöver ges ett större utrymme i undervisningen. Kvalitetsgranskningen visar samtidigt på flera goda exempel när det gäller skolors arbete med friluftsliv och utevistelse.

Med utgångspunkt i bl.a. Skolinspektionens granskning konstaterar skolministern att fler huvudmän skulle kunna ge mer utrymme åt kunskapsområdet friluftsliv och utevistelse och förutsätter att huvudmännen själva tar ansvar för att kontinuerligt planera, följa upp och genomföra insatser för att utveckla utbildningen.

Utskottet ser i likhet med skolministern fram emot att ta del av det betänkande som Kommittén för främjande av ökad fysisk aktivitet (S 2020:06) ska redovisa senast den 16 juni 2023. Samordnaren ska bl.a. sprida framgångsfaktorer och goda exempel på metoder som främjar fysisk aktivitet

i befolkningen samt lämna förslag på åtgärder som främjar fysisk aktivitet bland exempelvis barn och ungdomar.

Mot denna bakgrund avstyrks motionerna 2022/23:532 (M), 2022/23:856 (C) yrkande 6, 2022/23:884 (C) yrkande 7, 2022/23:978 (SD) yrkandena 4 och 5, 2022/23:1024 (SD) yrkande 14 och 2022/23:2096 (MP) yrkandena 2 och 5.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om enhetlig klädsel i skolan, om skolmåltider och om särskilt begåvade elever.

Jämför reservation 28 (SD) och 29 (SD).

Motionerna

Enhetlig klädsel i skolan

I kommittémotion 2022/23:1024 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 16 föreslås att regeringen bör överväga möjligheten att införa skoluniform på frivillig basis.

Skolmåltider

Enligt kommittémotion 2022/23:1023 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 7 bör regeringen i sitt arbete beakta god matkvalitet och att maten är producerad på ett sätt som minst motsvarar svensk djurskyddslagstiftning.

Enligt kommittémotion 2022/23:1024 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 15 bör regeringen i sitt arbete överväga nationella riktlinjer för individanpassad skolmat. Dessa riktlinjer ska enligt motionärerna omfatta kravet att dagligen tillhandahålla en köträtt och en vegetarisk rätt samt specialkost till de elever som kan styrka medicinska skäl med läkarintyg.

I motion 2022/23: 241 av Angelica Lundberg (SD) betonar motionären vikten av pedagogiska schemalagda skolmåltider.

Enligt 2022/23:492 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 1 kan skolmaten variera beroende på skolenhet. Regeringen bör därför göra en översyn av kosten inom den offentliga skolan. Vidare bör regeringen enligt yrkande 2 se över möjligheterna att från statens sida stödja skolor som erbjuder sina elever en extra god och hälsosam kost.

Särskilt begåvade elever

Enligt motion 2022/23:2008 av Johanna Rantsi (M) bör regeringen se över möjligheten att ta fram en nationell strategi och nationell handlingsplan för att utveckla och främja särskilt begåvade elevers lärande och mående.

Bakgrund och gällande rätt

Enhetlig klädsel i skolan

Enligt ett beslut från Skolinspektionen den 4 december 2017 (dnr 401-2017:7883) är det inte möjligt för en skola att införa krav på enhetlig klädsel (skoluniform) eftersom det strider mot skollagen. Skolinspektionen redovisade följande rättsliga reglering i ärendet. Enligt 1 kap. 4 § första stycket skollagen ska utbildningen inom skolväsendet syfta till att barn och elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Vidare framgår enligt 1 kap. 5 § första stycket skollagen att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Av 5 kap. 5 § skollagen framgår bl.a. att ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet. Rektorn beslutar om ordningsregler. Av 5 kap. 6 § första stycket skollagen framgår att rektorn eller en lärare får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. I det aktuella ärendet innehöll en skolas ordningsregler bestämmelser om att eleverna skulle bära enhetlig klädsel som de kostnadsfritt fick av skolan. Om en elev bröt mot reglerna skulle skolan vidta disciplinära åtgärder mot eleven. Skolinspektionen framhöll att elevernas klädsel bör ses som ett individuellt uttryck som bestäms av eleverna själva. Därför är det inte möjligt att ordningsreglerna innehåller krav på enhetlig klädsel. Skolinspektionen framhöll i sammanhanget att det normalt inte är olagligt att kostnadsfritt erbjuda eleverna en enhetlig klädsel, vilket exempelvis förekommer på yrkesprogram och idrottsprofiler. Bristen uppstår när det finns en ordningsregel om enhetlig klädsel och att skolan tillämpar disciplinära åtgärder om en elev bryter mot klädkoden.

Skolmåltider

Livsmedelsstrategin

I regeringens handlingsplan för livsmedelsstrategin, En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet (del 1), beskrivs insatser för att uppnå strategins målsättningar i form av åtgärder och uppdrag för en konkurrenskraftig livsmedelskedja mot 2030. När det gäller den offentliga upphandlingen av livsmedel och måltidstjänster framförs att den bör styra bättre mot samhällets ambitioner och motsvara den höga nivå på djurskydds- och miljöhänsyn som den svenska lagstiftningen kräver.

Skollagen

Enligt 1 kap. 4 § andra stycket skollagen ska i utbildningen hänsyn tas till elevers olika behov. Elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Av 1 kap. 10 § skollagen framgår att i all utbildning och annan verksamhet enligt skollagen som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn avses varje människa under 18 år. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. I förarbetena till skollagen anges att barns och elevers inflytande t.ex. rör matsalen och därmed också måltider (prop. 2009/10:165 s. 312).

Enligt 1 kap. 5 § skollagen ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

I skollagen ställs krav på att måltiderna i de obligatoriska skolformerna ska vara kostnadsfria och näringsriktiga (grundskolan 10 kap. 10 §, grundsärskolan 11 kap. 13 §, specialskolan 12 kap. 10 §, sameskolan 13 kap. 10 §). Lagkravet gäller såväl offentliga som fristående skolor.

Skollagen innehåller ingen precisering av begreppet näringsriktig. I förarbetena till skollagen framhålls att de svenska näringsrekommendationerna bör vara en utgångspunkt vid bedömningen av vad som är en näringsriktig måltid samt att det kan anses som en del av läroplanens intentioner att eleverna får tillgång till varierad och näringsriktig mat och äta lunch tillsammans med andra elever och vuxna (prop. 2009/10:165, s. 374).

Utbildningen i fritidshem ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Verksamheten ska präglas av omsorg om individen. I begreppet omsorg ingår att eleverna serveras måltider (14 kap. 2 § skollagen, Lgr 11).

Enligt förarbetena till skollagen är skolmåltiden att betrakta som en del av utbildningen (prop. 2009/10:165 s. 872). Det innebär att skollagens bestämmelser om systematiskt kvalitetsarbete (4 kap. 3 § skollagen) även ska tillämpas när det gäller näringsriktiga skolmåltider. Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Skollagen ställer även krav på att det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras (4 kap. 6 §). Näringsriktiga skolmåltider ingår i Skolinspektionens tillsyn, och det är huvudmannen som har ansvar för att kontrollera att skolmaten uppfyller skollagens krav på näringsriktiga skolmåltider.

Läroplan för grundskolan

I läroplanen för grundskolan (Lgr 11) står det angivet att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola har fått kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället. Skolmåltiderna kan utgöra ett värdefullt pedagogiskt verktyg i skolans uppdrag när det gäller livsstil, miljö och hälsa. Skolmåltiden är också en del i skolans sociala fostran eftersom den ger tid för samtal om värdegrunder, normer, möjlighet att upptäcka tendenser till utanförskap och elever som inte mår bra. I läroplanen för skolan anges även att det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Skolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga. Måltiderna kan med fördel användas för att skapa en nyfikenhet för möten mellan olika matkulturer, traditioner och vanor.

Barnkonventionen

Sedan den 1 januari 2020 är barnkonventionen lagstadgad. FN:s konvention om barns rättigheter deklarerar att barnets bästa alltid ska komma i första hand. Alla barn och ungdomar upp till 18 års ålder har samma rättigheter, t.ex. att leva och utvecklas, växa upp i trygghet, skyddas mot övergrepp och respekteras för vad de tycker och tänker. Barn har också rätt att få näringsrika livsmedel i tillräcklig omfattning och rent dricksvatten samt undervisning om näringslära (artikel 24, 2 c och e).

Lokala styrdokument

Kommunen eller skolan kan fatta beslut om styrdokument på området mat och hälsa, t.ex. en folkhälsoplan eller måltidspolicy i de fall kommunen eller skolan har sådana.

Folkhälsoplan och måltidspolitiskt program

De flesta kommuner beskriver sina folkhälsomål i en långsiktig folkhälsoplan som vanligtvis bygger på den av riksdagen antagna nationella folkhälsopolitiken. Det övergripande folkhälsomålet i Sverige är att samhället ska skapa förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. För matens del gäller folkhälsopropositionens målområde 10: bra matvanor och säkra livsmedel. En viktig förutsättning för att målet ska nås är att många aktörer bidrar. Många kommuner har ett måltidspolitiskt program eller en måltidspolicy som redskap i arbetet för målområde 10. Det måltidspolitiska programmet kan också omfatta kommunens beslut när det gäller regeringens mål och inriktning för ekologisk produktion och konsumtion samt åtgärder för att minska matsvinnet och måltidernas miljöpåverkan. Förutom att komma fram till mål och ambitioner är det viktigt att tydliggöra ansvarsområden och ta fram en plan för uppföljning. En måltidspolicy kan tydliggöra målsättningarna inom områden som måltidskvalitet (t.ex. näringsriktig, miljösmart, säker, god, trivsamt och integrerad) och organisation (kompetens, mandat, ansvarsfördelning). (Nationella riktlinjer för måltider i skolan –

förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och fritidshem, s. 48, Livsmedelsverket.)

Livsmedelsverkets nationella riktlinjer

Livsmedelsverket gav 2019 ut Nationella riktlinjer för måltider i skolan – förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och fritidshem. De nationella riktlinjerna för måltider i skolan är avsedda som övergripande vägledning, stöd och förslag till hur man kan arbeta för att skapa matglädje, ta vara på måltiden i det pedagogiska arbetet och främja bra matvanor. Råden bygger på en omfattande värdering av den samlade vetenskapen och på Livsmedelsverkets kostråd. Råden innehåller även ett utökat stöd kring måltidspedagogik och minskad miljöpåverkan. Skolverket har bidragit till de delar av riktlinjerna som tar upp hur måltiderna kopplas till skolans pedagogiska arbete.

SkolmatSverige

SkolmatSverige är ett nationellt webbaserat enkätverktyg som ger alla grundskolor och kommuner möjlighet att arbeta hälsofrämjande med bra matvanor bland barn och unga. Verktyget hjälper till att utvärdera och utveckla skolmåltidens kvalitet ur ett helhetsperspektiv.

Verktyget är kostnadsfritt och består av flera olika enkäter som värderar olika kvalitetsaspekter. Enkäterna kompletterar varandra och tillsammans ger de en helhetsbild över skolmåltidens kvalitet. Resultatrapporten kan utgöra dokumentation på att skolan jobbar systematiskt för att säkerställa och förbättra skolmåltidens kvalitet enligt skollagen.

SkolmatSverige är kommersiellt obundet och drivs av Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES) vid Region Stockholm i samarbete med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Folkhälsomyndigheten, Livsmedelsverket, Karolinska institutet, Jordbruksverket och Skolverket.

Specialkost

Enligt Socialstyrelsens termbank är specialkost ”kost som är anpassad till ett visst sjukdomstillstånd”. Personer med allergi, celiaki (glutenintolerans), annan medicinsk överkänslighet eller annan sjukdom har rätt till mat som de säkert kan äta utan att riskera att bli sjuka. Förutom för ett medicinskt behov kan skolmåltiden även, i enlighet med 1 kap. 1 § diskrimineringslagen (2008:567) om att motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter, behöva anpassas till en persons funktionsnedsättning, religion eller trosuppfattning. Särskilda önskemål kopplade till politiska åskådningar och etiska eller filosofiska värderingar omfattas däremot inte av diskrimineringslagen (Livsmedelsverkets webbplats, Specialkost och anpassade måltider i vård, skola och omsorg, hämtad den 20 mars 2023).

Särskilt begåvade elever

Sedan höstterminen 2012 pågår en försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildning i årskurs 7–9. Syftet är att ge eleverna möjlighet till fördjupning och breddning i ett eller flera ämnen och att stimulera de elever

som lätt når kunskapskraven eller har speciella talanger. Detta är ett sätt att fånga upp och erbjuda dessa elever en individanpassad undervisning och uppmuntra dem att nå längre i sin kunskapsutveckling. Inom spetsutbildningarna kan eleverna läsa gymnasiekurser och få betyg i det ämne eller de ämnen som spetsutbildningen är inriktad mot. I övrigt följer eleverna den ordinarie undervisningen i skolan. Försöksverksamheten med riksrekryterande spetsutbildning i grundskolan utvärderas i en rapport som Skolverket vartannat år lämnar in senast vid utgången av april. Försöksverksamheten pågår t.o.m. läsåret 2024 (förordningen [2011:355] om försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildning i grundskolans högre årskurser). Det finns även en försöksverksamhet med gymnasial spetsutbildning som ska ge elever möjlighet att fördjupa och bredda sina kunskaper inom humaniora, matematik, naturvetenskap, samhällsvetenskap, ekonomi eller teknikvetenskap. Spetsutbildningarna inom försöksverksamheten är riksrekryterande. Försöksverksamheten startade 2009 och har förlängts till 2024 (förordningen [2008:793] om försöksverksamhet med riksrekryterande gymnasial spetsutbildning).

Skolverket hade under 2014 i uppdrag att stimulera och stödja grund- och gymnasieskolors arbete med särskilt begåvade elever genom att utarbeta ett särskilt stödmaterial (U2014/5038/S). I maj 2015 gav Skolverket ut ett stödmaterial för lärare som handlar om arbetet med särskilt begåvade elever. Materialet utgörs dels av information om hur man kan uppmärksamma de särskilt begåvade eleverna, dels av ett ämnesdidaktiskt stöd för undervisning i olika ämnen.

För att högpriesterande och särskilt begåvade elever ska få bättre möjligheter att nå längre i sitt lärande gav regeringen i juni 2019 Skolverket i uppdrag (regleringsbrev den 27 juni 2019) att föreslå hur skolors arbete kan stärkas och stödjas på detta område. En del i uppdraget var även att föreslå hur försöksverksamheten med spetsutbildningar i grund- och gymnasieskolan kan ersättas av permanenta spetsutbildningar. Uppdraget redovisades den 7 april 2020. När det gäller spetsutbildningarna föreslog Skolverket bl.a. att dessa ska göras permanenta.

I budgetpropositionen för 2023 framförde regeringen följande (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16 s. 65). Alla elever ska bli utmanade i sitt lärande och ges förutsättningar att nå sin fulla potential i skolan. Särskilt begåvade och högpriesterande elever som lätt uppfyller de betygskriterier som minst ska uppfyllas ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Regeringen avser därför att vidta åtgärder för att förbereda en permanentning och utökning av den pågående försöksverksamheten med riksrekryterande spetsutbildningar inom grundskolan och gymnasieskolan. Regeringen föreslog att medel tillförs för att stimulera tillkomsten av och kvaliteten i spetsutbildningar. För arbete med att stärka kvaliteten i och tillkomsten av spetsklasser ökas anslaget 1:1 *Statens skolverk* med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2023. Riksdagen beslutade i enlighet med detta (bet. 2022/23:UbU1, rskr. 2022/23:108).

Av regeringens propositionsförteckning (den 17 januari 2023) framgår att regeringen avser att överlämna propositionen Elever i flera skolformer ska lättare få läsa i snabbare takt och på en högre nivå till riksdagen.

Utskottets ställningstagande

Enhetlig klädsel i skolan

När det gäller yrkandet om möjlighet att införa enhetlig klädsel (skoluniform) i skolan hänvisar utskottet till ovan redovisade bestämmelser och avstyrker motion 2022/23:1024 (SD) yrkande 16.

Skolmåltider

Utskottet vill framhålla det ansvar som huvudmannen har enligt skollagen för att tillhandahålla näringsriktiga skolmåltider. Utskottet vill även peka på de nationella riktlinjer för måltider i skolan från Livsmedelsverket som finns tillgängliga. Därutöver finns det i bl.a. regeringens handlingsplan för livsmedelsstrategin skrivningar om att upphandlingen av livsmedel bör motsvara den högsta nivån på djurskydds- och miljöhänsyn. När det särskilt gäller rätten till specialkost vill utskottet påminna om att skolmåltiden – förutom för ett medicinskt behov – i enlighet med diskrimineringslagen kan behöva anpassas till en persons funktionsnedsättning, religion eller trosuppfattning. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2022/23: 241 (SD), 2022/23:492 (SD) yrkandena 1 och 2, 2022/23:1023 (SD) yrkande 7 och 2022/23:1024 (SD) yrkande 15.

Särskilt begåvade elever

Regeringen avser att vidta åtgärder för att förbereda en permanentning och utökning av den pågående försöksverksamheten med riksrekryterande spetsutbildningar inom grundskolan och gymnasieskolan. Riksdagen har, efter förslag från regeringen, beslutat att medel tillförs för att stimulera tillkomsten av och kvaliteten i spetsutbildningar (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16, bet. 2022/23:UbU1, rskr. 2022/23:108).

Av regeringens propositionsförteckning (den 17 januari 2023) framgår att regeringen avser att överlämna propositionen Elever i flera skolformer ska lättare få läsa i snabbare takt och på en högre nivå till riksdagen.

Mot bakgrund av det arbete som pågår avstyrker utskottet motion 2022/23:2008 (M).

Reservationer

1. Stärka läraryrket, punkt 1 (S)

av Åsa Westlund (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Aylin Fazelian (S) och Rose-Marie Carlsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 13 och 19 samt
avslår motion
2022/23:1255 av Camilla Hansén och Amanda Lind (båda MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Lärarna är nyckeln för att stärka undervisningens kvalitet och för att eleverna ska lära sig mer. För att öka kvaliteten i undervisningen behövs fler utbildade och skickliga lärare. Insatserna för att motverka lärarbristen måste fortsätta. De senaste åren har fler lärare utbildats och läraryrkets attraktivitet stärkts, med höjda lärarlöner, förbättrad kompetensutveckling och minskad administrativ börda.

Vi vill understryka behovet av att göra mer för att skolor med de allra tuffaste förutsättningarna ska få fler lärare och mindre klasser. Resurser behöver tillföras för att höja kunskapsresultaten genom att t.ex. anställa dubbelt så många lärare i kärnämnen, förbättra elevhälsan eller minska undervisningsgrupperna. Genom två lärare i klassrummet eller betydligt minskade klasser skulle varje elev få mer tid med skickliga lärare, och det blir högre kvalitet i undervisningen, mindre stök och mer kontinuitet i undervisningen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

2. Lärarnas administration, punkt 2 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 27.

Ställningstagande

För att ytterligare stärka skolans kunskapsfokus behöver elever ges mer undervisningstid. Svenska elever har i dag färre undervisningstimmar än genomsnittet i OECD. Om svenska elever återigen ska bli bland de bästa måste antalet lärarledda timmar öka.

En annan viktig del som aktualiserats under coronapandemin är behovet av att lätta de administrativa krav som finns på lärare. Det är angeläget att se om lärarnas tid som läggs på annat än undervisningen kan minskas genom att exempelvis lätta på lagstadgade moment så som utvecklingssamtal som tar tid för läraren att administrera. Därför vill jag se en utredning som granskar hur mycket av lärarnas tid som går åt till annat än elevernas undervisningstid, för att hitta konstruktiva lösningar för att minska onödig administrationen för lärarna.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

3. Legitimation, punkt 3 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:610 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14.

Ställningstagande

Elevers rätt till utbildning förutsätter att skolan är tillgänglig för alla och att det finns välutbildade lärare och andra resurser som behövs för att ge utbildningen en god kvalitet. På alla skolor behövs kompetenta lärare som kan möta varje elevs behov i sin undervisning och som kan delta aktivt i den pedagogiska utvecklingen.

Det råder stor brist på lärare och pedagoger i svensk förskola, skola och svenska fritidshem. Bristen på behörig personal gör att det i praktiken är möjligt att som obehörig få jobba flera år i sträck på samma skola eller förskola. Jag är övertygad om att den som väljer att fortsätta arbeta som lärarvikarie under flera år också har kapaciteten att klara av att ta en lärarexamen. Detsamma gäller även pedagoger inom förskola och fritidshem.

I dag saknas dock tillräckliga incitament för många huvudmän att stötta sina vikarier och obehörig personal att läsa sig till behörighet.

Det går även att konstatera det faktum att många privatägda skolor har färre behöriga lärare eftersom det är billigare att ha obehöriga lärarvikarier. På så sätt kan de vinstdrivande koncernerna utöka sina vinstmarginaler och öka företagets värde inför en framtida försäljning. Vissa privata skolkoncerner får dessutom undantag i lagstiftningen gällande kravet på lärarlegitimation eftersom de bedriver en stor del av undervisningen på engelska och den som undervisar på ett annat språk än svenska behöver inte ha lärarlegitimation. Även Waldorfskolorna har ett undantag från kravet på lärarlegitimation. Där har Skolinspektionen i sin granskning från 2022 specifikt pekat ut att bristen på behörig personal med legitimation gör att skolorna misslyckas med att leva upp till läroplanens krav på utbildningens innehåll och kvalitet. Detta är något som måste förändras. Alla friskolor bör följa läroplanen som gäller för alla andra skolor i Sverige och de ska dessutom inte få undantag gällande lärarlegitimation.

Regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att undantagen som gäller för vissa privata skolverksamheter avseende kravet på lärarlegitimation tas bort.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

4. Möjlighet att undervisa på gymnasiet, punkt 4 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Jörgen Grubb (SD) och Anders Alftberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:1025 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 8.

Ställningstagande

Banden mellan gymnasium, universitet och högskola måste stärkas. Många universitet och högskolor har ämnesskickliga och erfarna lärare som skulle bli en tillgång på gymnasiet, där det råder brist på lärare i matematik, teknik och naturvetenskapliga ämnen. Tyvärr finns byråkratiska hinder för detta, eftersom lärarna på universitets- och högskolenivå kan sakna formell behörighet att undervisa på gymnasiet. Dessutom finns en tröskel i det faktum att gymnasierna finansieras kommunalt medan högskolorna finansieras av staten. Löneläget är som regel också lägre på gymnasiet. Incitament ska därför ges för att underlätta så att kvalificerade lärare från universitet och högskolor

får möjlighet att undervisa på gymnasiet. Efter lämplighetsprövning och en kortare introduktionskurs skulle de kunna erbjudas möjligheten att med bibehållen lön delta i undervisningen på gymnasiet som behöriga lärare. Denna undervisning kan kombineras med forskning och ordinarie undervisning på universitets- och högskolenivå. Regeringen bör därför verka för att universitets- och högskolelärare ska ha möjlighet att undervisa på gymnasiet.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

5. Yrkeskategorier i skolan, punkt 5 (S)

av Åsa Westlund (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Aylin Fazelian (S) och Rose-Marie Carlsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:2061 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 53 och
2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 15 och 16 samt
avslår motion

2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 51.

Ställningstagande

Bästa vaccinet mot kriminalitet är att fler barn klarar skolan. Elever som klarar skolan begår mycket sällan brott. Därför ska vi ha en nolltolerans mot skolfrånvaro och se till att varenda elev är i skolan, precis som skolplikten kräver. Även de som inte har stöd hemifrån ska känna att samhället förväntar sig att de dyker upp på lektionerna och anstränger sig. Genom att stärka samarbetet mellan skolan och socialtjänsten ser vi till att tidigt fånga upp unga på glid och sätta in rätt insatser. Vi vill därför införa ett nationellt frånvaroregister. Därutöver behöver de skolor som har det tuffast få bättre förutsättningar att anställa socionomer som sköter kontakten med vårdnadshavare, skola och socialtjänst. Skolsocionomer kan även arbeta med att söka upp de elever som har problem med frånvaro.

Vidare anser vi att lärarna ska avlastas och få bättre möjlighet att ägna sig åt att planera, genomföra och följa upp sin undervisning. Fler yrkeskategorier bör anställas i skolan såsom lärarassistenter, klassmentorer, kuratorer och socialpedagoger.

Vi vill också införa ett system med läraraspiranter för att underlätta för obehöriga lärare som redan arbetar i skolan att utbilda sig till behörighet och arbeta parallellt.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

6. Yrkeskategorier i skolan, punkt 5 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 51 och avslår motionerna

2022/23:2061 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 53 och

2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 15 och 16.

Ställningstagande

Alla elever har rätt till en likvärdig och kvalitativ skola. Det behövs därför åtgärder för att stärka s.k. obehöriga lärare i deras undervisande roll. I Malmö finns vad som kallas undervisande assistenter. Det är obehöriga lärare som undervisar elever och får stöd och hjälp av en handledande behörig lärare. Exempelvis kan den handledande läraren hjälpa till med framtagande av undervisningsmaterial och lektionsplanering. För att skapa goda förutsättningar för lärarens handledning avsätts arbetstid för uppgifterna och läraren ges lönepåslag. Målet är att den obehöriga läraren på sikt ska bli behörig och legitimerad. Modellen behöver därför spridas, men även utvecklas så att vägar till lärarexamen kan utarbetas parallellt med rollen som undervisande assistent.

Lärare som får möjlighet att använda material och lektionsplaneringar som är gjorda av experter kan åstadkomma goda resultat. För att stödja obehöriga lärare som undervisar bör det därför tillhandahållas sådant material. Den regionala stödfunktionen borde därför i samverkan med professionen ta fram förslag på arbetsmaterial som kan användas i undervisningssituationer.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

7. Språkrav för pedagogisk skolpersonal, punkt 6 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvis (SD), Jörgen Grubb (SD) och Anders Alftberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:911 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 8.

Ställningstagande

Det är av största vikt att de vuxna som eleverna möter i skolan inte bara förstår språket, utan även kan tala god svenska och förmedla det svenska språket. Språket är dessutom den enskilt viktigaste faktorn för att elever med utländska föräldrar ska få en lyckad integration. Det bör skapas en nationell språkkravsmodell i svenska och certifiering bör införas för pedagogisk skolpersonal. Socialstyrelsen behandlar ansökningar om legitimation i språklig behörighet till yrkeslegitimationer inom vissa yrken. På liknande sätt ska en myndighet besluta om språklig behörighet för pedagogisk skolpersonal och certifiering i svenska språket. Regeringen bör i sitt arbete beakta en nationell språkkravsmodell.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

8. Registerkontroll, punkt 7 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Jörgen Grubb (SD) och Anders Alftberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:911 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 3 och
2022/23:1023 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 15 och 16 samt
avslår motionerna
2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 17 och 18 samt
2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 9.

Ställningstagande

Våren 2021 beslöt riksdagen att luckra upp kraven på dokumenterad oförvitlighet vid anställning inom skolväsendet genom att endast kräva en notering om klanderfritt registerutdrag. Vi anser att beslutet var olyckligt och att det bör rivas upp. Den mänskliga faktorn öppnar för fusk och personliga bedömningar i en fråga som kan vara av avgörande betydelse för enskilda elevers väl och ve. Elever och föräldrar måste känna sig trygga och det är av stor vikt att det finns en väldokumenterad historik för uppföljning om någon oegentlighet skulle uppstå.

Vi anser, i likhet med Skolverket, att begäran om inlämnat registerutdrag är en viktig del av skolans säkerhetsarbete och att barnperspektivet måste väga tyngst i denna fråga. Därför vill vi att de tidigare reglerna för inlämnande av registerutdrag ska återinföras och att skollagens bestämmelser om registerkontroll utvidgas till att även omfatta chaufförer som anlitas vid skolskjuts. Vi anser även att ett nytt registerutdrag bör lämnas in varje år. Regeringen bör i sitt arbete överväga att införa skärpt hantering av registerutdrag.

Vi anser även att bestämmelserna i skollagen om registerkontroll bör utvidgas till att även omfatta chaufförer som transporterar barn kopplat till förskolans verksamhet. Vi menar att en obligatorisk registerkontroll för chaufförer som anlitas av förskolan skulle minska risken för att någon som tidigare dömts för exempelvis sexualbrott kommer i kontakt med barnen. Därmed skulle skyddet stärkas ytterligare för barn i förskolan. Regeringen bör i sitt fortsatta arbete överväga utvidgad registerkontroll.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

9. Registerkontroll, punkt 7 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 17 och 18 samt

2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 9 och

avslår motionerna

2022/23:911 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 3 och

2022/23:1023 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 15 och 16.

Ställningstagande

I dag gäller enligt skollagen att arbetsgivaren ska genomföra en obligatorisk registerkontroll för att få anställa, anlita eller ta emot någon i förskole- och grundskoleverksamhet. Kontrollen begränsar sig således till de situationer när någon ska starta en form av tjänst eller uppdrag i sådan verksamhet. Den som erbjudits arbetet eller uppdraget ska då visa upp ett belastningsregisterutdrag som inte är äldre än ett år.

Jag anser att ett registerutdrag bör begäras in på regelbunden basis av personal i förskola och skola och att det även i övrigt finns anledning att se över lagstiftningen om registerkontroll. Exempelvis kan det diskuteras om ett registerutdrag ska kunna vara så gammalt som ett år när det lämnas in.

Regeringen bör göra en översyn av lagstiftningen om registerkontroll av skolpersonal för att skärpa lagen och utöka yrkesgrupperna som omfattas av obligatorisk registerkontroll.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

10. Fortbildning m.m., punkt 8 (S)

av Åsa Westlund (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Aylin Fazelian (S) och Rose-Marie Carlsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 37 och avslår motionerna

2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 8 och 15,

2022/23:924 av Linda Lindberg m.fl. (SD) yrkande 15,

2022/23:959 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 3,

2022/23:1406 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 9,

2022/23:1467 av Annika Hirvonen och Camilla Hansén (båda MP),

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 7,

2022/23:1839 av Maria Stockhaus och Adam Reuterskiöld (båda M),

2022/23:2014 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 2 och

2022/23:2044 av Daniel Vencu Velasquez Castro m.fl. (S) yrkande 3.

Ställningstagande

I förskolan ska alla barn möta utbildad personal som kan prata god svenska. Anställda som behöver kompetensutveckling i svenska språket ska få det och ett språkrav för pedagogisk personal i förskolan bör införas. Vidare bör anställda i förskolan som saknar utbildning om barn eller tillräckliga språkkunskaper kunna läsa en barnskötarutbildning eller sfi på arbetstid.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

11. Fortbildning m.m., punkt 8 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Jörgen Grubb (SD) och Anders Alftberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:924 av Linda Lindberg m.fl. (SD) yrkande 15 och

2022/23:959 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 3 och
avslår motionerna

2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 8 och 15,

2022/23:1406 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 9,

2022/23:1467 av Annika Hirvonen och Camilla Hansén (båda MP),

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 7,

2022/23:1839 av Maria Stockhaus och Adam Reuterskiöld (båda M),

2022/23:2014 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 2,

2022/23:2044 av Daniel Vencu Velasquez Castro m.fl. (S) yrkande 3 och

2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 37.

Ställningstagande

All personal som arbetar med barn inom förskola och skola och liknande verksamheter behöver ha kompetens och stärkt kompetens som möjliggör att de uppmärksammar barn och signaler hos barn som far illa på olika sätt. Det kan exempelvis gälla barn som är utsatta för övergrepp, utnyttjande eller vanvård. Det behöver ingå i utbildningar för förskole- och skolpersonal, det behöver finnas handlingsplaner i förskolor och skolor, det behöver förtydligas i berörda tjänster.

Vidare bör regeringen beakta behovet av kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. Det behövs ett intensifierat arbete inom förskola, skola och fritidsverksamhet med fokus på att upptäcka, ifrågasätta och förändra de värderingar och normsystem som utgör grunden för hederskulturen. Ett steg i detta arbete är att regelbundet arbeta med frågorna kring elevers attityder och erfarenheter gällande svenska demokratiska fri- och rättigheter likväl som skyldigheter. Det aktiva arbetet med frågorna kan kompletteras med exempelvis enkätundersökningar. Resultaten ska därefter ligga till grund för fördjupade utbildningar inom dessa områden, anpassade efter elevunderlaget. Den personal som kan komma i kontakt med dessa barn och ungdomar ska utbildas i att identifiera och bemöta offer för hedersförtryck på ett sätt som är säkert och skapar trygghet.

I skolans värld ska det vara en självklarhet att alla elever behandlas likvärdigt. Det är därför oerhört allvarligt att det presenteras rapporter som vittnar om att det förekommer särbehandling utifrån oväsentliga kriterier, såsom kulturella eller religiösa särkrav. Krav på exempelvis könssegregerad simundervisning ska inte accepteras inom svenskt skolväsende då det inskränker barnens rätt till likvärdig utbildning samt likabehandling. På samma sätt bör det vara en självklarhet att i skolan motarbeta starka politiska eller religiösa påtryckningar.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

12. Fortbildning m.m., punkt 8 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 8 och 15 samt

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 7 och

avslår motionerna

2022/23:924 av Linda Lindberg m.fl. (SD) yrkande 15,

2022/23:959 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 3,

2022/23:1406 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 9,

2022/23:1467 av Annika Hirvonen och Camilla Hansén (båda MP),

2022/23:1839 av Maria Stockhaus och Adam Reuterskiöld (båda M),

2022/23:2014 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 2,

2022/23:2044 av Daniel Vencu Velasquez Castro m.fl. (S) yrkande 3 och

2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 37.

Ställningstagande

Jämställd hälsa och fysisk aktivitet behöver prioriteras i skolan. Den psykiska och fysiska ohälsan hos unga tilltar, något som blev alltmer märkbart under coronapandemin. Den oroväckande trenden är särskilt påtaglig hos flickor och det krävs ett nationellt grepp om problemet där fokus måste ligga på det förebyggande arbetet. Bland annat identifieras ofta flickor med neuropsykiatriska funktionshinder, t.ex. adhd, inte förrän högre upp i åldrarna då deras utmaningar i skolan har blivit för svåra. En del är att stärka elevhälsan och införa livskunskap inom ramen för ämnet idrott och hälsa, en annan är att stärka sex- och samlevnadsundervisningen, bl.a. genom att ge all skolpersonal kompetens i att lyfta och diskutera frågor relaterade till normer och värderingar. Det finns ett stort behov av att tala om normer och värderingar i skolan samt om hur människor bör behandla varandra. I dag finns dock en kunskapsbrist hos delar av skolpersonalen kring dessa ämnen. Genom att lärarutbildningen stärkts kommer kunskapen att öka, men det krävs även att sex- och relationsundervisningen kontinuerligt ska stärkas och att utbildningsinsatser inom sex, relationer och hedersvåld ska genomföras för befintlig skolpersonal.

Vidare behöver fler förskollärare utbildas och det måste bli lättare för barnskötare att vidareutbilda sig till förskolelärare medan de jobbar i förskolan. Jag vill säkra en kompetensutvecklingsgaranti och att förskollärare i

förskolan ska omfattas av karriärreformen som föreslogs i utredningen Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67), men att det ska gälla samtliga förskoleenheter.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

13. Rektorer, punkt 9 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvis (SD), Jörgen Grubb (SD) och Anders Alftberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:1025 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2 och
avslår motion
2022/23:561 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen i sitt fortsatta arbete bör beakta att gymnasieskolan behöver stärkt ledarskap. Det är viktigt att rektorer har såväl ledarskapskompetens som pedagogisk kompetens. Enligt skollagen får enbart den som genom utbildning och erfarenhet förvärvat pedagogisk insikt anställas som rektor. Det kan men behöver inte innebära att den person som får en rektorstjänst har arbetat som lärare. Rektorn har en ledande funktion att fylla; huvuduppgiften är att leda verksamheten. Genom ett nära samarbete med lärarkollegiet kan rektorn skapa förutsättningar för lärarkollegiet att utveckla den pedagogiska verksamheten. Rektorer ska liksom lärare kontinuerligt fortbilda sig.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

14. Grundsärskolan och gymnasiesärskolan, punkt 10 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:882 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 8 och

avslår motion

2022/23:237 av Ann-Sofie Lifvenhage (M).

Ställningstagande

Bland elever med funktionsnedsättningar finns elever med fysiska funktionsnedsättningar av varierande art och grad, elever med intellektuella funktionsnedsättningar och en kombination av båda. Alltför många underpresterar i skolan och ambitionsnivån är ofta alldeles för låg från skolans sida. Kompetensen brister både när det gäller anpassningar, hjälpmedel och pedagogik. Barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, såsom adhd och autismspektrumtillstånd, tänker och uppfattar information och bearbetar sinnesintryck på ett annorlunda sätt. Det innebär att förskolan och skolan behöver anpassa sin verksamhet för att möta alla barns och elevers behov. Även om en elev inte klarar att nå grundskolans mål ska han eller hon ändå få en fullgod utbildning och chansen att nå sin fulla potential. Centerpartiet vill införa en läsa-skriva-räkna-garanti även för elever i anpassad grundskola.

Regeringen bör se över hur en läsa-skriva-räkna-garanti kan införas även för elever i anpassad grundskola.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

15. Elever med särskilda behov, punkt 11 (S)

av Åsa Westlund (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Aylin Fazelian (S) och Rose-Marie Carlsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 30 och avslår motionerna

2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 47 och

2022/23:1736 av Christian Carlsson (KD) yrkande 6.

Ställningstagande

I svensk skola ska alla barn ges förutsättningar att lyckas och utvecklas så långt som möjligt, oavsett vem man är, var man kommer ifrån eller vilken skola man går på. Den socialdemokratiskt ledda regeringen har gjort en rad satsningar för att förbättra skolans stöd till elever som behöver det. En läsa-skriva-räkna-garanti har införts i förskoleklassen och lågstadiet och tiotusentals lärare har genomgått den stora statliga fortbildningsinsatsen Specialpedagogik för

lärande för att höja sin specialpedagogiska kompetens. Fler speciallärare och specialpedagoger har utbildats och anställts. Elevhälsan har både fått ett tydligare uppdrag och mer statliga resurser. Möjligheterna för såväl kommunala som fristående resursskolor att kunna starta och bedriva verksamhet har förbättrats och reglerats i skollagen.

Vi vill fortsätta stärka arbetet för att varje elev ska få rätt stöd i skolan innan problemen hunnit växa sig för stora. Fler speciallärare och specialpedagoger behöver utbildas och anställas. Alla skolor ska kunna erbjuda det stöd som behövs, exempelvis i mindre undervisningsgrupper.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

16. Elever med särskilda behov, punkt 11 (V, C)

av Daniel Riazat (V) och Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 47 och
avslår motionerna

2022/23:1736 av Christian Carlsson (KD) yrkande 6 och

2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 30.

Ställningstagande

Vi anser att det nationella stödet till skolor för barn med särskilda behov ska stärkas. Skolor som begränsar sitt mottagande till elever i behov av särskilt stöd spelar en viktig roll för att ge alla elever en chans att klara skolan utifrån sina förutsättningar. De erbjuder elevgruppen ett litet sammanhang, hög personaltäthet, specifik kompetens hos personalen samt en långtgående anpassning av utbildningen efter elevernas behov. Men förutsättningarna för dessa skolor att långsiktigt bedriva en verksamhet med god kvalitet är svåra. Det är särskilt beklämmande eftersom elevgrupperna på dessa skolor löper större risk att inte nå kunskapskraven om de inte får det stöd som de behöver och enligt lag har rätt till. De som drabbas av denna snårighet är främst eleverna och deras familjer.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

17. Elever med skolfrånvaro, punkt 12 (S)

av Åsa Westlund (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Aylin Fazelian (S) och Rose-Marie Carlsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 31 och avslår motionerna

2022/23:814 av Ida Karkiainen m.fl. (S),

2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 11,

2022/23:1601 av Christian Carlsson (KD) yrkande 1 och

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 8.

Ställningstagande

Vi anser att det förebyggande arbetet för att motverka att elever får lång och problematisk frånvaro ska utvecklas, liksom kommunernas och regionernas stöd till både skolor och föräldrar för att elever ska komma tillbaka till skolan.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

18. Elever med skolfrånvaro, punkt 12 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 11 och

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 8 och

avslår motionerna

2022/23:814 av Ida Karkiainen m.fl. (S),

2022/23:1601 av Christian Carlsson (KD) yrkande 1 och

2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 31.

Ställningstagande

Skolan behöver vara vaksam på orossignaler. En sådan är frånvaro. Ju tidigare skolan reagerar på olovlig frånvaro, desto större möjligheter är det att eleven kan fullgöra sin utbildning. Emellertid finns ingen samlad statistik över elevers frånvaro på nationell nivå. Det försvårar för möjligheten att se mönster och trender över tid men också att finna de rätta insatserna för exempelvis de s.k. ”hemmasittarna” eller elever som är drabbade av hedersproblematik.

För att öka möjligheterna att upptäcka hedersförtryck behöver vi införa den nationella frånvarostatistik för skolan som Centerpartiet har drivit på. Förutom att medvetandegöra problematiken med hedersförtryck och göra skolorna skyldiga att upprätta handlingsplaner behöver nationell frånvarostatistik tas fram för att säkerställa alla elevers rätt till skolgång.

I utredningen Saknad (SOU 2016:94) presenterades flera förslag för att säkerställa alla elevers rätt till skolgång, bl.a. föreslogs ett nationellt frånvaroregister. Att Skolverket fått i uppdrag att titta på hur nationell frånvarostatistik kan upprättas är positivt. Jag ser det som en naturlig del av digitaliseringen av skolan och förenklingen av administrationen ute på skolorna. Smartare digitala system som underlättar rektorers och lärares analyser kan också bidra till minskad administration för rektorer och lärare och ge stöd i det systematiska kvalitetsarbetet som en viktig del i att vända låga kunskapsresultat.

Mot bakgrund av ovanstående bör regeringen se över möjligheten till nationell frånvarostatistik för skolan.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

19. Undervisning för nyanlända m.m., punkt 13 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvis (SD), Jörgen Grubb (SD) och Anders Alftberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:1024 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 13 och
avslår motionerna

2022/23:610 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 16 och
2022/23:1880 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkandena 14–16.

Ställningstagande

Invandrade elever har specifika behov och behöver lära sig svenska för att kunna tillgodogöra sig utbildning. Behov finns även ofta av grundläggande

kunskaper i de övriga ämnen som jämnåriga elever redan har. Det finns i dag kommuner som har någon typ av förberedelseskola eller förberedelseklasser. Att ha möjlighet att inrätta detta är inte tillräckligt. Vi vill kraftigt begränsa antalet nyanlända elever, men de som kommer bör sättas i obligatorisk förberedelseskola. Denna verksamhet ska ligga i egna lokaler, avskild från skolans ordinarie verksamhet.

Innan överflyttning till ordinarie undervisning ska eleven ha godkänt på ett nationellt prov utformat av Skolverket i svenska, samhälls- och medborgarkunskap, engelska och matematik för den årskurs som ska påbörjas för att säkerställa att eleven kan följa med i undervisningen. Elever slussas över från förberedelseskola till ordinarie undervisning genom inledande kontakttid i tilltänkt klass. På så vis uppnås likvärdig standard i alla kommuner istället för det godtycke som råder i dag och läraren i den mottagande klassen får på så sätt en mer homogen grupp, vilket främjar studiero och undervisningskvalitet. Skolverket bör ta fram lämpligt material och garantera att denna verksamhet fungerar likvärdigt över hela landet och att elever inte överförs till vanliga klasser innan de kan följa undervisningen. Vi vill även att svenska 2 avskaffas.

Vårt förslag om förberedelseskolor bygger i stora stycken på befintlig personal. I och med att vi vill avskaffa modersmålsundervisningen kan modersmåls lärare i stället erbjudas arbete i förberedelseskolan tillsammans med behöriga lärare. Förberedelseskolan kan hysa såväl förberedelseklasser som kompletterande stödundervisning. Efter skoldagen förblir förberedelseskolan tillgänglig för de överflyttade elever som känner att de behöver extra stöd med det egna språket som referens. På så vis kommer överflyttade elever också i kontakt med nyanlända elever och blir en inspirationskälla för dem. Denna form av förberedelseskola gynnar både elever i den ordinarie skolan samt nyinvandrade elever eftersom de nyanlända rustas för ordinarie undervisning innan de blir del av den.

Regeringen bör i sitt arbete överväga att införa obligatorisk förberedelseskola.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

20. Undervisning för nyanlända m.m., punkt 13 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:610 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 16 och avslår motionerna

2022/23:1024 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 13 och
2022/23:1880 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkandena 14–16.

Ställningstagande

Både Skolinspektionen och Skolverket har lyft fram att det finns brister när det gäller praxis kring bedömning om en elev ska läsa svenska som andraspråk (SVA). Det är rektorn som ska besluta att en elev som tillhör målgruppen och som är i behov av det, ska ges undervisning i svenska som andraspråk. Bedömningen av elevens behov av ämnet ska utgå från vad som bäst gagnar elevens språk- och kunskapsutveckling.

I en rapport från 2020 där Skolinspektionen granskade 30 skolor konstaterar de att endast 8 av skolorna gör bedömningar av hög kvalitet. På ett par skolor har Skolinspektionen exempelvis kunnat se att skolorna gör schablonmässiga bedömningar utifrån elevernas bakgrund i stället för att bedöma om varje enskild elev har behov av ämnet för sin språkutveckling. I dessa skolor är utgångspunkten att om en elev tillhör någon av de tre målgrupperna som listas i förordningen så ska eleven automatiskt läsa ämnet – oavsett elevens behov av ämnet. Skolinspektionen konstaterar även att när en bedömning väl gjorts av vilket ämne en elev ska läsa – svenska eller svenska som andraspråk – så kvarstår den bedömningen som regel under hela grundskoletiden. Vidare konstaterar Skolinspektionen att det är vanligare att pojkar än flickor läser svenska som andraspråk men att skolorna inte reflekterat över den ojämna könsbalansen. Problemen med hanteringen av svenska som andraspråk är många, och flera år av nedskärningar och färre behöriga lärare har lett till att kvaliteten har sjunkit. Därtill kommer problemen med bedömning av vilka som ska gå på SVA.

Det bör därför tillsättas en utredning om svenska som andra språk i syfte att öka likvärdighet och jämlikhet i bedömningen av vilka som ska omfattas av ämnet.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

21. Undervisning för nyanlända m.m., punkt 13 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1880 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkandena 14–16 och
avslår motionerna

2022/23:610 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 16 och

2022/23:1024 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 13.

Ställningstagande

Regeringen bör se över möjligheterna att stärka nyanlända barns utbildning genom en intensivare och mer systematiskt utarbetad språkutbildning. Vi behöver stärka nyanlända barns utbildning i detta avseende. Språkintruktionsprogrammet ska rikta sig till de elever som nyligen kommit till Sverige. Parallellt med deltagande i språkintruktionsprogrammet ska elever slussas in i den ordinarie verksamheten.

Den framtida undervisningen i svenska behöver möta elever som har svenska som modersmål, elever som har svenska som ett av flera modersmål och elever som lär sig svenska som ett nybörjarspråk. Dessutom måste svenskundervisningen, i hela skolsystemet, möta nyanlända elever med eller utan tidigare skolbakgrund oavsett när de börjar i svensk skola. Det stora antal nyanlända som kom till Sverige 2015–2016 har aktualiserat svensk skolas utmaningar med att möta denna heterogena grupp. Problemen med dagens svenskundervisning är flera, bl.a. bristande likvärdighet och organisatoriska svårigheter. Det har även framförts kritik mot brister i lärarutbildning och lärares fortbildning och det faktum att nyanlända elever inte omfattas av ämnet svenska som andraspråk. Det innebär att enbart förändrade regleringar eller nya stödmaterial inte kommer att kunna leda till nödvändiga och hållbara förbättringar. En utredning behöver därför utreda hur ämnet svenska för dem som inte har det som modersmål bättre kan anpassas för den språkligt heterogena elevgrupp som finns i svensk skola som många svensklärare redan i dag undervisar.

Vidare bör s.k. tvåspråkiga klasser där nyanlända bereds möjlighet att läsa in kärnämnen på sitt modersmål utredas, för att säkerställa att de inte hamnar efter kunskapsmässigt. Även nationella prov på andra språk bör utredas.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

22. Elevers hälsa m.m., punkt 14 (S)

av Åsa Westlund (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Aylin Fazelian (S) och Rose-Marie Carlsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 33 och

avslår motionerna

2022/23:238 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2022/23:263 av Mattias Vepsä (S),
2022/23:381 av Anna Wallentheim (S) yrkande 4,
2022/23:533 av Saila Quicklund (M),
2022/23:856 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkandena 1–4,
2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 43–46,
2022/23:894 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 41,
2022/23:1499 av Lili André och Cecilia Engström (båda KD) yrkande 2,
2022/23:1735 av Gudrun Brunegård (KD) yrkande 1 och
2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 38.

Ställningstagande

Den psykiska ohälsan bland barn och unga har ökat de senaste åren. Det ställer nya krav på elevhälsa och barn- och ungdomspsykiatri. Men det reser också frågan om hur vi bäst förebygger psykisk ohälsa. För att kunna göra det på ett effektivt sätt behöver vi veta vilka faktorer som orsakar den ökande psykiska ohälsan bland barn och unga. Det finns inget samlat kunskapsunderlag om orsakerna till detta. Vi vill därför utreda varför barn och unga drabbas allt oftare av psykisk ohälsa. Inom ramen för en sådan utredning behöver många olika tänkbara orsakssamband analyseras, t.ex. behöver det analyseras huruvida utvecklingen i Sverige skiljer sig från den i andra länder, och huruvida det i så fall finns ett samband mellan ökad psykisk ohälsa bland barn och unga i Sverige och förändringar i det svenska skolsystemet.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

23. Elevers hälsa m.m., punkt 14 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:856 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkandena 1–4,
2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 43–46 och
2022/23:894 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 41 och
avslår motionerna
2022/23:238 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2022/23:263 av Mattias Vepsä (S),
2022/23:381 av Anna Wallentheim (S) yrkande 4,
2022/23:533 av Saila Quicklund (M),
2022/23:1499 av Lili André och Cecilia Engström (båda KD) yrkande 2,
2022/23:1735 av Gudrun Brunegård (KD) yrkande 1,

2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 33 och
2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 38.

Ställningstagande

Den psykiska hälsan är på många sätt intimt kopplad till skolan. För många unga är roten till ohälsa saker som har hänt eller händer dagligen i skolan. Det finns också starka samband mellan en god psykisk hälsa och möjligheten att ta till sig kunskap och nå utbildningsmål. Men framför allt är skolan den plats där man når i stort sett alla barn. Vården för barn och unga måste därför finnas betydligt mer inom skolans väggar och fungera som den första naturliga kontakten för unga vid fysiska eller psykiska problem.

Trots att arbetet med att förebygga och upptäcka psykisk ohälsa är tätt förknippat med skolan kan inte detta arbete läggas på lärare som redan i dag många gånger tvingas ta hand om barn med stora behov utan att ha utbildning för att hantera psykisk ohälsa. I stället måste elevhälsan värderas upp och byggas ut med mer personal och fler kompetenser med fler skolsköterskor, kuratorer och psykologer. För att förbättra elevhälsan behöver kuratorer få en större möjlighet att arbeta förebyggande. Enligt riktlinjerna ska det finnas en kurator på 300 elever – något som ofta inte följs på skolorna. Därför behöver en större satsning på elevhälsan sikta in sig på hur fler kuratorer kan knytas till skolor i hela landet.

Genom att bredda elevhälsan med digitala medel blir det lättare att nå elever i hela landet och steget till en första kontakt blir kortare. Elevhälsan måste utgå från elevernas behov och finnas när eleverna behöver den. Regeringen bör se över hur elevhälsan kan byggas ut digitalt som ett komplement till den fysiska elevhälsan. Lämplig myndighet bör få ett särskilt uppdrag att ge förslag på beprövade digitala upplägg inom elevhälsan och att stödja huvudmännen med stödmaterial.

Barns och ungas psykiska välmående är också delvis en ledarskapsfråga. Rektorer är i sista ledet ansvariga för att det finns en lärandemiljö på skolan som gör att eleverna kan tillgodogöra sig kunskaper och nå mål. Det finns flera exempel på skolor där framsynta rektorer har lyckats skapa en bättre lärandemiljö genom att prioritera upp elevhälsan och inte minst det förebyggande hälsoarbetet. Dessa rektorer uppvärderar ofta elevhälsan genom att bygga ut den med fler kompetenser och kan därmed tidigt upptäcka och hantera roten till den psykiska ohälsan i skolmiljö. Men det är inte uttalat i skollagen att rektorerna har detta ansvar trots att hälsan är så tätt kopplad till elevers möjligheter att nå kunskapsmålen. Detta behöver ändras. Det handlar till stor del om det faktum att rektorn är den som har budgetansvar och därför ytterst kan fatta beslut om mer resurser och rekryteringar. Genom att lyfta upp ansvaret till högsta nivå på skolorna kommer det att finnas ett lagkrav på att ta elevhälsan på allvar – på alla skolor. Mot denna bakgrund bör regeringen se över hur rektorernas ansvar och uppdrag kring elevhälsa och fysisk aktivitet i skolan kan förtydligas på lämpligaste sätt.

Hur hälsan påverkar elevers möjligheter att lära sig måste reflekteras i rektorsprogrammet, den befattningsutbildning som är obligatorisk att gå för alla som ska bli rektorer. Jag anser därför att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram förslag på hur elevhälsa kan ingå som ämne i rektorsprogrammet, för att säkerställa att samtliga utbildade rektorer ser kopplingen mellan skolmiljön och elevernas psykiska och fysiska hälsa. Detsamma gäller för skolchefsutbildningen.

För att också kunna få en helhetsbild av ungas problematik behövs bättre samverkan mellan elevhälsan, sjukvården och socialtjänsten. Det har påtalats länge och behovet har inte minskat, tvärtom. Jag vill införa en sammanhållen journalföring för elevhälsan och hälso- och sjukvården. Jag vill också ge skolor skyldighet att kalla till eller delta i samordnad individuell plan (SIP) när ett barn har ett behov av insatser från flera samhällsinstanser. I dag är det bara socialtjänsten och hälso- och sjukvården som har skyldighet till detta. Utan en samverkan och en bättre helhetsbild är det svårt att göra en samlad bedömning, och det drabbar elevens möjligheter till stöd och vård. Regeringen bör utreda hur elevhälsans samverkan med sjukvården och socialtjänsten kan förbättras för ett tydligare elevperspektiv.

Regeringen bör även se över hur elevhälsan kan erbjuda stödsamtal till barn som genom t.ex. separation eller tvångsvård förlorar kontakten med en vuxen som barnet har haft en nära relation till.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

24. Elevers hälsa m.m., punkt 14 (MP)

av Camilla Hansén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 38 och avslår motionerna

2022/23:238 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2022/23:263 av Mattias Vepsä (S),

2022/23:381 av Anna Wallentheim (S) yrkande 4,

2022/23:533 av Saila Quicklund (M),

2022/23:856 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkandena 1–4,

2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkandena 43–46,

2022/23:894 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 41,

2022/23:1499 av Lili André och Cecilia Engström (båda KD) yrkande 2,

2022/23:1735 av Gudrun Brunegård (KD) yrkande 1 och

2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 33.

Ställningstagande

I skolan har skolhälsovården och lärarna en möjlighet att fånga upp elever som mår dåligt och arbeta aktivt för att bryta traditionella könsnormer och mobbing. Därför vill jag satsa på skolhälsovården och lärarna.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

25. Gratis mensskydd, punkt 15 (V, MP)

av Daniel Riazat (V) och Camilla Hansén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:2100 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 2 och

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 68.

Ställningstagande

Fortfarande är mens tabu och skambelagt för många, trots att det är en naturlig del av livet för hälften av mänskligheten. Att få sin första mens ska inte vara ångestladdat, och där kan skolorna och ungdomsmottagningarna spela en stor roll genom att informera och tillgodose eleverna med gratis mensskydd. Regeringen bör undersöka möjligheterna att dela ut gratis mensskydd i skolan.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

26. Daglig fysisk aktivitet m.m., punkt 16 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Jörgen Grubb (SD) och Anders Alftberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:978 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD) yrkandena 4 och 5 samt

2022/23:1024 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 14 och

avslår motionerna

2022/23:532 av Saila Quicklund (M),

2022/23:856 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 6,
2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 7 och
2022/23:2096 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 2 och 5.

Ställningstagande

Vi föreslår att regeringen tillsätter en utredning med målet att återinföra de reglerade friluftsdagarna. Vi anser även att det behöver utarbetas en rapport med förslag på hur implementering av de reglerade friluftsdagarna ska genomföras.

Den senaste Pep-rapporten från 2022 visar att två av tio barn och ungdomar når rekommendationen om daglig fysisk aktivitet och att dessa barn upplever mindre psykisk ohälsa. Vi har under lång tid drivit frågan om utökad idrottsundervisning och vill poängtera värdet av daglig fysisk aktivitet för barns och ungas välmående. Detta kan ske utanför lektionstid i anslutning till skolan och genom olika typer av samverkansprojekt. Ett bra exempel är det s.k. Bunkefloprojektet som startade hösten 1999 som ett samverkansprojekt mellan skola, idrottsföreningar och forskning. Projektet visade att barn och ungdomar som fick en timmes fysisk aktivitet varje dag även förbättrade sina studieresultat. Störst var skillnaden för pojkarna. Idrottsundervisningen bör vara organiserad så att den stimulerar till rörlighet och motion, mer än till tävling och prestation. Forskning inom fysiologi har visat att ökad fysisk rörlighet är bra för hjärnan och hjärtat, ger bättre koncentrations- och inlärningsförmåga, ökat välbefinnande, stärkt självförtroende samt ökad social förmåga. Daglig fysisk aktivitet kan naturligtvis även begränsa ökningen av barnfetma. Regeringen bör därför överväga riktlinjer om daglig fysisk aktivitet under eller i anslutning till skoldagen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

27. Daglig fysisk aktivitet m.m., punkt 16 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:856 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 6 och
2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 7 och
avslår motionerna

2022/23:532 av Saila Quicklund (M),
2022/23:978 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD) yrkandena 4 och 5,
2022/23:1024 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 14 och

2022/23:2096 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkandena 2 och 5.

Ställningstagande

Elevhälsan och elevers psykiska välmående är tätt förknippat med fysisk aktivitet. Mycket tyder även på att fysisk aktivitet bidrar på ett positivt sätt till elevers lärande och prestationer i skolan, men framförallt bidrar det till en bättre hälsa, minskad risk för fetma och livsstilssjukdomar senare i livet, stärkt stresshantering och goda livsrutiner.

Under 2018 fick Skolverket i uppdrag att lämna förslag på hur mer rörelse i skolan kan åstadkommas i grundskolan men även inom förskoleklasserna och fritidshemmen vid behov. Bakgrunden till detta har bl.a. varit att det i läroplanerna för grundskolan, sameskolan och specialskolan eftersträvas att elever ska erbjudas fysisk aktivitet under hela skoldagen. I februari 2019 presenterade Skolverket förslag på ändringar i samtliga läroplaner med tydligare och konkretare skrivningar om daglig fysisk aktivitet för alla elever som en naturlig del av skoldagen. I förslaget framgick att eleverna ska ges möjlighet och uppmuntras att delta i hälsofrämjande fysiska aktiviteter under skoldagen, samt att rektors ansvar för att detta sker borde förtydligas i en ny punkt under rubriken Rektors ansvar. Den socialdemokratiska regeringen valde tyvärr att inte gå vidare med Skolverkets rekommendation i de nya läroplaner som började gälla 2022.

För att stärka elevers kondition och hälsa krävs det en större del skolidrott som gör hälsa och fysisk aktivitet lustfyllt. Pulshöjande aktivitet är i detta en av de viktigaste delarna för att skapa förutsättningar för en god och livslång hälsa och stärka inläringen. Vi vill därför se mer pulshöjande aktivitet under skoldagen för att möjliggöra att fler barn når målet om minst en timmes fysisk aktivitet om dagen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

28. Enhetlig klädsel i skolan, punkt 17 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Jörgen Grubb (SD) och Anders Alftberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1024 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 16.

Ställningstagande

Fördelarna med konform klädsel är enligt vår mening flera. Skoluniform gör det lättare att identifiera elever som inte hör hemma på skolan, och den hets som förekommer när det gäller att klä sig snyggast eller enligt senaste mode minskar. En gemensam klädsel bidrar även starkt till att eleverna känner stolthet och samhörighet med den skola de går på. Enhetlig klädsel bör därför införas på frivillig basis i det svenska skolsystemet, vilket innebär att enskilda kommuner får fatta beslut om enhetlig klädsel och vilken finansieringsmodell som ska tillämpas. Ingen enskild kommun ska kunna förbjuda någon friskola i kommunen att använda enhetlig klädsel. Möjligheten att införa skoluniform bör skrivas in i skollagen. Regeringen bör i sitt arbete överväga möjligheten att införa skoluniform på frivillig basis.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

29. Skolmåltider, punkt 18 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Jörgen Grubb (SD) och Anders Alftberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1023 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 7 och

2022/23:1024 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 15 och

avslår motionerna

2022/23:241 av Angelica Lundberg (SD) och

2022/23:492 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

God matkvalitet påverkar den personliga hälsan, orken och utvecklingen. Valet av råvaror påverkar dessutom miljön och det öppna landskapet. Det bästa är om när- och härodlade råvaror kan användas, att tillagning sker på plats i tillagningskök och halvfabrikat väljs bort i skolan. Vi anser även att det kött som serveras ska vara producerat på ett sätt som minst motsvarar svensk djurlagstiftning.

Regeringen bör i sitt fortsatta arbete beakta värdet av god matkvalitet och att köttet som serveras i förskolan och skolan är producerat enligt svensk djurlagstiftning.

Regeringen bör även överväga nationella riktlinjer för individanpassad skolmat. Andelen elever som begär specialkost har ökat markant visar en

enkätundersökning som presenterades i DN 2020. Hela 83 procent av de 171 av landets 290 kommuner som svarade angav att andelen elever som vill ha specialkost – till stor del av religiösa och kulturella skäl – har ökat kraftigt i grundskolan. Skolor kan få servera mängder av varianter av en och samma lunchrätt och situationen håller på att bli ohållbar. Sverige är ett av tre länder i världen som erbjuder gratis fullödlig skolmat för alla. Varje dag serveras omkring 1,4 miljoner skolmåltider. Andelen elever med specialkost beräknas vara 14,5 procent i genomsnitt. En specialkostportion är dubbelt så dyr som en ordinarie matportion när det gäller själva livsmedelskostnaden, men räknas alla kostnader in beräknas specialkosten vara tre gånger så dyr. Kommunerna får inga extra pengar till specialkost, och ju mer pengar som läggs på individanpassade måltider desto mindre blir det till övrig mat.

Ska vårt land kunna fortsätta tillhöra de ytterst få länder som erbjuder gratis skolmat krävs nationella riktlinjer. Dessa riktlinjer ska omfatta kravet att dagligen tillhandahålla en kött rätt och en vegetarisk rätt samt specialkost till de elever som kan styrka medicinska skäl med läkarintyg. Specialkost på grund av religiösa eller kulturella skäl ska inte erbjudas, utan dessa elever kan äta det vegetariska alternativet.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2022/23

2022/23:237 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till särskild prövning för rättigheten till inskrivning i särskola och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:238 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att föra över skolhälsovården till ett regionalt ansvar för att skapa en sammanhållen vård och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:241 av Angelica Lundberg (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om pedagogiska schemalagda skolmåltider och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:263 av Mattias Vepsä (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att genomföra ett nationellt lyft för en organiserad rastverksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:381 av Anna Wallentheim (S):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att fler kuratorer behövs i skolan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:492 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av kosten inom skolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att stödja skolor som erbjuder elever en god och hälsosam kost och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:532 av Saila Quicklund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att öka fysisk aktivitet och idrott på fritidshemmen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:533 av Saila Quicklund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga förslaget om förstärkt elevhälsa och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:561 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av möjligheten att rekrytera rektorer till statliga, regionala eller kommunala skolor internt inom respektive skola och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att öka andelen rektorer med lärarbakgrund och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:610 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att undantagen som gäller för vissa privata skolverksamheter avseende kravet på lärarlegitimation tas bort, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör tillsättas en utredning om svenska som andraspråk (SVA) i syfte att öka likvärdighet och jämlikhet i bedömningen av vilka som ska omfattas av ämnet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:814 av Ida Karkiainen m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förebyggande åtgärder för att minimera risken för hemmasittande och motverka elevers psykiska ohälsa och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:856 av Anders W Jonsson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur elevhälsan lämpligast kan byggas ut med fler kompetenser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur elevhälsan kan byggas ut digitalt som ett komplement till den fysiska elevhälsan och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram förslag på hur elevhälsa kan ingå som ämne i rektorsprogrammet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur rektorernas ansvar och uppdrag kring

elevehälsa och fysisk aktivitet i skolan kan förtydligas och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs mer fysisk aktivitet under skoldagen för att stärka elevers hälsa och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av lagstiftningen om registerkontroll av skolpersonal för att skärpa lagen och utöka yrkesgrupperna som omfattas av obligatorisk registerkontroll, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en utökad och regelbunden registerkontroll av personal i förskola och skola och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:882 av Christofer Bergenblock m.fl. (C):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur en läsa-skriva-räkna-garanti kan införas även för elever i anpassad grundskola och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:884 av Muharrem Demirok m.fl. (C):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs mer fysisk aktivitet under skoldagen för att stärka elevers hälsa och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sex- och relationsundervisningen kontinuerligt ska stärkas och att utbildningsinsatser för detta ska genomföras för befintlig skolpersonal och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en utökad möjlighet till registerkontroll av personal i förskola och skola och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till nationell frånvarostatistik och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka möjligheterna till kompetensutveckling för pedagoger i förskolan, karriärtjänster och fler utbildningsplatser och göra det enklare för barnskötare att vidareutbilda sig till förskollärare och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda vägar för att minska administrationen för lärarna i syfte att möjliggöra mer tid för undervisning och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att digitala verktyg ska kunna användas, som komplement till de fysiska, för att nå

- ut till elever inom ramen för elevhälsan och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa styrning och ledning av elevhälsans medicinska insatser och att det bör beröras inom rektorsprogrammet och i skolchefsutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
 45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa långsiktiga förutsättningar för kompetensutvecklingsinsatser inom elevhälsan och hur det förebyggande och hälsofrämjande arbetet kan stödja elevernas utveckling och tillkännager detta för regeringen.
 46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur elevhälsans samverkan med sjukvården och socialtjänsten kan förbättras för ett tydligare elevperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
 47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det nationella stödet till skolor för barn med särskilda behov ska stärkas och tillkännager detta för regeringen.
 51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att modellen med undervisande assistenter bör utvecklas och spridas till fler kommuner och att expertis ska ta fram förslag på arbetsmaterial som kan användas i undervisningssituationer och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:894 av Christofer Bergenblock m.fl. (C):

41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur elevhälsan kan erbjuda stödsamtal till barn som genom t.ex. separation eller tvångsvård förlorar kontakt med vuxen som barnet har haft en nära relation till, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:911 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga skärpt hantering av registerutdrag vid anställning inom skolväsendet samt vid skolskjuts och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde beakta en nationell språkkravmodell för pedagogisk skolpersonal och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:924 av Linda Lindberg m.fl. (SD):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt kompetens om utsatta barns behov hos all personal som arbetar med barn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:959 av Michael Rubbestad m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör beakta behovet av kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:978 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna till att återinföra de reglerade friluftsdagarna i svensk skola och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolverket i uppdrag att återkomma med en rapport och förslag för implementering av reglerade friluftsdagar och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1023 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete borde beakta god matkvalitet och att maten är producerad på ett sätt som minst motsvarar svensk djurskyddslagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga inlämnade och årligen förnyade registerutdrag vid anställning och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga utvidgad registerkontroll och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1024 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga införandet av obligatorisk förberedelseskola för nyanlända elever och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga att möjliggöra daglig fysisk aktivitet för elever i anslutning till skolan och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga en nationell riktlinje för individanpassad skolmat och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga tillstånd att på frivillig basis införa skoluniform i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1025 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde beakta att gymnasieskolan behöver stärkt ledarskap och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde verka för att universitets- och högskolelärare ska ha möjlighet att undervisa på gymnasiet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1255 av Camilla Hansén och Amanda Lind (båda MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta utreda på vilket sätt Sverige säkrar förtroendet för lärarens profession utifrån vad som anförs i denna motion och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1406 av Josefin Malmqvist m.fl. (M):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett tekniklyft i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1467 av Annika Hirvonen och Camilla Hansén (båda MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om undervisning i sexualitet och samtycke för yrkesverksamma lärare och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1499 av Lili André och Cecilia Engström (båda KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en förstärkt elevhälsa och elevhälsogaranti och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1601 av Christian Carlsson (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen bör göra en kartläggning av problematiken med hemmasittare och en nationell databas för frånvaroregister, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sex- och relationsundervisningen kontinuerligt ska stärkas och att utbildningsinsatser inom sex, relationer och hedersvåld ska genomföras för befintlig skolpersonal och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att inrätta nationell frånvarostatistik och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1735 av Gudrun Brunegård (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fastställa miniminivåer för elevhälsans olika kompetenser i varje skola och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1736 av Christian Carlsson (KD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rektor bör ges större flexibilitet och förutsättningar att utforma särskilda undervisningsgrupper och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1839 av Maria Stockhaus och Adam Reuterskiöld (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om grundläggande kompetens i fråga om adhd och dyslexi samt andra neuropsykiatriska diagnoser och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1880 av Jonny Cato m.fl. (C):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att stärka nyanlända barns utbildning genom en intensivare och mer systematiskt utarbetad språkutbildning och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ämnet svenska för dem som inte har det som modersmål bättre kan anpassas för den språkligt heterogena elevgrupp som finns i svensk skola, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tvåspråkiga klasser där nyanlända bör beredas möjlighet att läsa in kärnämnen på sitt modersmål och om att nationella prov på andra språk bör utredas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:2008 av Johanna Rantsi (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge Skolverket i uppdrag att ta fram en nationell strategi och nationell handlingsplan för att utveckla och främja särskilt begåvade elevers lärande och mående och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2014 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av återkommande utbildningar riktade mot alla som jobbar med barn samt

en särskild satsning på lärare för att ge kunskap gällande FN:s barnkonvention och metoder att jobba med för att säkerställa barns rätt till inflytande, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:2044 av Daniel Vencu Velasquez Castro m.fl. (S):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över på vilka sätt kunskapshöjande insatser om vuxnas våld mot barn kan möjliggöras på skolor och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2061 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skolsocknomet på skolor med tuffast förutsättningar och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2096 av Amanda Lind m.fl. (MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om daglig rörelse i skolan och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om alla elevers möjlighet att lära sig cykla säkert och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2100 av Annika Hirvonen m.fl. (MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna att dela ut gratis mensskydd i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2128 av Åsa Westlund m.fl. (S):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta insatser för att motverka lärarbristen och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler yrkeskategorier bör anställas i skolan såsom lärarassistenter, klassmentorer, kuratorer och socialpedagoger och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett system med läraraspiranter för att underlätta för obehöriga lärare som redan arbetar i skolan att utbilda sig till behörighet och jobba parallellt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att göra mer för att skolor med allra tuffast förutsättningar får fler lärare och mindre klasser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler speciallärare och specialpedagoger behöver utbildas och anställas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla det förebyggande arbetet för att förhindra lång och problematisk skolfrånvaro och att samtidigt utveckla stödet från kommuner och regioner till både skolor och föräldrar för att elever ska komma tillbaka till skolan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att motverka psykisk ohälsa inom skolan och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att språkkrav för pedagogisk personal i förskolan ska införas samt att de anställda som behöver kompetensutveckling i svenska språket ska få det, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP):

38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på skolhälsovården och lärarna och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att olika alternativ på kostnadsfria mensskydd bör erbjudas via exempelvis ungdomshälsan, skolan och andra lämpliga platser och tillkännager detta för regeringen.